

# EDITORIAAL

I Georges Spriet I

## STOP DE BEZETTING



Een van de grote vaststellingen uit het jaar 2003 is nog maar 's, dat het in bepaalde 'democratische' landen kennelijk als normaal kan worden beschouwd dat leiders hun bevolking mogen voorliegen. Voorwendsels en leugens werden zoveel herhaald dat grote delen van de bevolking ze slikten. Als achteraf de waarheid tegengesteld blijkt te zijn aan de vroegere stellingen, dan is dat voor menigeen geen echt punt meer. Was er twaalf maanden geleden een groeiende belangstelling en afkeuring van de aangekondigde oorlog, dan lijkt de politieke wereld, en een deel van de publieke opinie, zich vandaag wel neer te leggen bij de oorlogsresultaten.

Het kan niet genoeg gezegd worden dat de oorlog tegen Irak een koloniale oorlog was. Hoe moeten we anders het gouverneurschap van Bremer verstaan? Hoe moeten we anders de greep op belangrijke petroleumvoorraden begrijpen, of het vrijwaren van de het internationaal dollarsysteem, en de lucratieve contracten voor de bewapeningsindustrie of voor de bevriende ondernemingen in de wederopbouw.

Het was ook een oorlog die de bestaande, moeizaam bereikte internationale afspraken en regels volledig negeerde, in naam van de wet van de sterkste. Nu is de internationale politiek nooit wars geweest van vervalsingen van feiten, of van humanitaire, morele of politieke voorwendsels om pure machtsbelangen te verstoppen. Vandaag is de leugen toch wel gepromoveerd tot de absolute leidraad van sommige 'democratische' bewindslui om de publieke opinie op hun hand te hebben. Wat hierbij bijzonder opvalt is dat deze tijden van snelle nieuwsgaring wel licht werpen op bepaalde gebeurtenissen, maar geen politieke consequenties lijken te verbinden aan deze bevindingen.

De Britse premier Blair komt nu wel even onder vuur, maar niet in verband met de kern van de zaak. Niet over zijn bewering dat Saddam in een uur tijd massavernietigingswapens kon inzetten, en dat een oorlog dus een zaak was van internationale veiligheid. Nee, hij vindt een struikelblok op zijn weg met de vraag of hij op de hoogte was hoe zijn ploeg zich wou revancheren op een perslek vanuit een officiële commissie.

In zijn eigen Verenigde Staten is de populariteit van Bush

ook wel behoorlijk gedaald, maar slechts gedeeltelijk omwille van zijn leugens over de noodzaak voor een oorlog tegen Bagdad. De interne economische situatie, en het feit dat er behoorlijk wat jobs zijn die onvoldoende inkomsten opleveren om gewoon te leven, spelen hier een belangrijker rol. Als de werkgever geen privé-ziekteverzekering voor zijn werknemers wil afsluiten, hebben deze geen uitzicht op verzorging bij ziekte. Deze zaken worden Bush

terecht aangerekend. Zijn leugens spelen echter slechts een bijkomende rol.

Wat op zich een belangrijk internationaal politiek feit was in de eerste maanden van 2003 – met name de onafhankelijke opstelling van Frankrijk, Duitsland, België – werd een seizoen later voor een groot deel weer tenietgedaan door allerlei stappen en pirouettes om opnieuw bij Washington in de gratie te komen. De 'internationale gemeenschap' lijkt zich bij de toestand neer te leggen en de wet van de militair sterkste te ondergaan. De eigen inzichten en positionering van enkele West-Europese staten worden weer naar de achtergrond geschoven in naam van de transatlantische banden. De nieuwe Response Force van de NAVO werd zachtjes geïnstalleerd zonder verdere commentaar. De NAVO heeft sedert de zomer al de leiding over de bezetting van Afghanistan op zich genomen, met de actieve medewerking van het "oude" Europa. De commandostructuur van een Europese militaire macht installeert zich op een Amerikaanse militaire basis in het militaire hoofdkwartier van de NAVO. Aan het hoofd van de NAVO komt een politicus die de zelfstandige positie van Parijs en Berlijn "krankzinnig" noemde.

Het is daarom van groot belang dat de niet-parlementaire oppositie in West-Europa opnieuw haar stem laat horen. De verjaardag van de wandaad van Bush en Blair is een geschikte gelegenheid om onze bewindslui onder druk te blijven zetten om niet mee te werken aan dergelijk kolonialisme. De oorlog tegen Irak was en blijft onaanvaardbaar. De bezetting van het land moet worden stopgezet: de troepen moeten worden teruggetrokken. Dat is de kern van de boodschap die we op de internationale antioorlogsdag van 20 maart willen laten klinken. U zal er toch ook bij zijn?!

■

# DE ECONOMIE VAN EEN BURGEROORLOG

| Ludo De Brabander |

*Er was veel aandacht voor het mislukken van de jongste Europese top in Brussel. De Europese strategienota die er in de marge is goedgekeurd glipte echter (daardoor?) door de mazen van het medianet. Dit amper 14 pagina's tellende document met titel "Een veiliger Europa in een betere wereld", maakt een analyse van onze veiligheidsuitdagingen: terrorisme, massavernietigingswapens (in 'verkeerde' handen), mislukte staten, georganiseerde criminaliteit en regionale conflicten. Onze buitenwereld is onveilig want "in een groot aantal ontwikkelingslanden veroorzaken armoede en ziekte onnoemelijk leed en ernstige veiligheidsproblemen. (...) In veel gevallen hield het falen van de economische ontwikkeling verband met politieke problemen en gewelddadige conflicten. Veiligheid is een voorwaarde voor ontwikkeling."*

*Tot daar is er niets mis met dit document. Het bevestigt wat wetenschappers en vredesactivisten al jaren pone- ren: geweld komt niet uit de lucht vallen, maar heeft maar al te dikwijls wortels in een falende economie, milieuver- nietiging, begeerde grondstoffen, etc. Vorig jaar publiceerde de Wereldbank een rapport dat de band tussen armoede en burgeroorlog bevestigt. Volgens dat rapport maken de arme landen 15 keer meer kans op een burgeroorlog dan industrielanden. Het rapport helpt het fabeltje van de etnische en religieuze burgeroorlogen uit de wereld, die "veel minder belangrijk zijn dan algemeen wordt aangenomen". De risicofactoren die de Wereldbank daarin opsomt zou- den zo uit de stal van de derdewereld- of vredesbeweging kunnen komen: "Als een land er economisch op achteruit- gaat, afhankelijk is van export van pri- maire grondstoffen en een laag en ongelijk verdeeld inkomen heeft per*

*hoofd van de bevolking, dan is het risico op een burgeroorlog zeer groot".*

*En nu de grote MAAR. De Wereldbank stelt in zijn rapport weliswaar dat "stan- daardelementen voor een ontwikke- lingsstrategie – markttoegang, politieke hervormingen en hulp" niet als alge- meen recept mogen worden gebruikt. Toch krijgen de mensen van de Wereldbank het niet over hun lippen om*

## **Fundamenteel raken aan liberalisering, privatisering, deregulering, neen, dat niet.**

*de verantwoordelijkheid van de "econo- mische achteruitgang" van de armste landen bijvoorbeeld eens te zoeken bij de (kapitalistische) keuzes die de machti- ge landen maken bij het organiseren van de globale economie. De heersende teneur kan kortweg samengevat wor- den als volgt: de landen zijn ziek omdat ze zichzelf ziek hebben gemaakt. Illusterend is de manier waarop het Wereldbankrapport de problematiek van de strijd om grondstoffen schetst. Hele pagina's gaan naar wat de werel- bank de "violence entrepreneurs" noemt, de zakenmensen-oorlogsvoerders die zich met geweld toegang verschaffen tot de rijkdommen van een land en pro- fiteren van de zwakte van staatsinstel- lingen. Het klopt dat zij winst puren uit oorlog. Maar dat kan meestal maar met de hulp van multinationals. In het rap- port worden ze echter vooral genoemd als slachtoffer van "afpersing door rivali- serende groepen" of slechte investerings- omstandigheden.*

*In onze nieuwe Europese veiligheidsstra- tegie klinkt het niet anders. Daar zijn de arme landen met de term 'mislukte sta- ten' bedacht. Reden van hun mislukken:*

*"Slecht bestuur – corruptie, machtsmis- bruik, zwakke instellingen en gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel – en bur- gerconflicten tasten staten van binnen aan". De ongelijke Noord-Zuidverhou- dingen, onrechtvaardige grondstoffen- prijzen, dumping van landbouwproduc- ten, schuldenlast, wapenhandel, etc..., neen, die factoren van onveiligheid zijn 'vergeten'. De strategienota zegt daaren- tegen dat we het ledenaantal van "cen-*

*trale instellingen van het internationaal bestel, zoals de wereldhandelsorganisatie (WTO) en de internationale financiële instellingen (...) (moeten) vergroten en ter- zelfdertijd hun hoge normen handhaven".*

*Goed tien jaar geleden wezen onderzoe- kers van het Transnational Institute (TNI) enkele van die instellingen, name- lijk de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds, met de vinger omdat ze een model opleggen dat "verwondt en martelt voordat het doodt". Hun onder- zoek legde een verband tussen schulden- last en burgeroorlog.*

*IMF en Wereldbank hebben gelukkig al wat bijgestuurd – en ooit ook de WTO? - maar fundamenteel raken aan de heili- ge drievuldigheid van liberaliseren, pri- vatiseren en dereguleren? Neen, want dan raak je aan de belangen van zij die het in deze en andere instellingen voor het zeggen hebben. (Burger)oorlogen dienen soms die belangen of kunnen storen. Daarvan hangt het af of we in grijpen en hoe we ingrijpen. Om Von Clausewitz te parafaseren: oorlog is economie met andere middelen.* ■

# HERVORMINGEN IN TURKIJE

## Interview met Muharrem Erebey Secretaris van IHD Diyarbakir

| Pieter Teirlinck |

*Tijdens een studiereis naar Turkije praatten we met Muharrem Erebey, secretaris van IHD Diyarbakir, (Insan Haklari Dernegi), een organisatie voor de mensenrechten. Het greep plaats op 20 september 2003. Het werd vertaald door Nishtman Erdede uit het Turks naar het Engels, eigen vertaling naar het Nederlands.*

*Een mensenrechtenorganisatie in Diyarbakir?*

**Muharrem Erebey:** De Diyarbakir-afdeling bestaat sedert 1988. In de tussentijd is de organisatie voor een totaal van 4 jaar gesloten geweest door de overheid. In deze streek alleen zijn meer dan 14 medewerkers van IHD sinds 1988 gedood of verdwenen. Honderden medewerkers zijn reeds opgepakt geweest door de politie, aangeklaagd door de rechtbank en aangevallen door onbekenden. Tussen 1996 en 2000 werd de IHD-afdeling in Diyarbakir gesloten gehouden door de overheid. Het belangrijkste werk van IHD is het vaststellen van mensenrechtenschendingen in deze regio, deze te bundelen en deze informatie te verspreiden in de rest van Turkije. Dmv van het gebruik van het recht proberen we de slachtoffers te helpen.

*Hoe gaat IHD dan precies te werk?*

Gebruikelijk komen de slachtoffers zelf naar de organisatie om hun verhaal te vertellen of om een klacht in te dienen. Soms -wanneer IHD daar weet van heeft- trekken medewerkers van IHD zelf naar de dorpen om vaststelling te maken van mensenrechtenschendingen. IHD staat de mensen dan bij met raad, vertelt hen bij wie en hoe ze een klacht moeten indie-

nen. Al de klachten worden maandelijks verzameld en in bepaalde categoriën



Muharrem Erebey

jes is het recht ondergesteld aan de wetten van het leger. Daar komen schendingen dan ook meer frequent voor want er heerst echt een staat van wetteloosheid.

*Is de situatie veranderd de laatste tijd?*

De jongste hervormingen zijn een ware revolutie voor de Turkse republiek, jammer genoeg zijn ze niet gedaan vanuit een overtuiging dat er meer nood is aan democratie of naleving van de mensenrechten. De wetgeving is enkel aangepast om aan de eisen van de EU te voldoen met het oog op de financiële steun bij de toetreding. Ik stel vast dat het slechts papieren veranderingen zijn om de schijn hoog te hou-

den.

*Stuurt de EU dan geen waarnemers naar Turkije om zelf de situatie vast te stellen?*

De EU stelt geen precieze datum voor de toetreding en daarom is Turkije niet zo gehaast om de hervormingen door te voeren. Maar er komen inderdaad verschillende delegaties naar Turkije en Diyarbakir, bestaande uit parlementariërs en ambassadeurs uit Europa. Ze praten met de Turkse officials maar praten ook met de mensenrechtenorganisaties. De verkregen informatie wordt vergeleken en dan moeten ze vaststellen dat de

onderverdeeld. Op basis hiervan worden rapporten gemaakt en deze worden dan aan de verantwoordelijken voor de schendingen overgemaakt (de overheid, het leger, de politie) en via de pers verspreid over het hele land en naar gelijkaardige organisaties in het buitenland.

*Hoe is de relatie tussen IHD en de politie?*

Als IHD naar het politiebureau trekt is dat in de hoedanigheid van advocaat. In de steden is de relatie met de politie nog behoorlijk, hier wordt nog min of meer gevolg gegeven aan het recht. Maar in de afgelegen plaatsen en in de kleine dorp-

Turkse overheid veel verbloemd. Ik denk dat de EU veranderingen wil in Turkije naar analogie met de eisen van de mensenrechtenorganisaties.

*Is het mogelijk om in de Koerdische taal te publiceren?*

Volgens het 6<sup>e</sup> hervormingspakket<sup>1</sup> zou het mogelijk moeten zijn. Echter 13 maanden na de eerste wetswijziging van 2002 krijgen mensen die zich willen inschrijven voor Koerdisch taalonderwijs te horen dat het verboden is, ondanks de wetswijziging. Normaal gezien zou de Turkse nationale zender TRT<sup>2</sup>, naast programma's in talen van andere minderheden ook programma's in het Koerdisch moeten uitzenden. Opnieuw zien we dat dit niet gebeurt. Het bestuur van de TRT probeert via juridische weg tegen de beslissing in te gaan en tot nu toe weigerden ze een Koerdisch programma te maken. De lokale televisiezenders die Koerdische muziekprogramma's hebben worden juridisch vervolgd door de overheid, ze worden veroordeeld tot enorme geldboetes.

Volgens de wetsveranderingen kan je gemakkelijk een Koerdische naam aan je kinderen geven, maar gisteren nog staat er in de krant te lezen dat dat serieuze problemen oplevert. Gelukkig zijn er ook wel verbeteringen: de Turkse overheid gaf toestemming om een poster met Koerdisch opschrift te publiceren naar aanleiding van 1 september (werelddag van de vrede). Samenvattend zou je kunnen stellen dat we één tiende krijgen van wat ons legaal toe komt.

*Is het dan geen probleem om naar het vanuit België opererende MedTV te kijken, aangezien Koerdisch de voertaal is op deze zender?*

In het verleden kregen mensen daar problemen mee, schotelantennes werden stuk gemaakt door het leger. Tegenwoordig kan je echter geen problemen meer krijgen om naar MedTV te kijken.

*Was de beslissing om over te schakelen naar digitale uitzendingen een Turkse tactiek om de uitzendingen te bemoeilijken?(nvrđ pt: de aankoop van een deco-deertoestel is naar de plaatselijke normen*

*duur: ± € van een maandinkomen in de dorpen)*

Nee, dat was een puur technische beslissing door MedTV zelf om over te schakelen van satelliet -naar digitaaluitzendingen. Het is wel onder druk van de Turkse overheid dat er nu in België een rechtzaak loopt tegen MedTV.<sup>3</sup> Wij vinden dat de Belgische ngo-wereld MedTV zou moeten steunen zodat MedTV kan blijven uitzenden.

Hadep en de huidige opvolger Dehap willen het Koerdische probleem op een vreedzame manier oplossen. De Turkse overheid wil echter geen oplossing en probeert daarom Dehap te verbieden. Een modern land zou de politieke rechten

tijk loopt het opnieuw niet zo vlot. Naar aanleiding van de wereldvredeśdag zijn verschillende mensen gebrutaliseerd en opgepakt wegens verboden klederdracht op een manifestatie. Volgens de hervorming zou het mogelijk zijn om festivals en feesten te organiseren met Koerdische muziek. Opnieuw zien we deze hervormingen niet uitgevoerd worden: in Dogubyzit werden Koerdische muzikanten aangeklaagd, een zanger werd 10 dagen opgesloten omdat hij een Koerdisch lied zong op het festival van Dogubyzit. Het is dus wel mogelijk om Koerdische festiviteiten te organiseren, maar niet zonder problemen.

*Hoe is de situatie in de gevangnissen?*

## Een modern land zou de politieke rechten moeten respecteren, zou goede condities moeten creëren om politieke discussies mogelijk te maken. De Turkse overheid blijft hier in gebreke.

moeten respecteren, zou goede condities moeten creëren om politieke discussies mogelijk te maken. De Turkse overheid blijft hier in gebreke, ze beschouwen Dehap enkel als een partij die verdeeldheid wil zaaien, die het land wil opdelen.

*Hoe schat u de kansen in dat Dehap nog lang zal blijven bestaan, gezien de moeilijke geschiedenis van pro-Koerdische partijen in Turkije?*

De grote boosdoener voor politieke rechten en mensenrechten is de grondwet uit 1982.<sup>4</sup> Zolang deze niet gewijzigd wordt is er weinig kans op fundamentele verbeteringen. De wet weerspiegelt de officiële visie van de Turkse staat: er zijn bepaalde onderwerpen die onbespreekbaar zijn zoals het Koerdische vraagstuk.

*Volgens de jongste hervormingen is het recht op verenigen vrij, merkt u daar ook iets van in de praktijk?*

Zoals gezegd zijn deze hervormingen echt revolutionair op papier, maar in de prak-

De laatste maanden zien we opnieuw een verslechtering van de situatie in de gevangnissen. De grote politieke organisaties en de mensenrechtenorganisaties maken gebruik van het recht op demonstraties om op te roepen tot vrede. Er komen dus meer mensen op straat dan vroeger, maar er worden nu ook meer mensen opgepakt en weggevoerd naar de gevangnissen...

*Hier op straat zien we veel jonge kinderen rondlopen die proberen snoepjes of schrijfgierief te verkopen. Is er geen leerplicht in Turkije?*

In theorie is er wel een leerplicht, maar vele families zijn te arm en kunnen geen school betalen voor hun kinderen. Het is dus een geldprobleem. Waar wij een probleem mee hebben is hoe het geld besteed wordt door de Turkse overheid. Met het budget dat de overheid maandelijks uittrekt om al de dorpswachten<sup>5</sup> te betalen kunnen ze meer dan dertig scholen openen in dit gebied. Een ander groot

probleem is de emigratie van de dorpjes naar de steden: deze vluchtelingen vinden geen werk en hebben kroostrijke gezinnen. Vele gezinnen proberen hun kinderen toch naar school te sturen maar de klaslokalen zijn daar niet op voorzien. Waar normaal gezien 30 kinderen in een klas kunnen zitten moeten ze nu de ruimte delen met zo'n 60 à 100 kinderen.

*Zien jullie inspanningen van de overheid om de economische problemen van deze gebieden te verlichten?*

Wij zien geen enkele speciale inspanning

waarschijnlijk 2 à 3 keer zo hoog ligt. Ongeveer 70% van het belastingsgeld wordt door de overheid gespenseerd, slechts 30% keert terug naar het lokale bestuur. Het lokale bestuur heeft niet het recht om zelf belastingen te heffen. Bijkomend probleem vormt de onenigheid tussen de beleidsvisies van het centralistische bestuur van Ankara en de beleidsvisie van het lokale bestuur.

*De uitzonderingstoestand was tot voor 8 maanden van kracht.<sup>6</sup> Vele dorpingen zijn gedurende die periode hun dorpen*



Hasankeyf

(foto Pieter)

van de overheid om de economische problemen hier op te lossen. Wij zien dat er heel veel geld gaat naar de betaling van de dorpswachten, naar het leger, de politiemacht. Hun maandloon is drie keer zo groot als dat van de gemiddelde ambtenaar zoals een leerkracht. Iemand die 4 jaar aan de universiteit gestudeerd heeft verdient ongeveer 200€ per maand, terwijl het ongeschoolde politiepersoneel tussen de 600 en 700€ verdient per maand.

*Hoe groot is het budget van Diyarbakir en in hoeverre kan de stad zelf bepalen wat ze doet met dat geld?*

De overheid verdeelt het geld op basis van de belastingen die betaald worden per stad. Deze belastingen worden betaald door het officiële aantal inwoners van Diyarbakir. Hier wringt precies het schoentje: officieel leven er iets meer dan 500.000 mensen in Diyarbakir, terwijl door de jarenlange toestroom van vluchtelingen uit de dorpjes het ware aantal

*ontvlucht. Hebben zij nu de mogelijkheid om terug te keren?*

Ze kunnen slechts terugkeren wanneer ze een bepaald formulier ondertekenen waarin staat dat de PKK/KADEK hun huis en hun dorp vernield heeft, ondertekenen ze dit niet dan mogen ze de stad niet verlaten. Het gebeurt dat de mensen via een rechtbank toch gedaan krijgen dat ze mogen terugkeren naar hun dorp, maar wij hebben verschillende meldingen van dorpswachten die het vuur openen op deze mensen. Twee dagen terug nog liep hier nog het bericht binnen van een familie die zonder toestemming terugkeerde naar hun dorp. Deze mensen werden verplicht in tenten te slapen. Door het heftige regenweer kwamen 6 mensen van die familie om het leven omdat hun tent meegesleurd werd door een modderstroom. Een ander voorbeeld: in het dorpje Ilseki Ugrak köyü, dicht bij de stad Bismil in het district van Diyarbakir werd een familie met formulier de weg versperd door de dorpswachten. Ze mochten

het dorp niet meer binnenkomen omdat hun gronden en hun woonst reeds door anderen ingenomen was. Toen de familie toch het dorp wilde binnengaan werden ze beschoten: 3 mensen stierven, 4 werden verwond.

*Vinden jullie, algemeen beschouwd, dat er enige evolutie zit in de mensenrechtensituatie in het gebied van Diyarbakir?*

Als we het 80-jarige bestaan van Turkije beschouwen dan vinden we de hervormingen van de voorbije 2 jaar bijna revolutionair, een ware revelatie. Het grote probleem is echter het uitblijven van die revolutionaire hervormingen in de praktijk. Nog een voorbeeld? Drie dagen geleden werd een huwelijksfeest onderbroken omdat er Koerdische muziek gebracht werd op het feest. Verschillende mensen werden meegenomen naar het politiebureau voor verhoor.

Een ander groot probleem blijft het mentaliteitsverschil tussen de autoriteiten van de stad en die van het platteland. Bij de eersten zien we dat er bepaalde regels aanvaard worden, terwijl buiten de steden het leger geen regels erkent of volgt. Wat de Koerdische problematiek betreft is er echter geen enkel begrip van de Turkse overheid. Als de mensen op straat komen en demonstreren voor het behoud van de vrede sinds 1999 en tegen een heropflakking van geweld dan stoten de mensen op de politie. De hoop en de wil van de bevolking om op een vreedzame manier de problemen op te lossen en gehoord te worden, wordt zo in de kiem gesmoord en dat betreuren wij ten zeerste. ■

<sup>1</sup> juli 2003

<sup>2</sup> TRT, Turkish Republic Television

<sup>3</sup> In 1996 viel de Belgische politie binnen in de gebouwen van MedTV. Op 19 september 2003 is er in België na 7 jaar vooronderzoek een proces begonnen tegen 17 personen die betrokken zijn bij MedTV.

<sup>4</sup> In 1980 kwam er een militaire staatsgreep, de junta stemde in 1982 een nieuwe grondwet.

<sup>5</sup> Een dorpswacht speelt de ogen, de oren en soms ook de arm van het Turkse leger in de Koerdische dorpen, hun aantal wordt geschat op een 60 à 70000 in heel Turkije.

<sup>6</sup> november 2002

# DE MENSEN WILLEN EEN DEMOCRATIE

*Interview met Kemal Orgun,  
regisseur van het Koerdisch theatergezelschap Theatra Amar  
Mesopotamië Kultur Merkezi (MKM), Istanbul, Turkije op 9 september 2003.*

| Pieter Teerlinck |

*Kemal Orgun komt uit het Zuidoosten van Turkije. Hij is geboren in Bingul en leerde de Turkse taal wanneer hij 8 jaar was omdat het onderwijs in Turkije enkel het Turks gebruikt als voertaal. Hij kwam een 10-tal jaar geleden naar Istanbul omwille van de oorlog in Zuidoost-Turkije.*

*Is het mogelijk Koerdisch te praten in het MKM-huis?*

Ja, doch het beleven van onze cultuur is niet zo gemakkelijk. Als we een stuk willen brengen in Koerdistan dan hebben we een probleem omdat de overheid de anarchie van het theater vreest: de vrijheid van ideeën. De overheid heeft 5 jaar geleden onze theaterzaal gesloten omdat ze bang was van het succes van onze stukken: het Koerdische volk zag namelijk zichzelf. De zaal is dus al een lange tijd gesloten, maar de overheid kan ons niet stoppen. Het is zoals William Shakespeare ooit zei: "De wereld is een theater, mannen, vrouwen het zijn allemaal acteurs ze komen op, ze gaan weer af - we spelen vele rollen in ons leven."

*Worden de werkzaamheden in het MKM gecontroleerd door de overheid?*

Er is geen opvallende controle meer, alles gebeurt meer discreet: we weten bijvoorbeeld wel dat onze telefoongesprekken afgeluisterd worden. Tien jaar terug was dat veel minder discreet, maar sedert onze zaal gesloten is, is ook hun grootste zorg verdwenen. Ik denk dat de Turkse overheid ondertussen wel verstaan heeft dat het Koerdische probleem moet opgelost worden want anders kan het nooit een democratie worden. Het grote probleem met de overheid is dat er 2 gezichten zijn van de overheid: één officieel gezicht nl. de regering en een tweede, onzichtbare, geheime gezicht: dat van het leger. Vandaar dat er

controle en problemen blijven, er is immers geen echte democratie. Met een echte democratie zouden onze problemen wel een oplossing vinden.

*Hoe zou die oplossing er dan uitzien voor u? Kan de EU helpen?*

**Ik geloof dat de mensen in Turkije een democratie willen en als Turkije bij de EU wil geraken moet ze het Koerdisch probleem oplossen. Ik vrees dat de oorlog opnieuw zal beginnen als de Turkse overheid geen oplossing wil zoeken.**

Ik zie de problemen verdwijnen op een termijn van 5 à 10 jaar. Ik geloof dat de mensen in Turkije een democratie willen en als Turkije bij de EU wil geraken moet ze het Koerdisch probleem oplossen. Ik vrees dat de oorlog opnieuw zal beginnen als de Turkse overheid geen oplossing wil zoeken en dan kan ze het lidmaatschap van de EU wel vergeten.

*Wil iedereen dan een oplossing voor het probleem?*

Het merendeel van de bevolking wil een

oplossing, alsook een deel van het parlement. Het tweede gezicht, het militaire apparaat wil echter geen oplossing: het conflict vormt een heel belangrijke legitimatie voor hun macht. Eens het conflict opgelost verliezen zij hun macht.

*Hoe staat de nieuwe regering Erdogan tegenover het probleem?*

Premier Erdogan is een gevaarlijke man: hij is een goede acteur (lacht). Hij wil Turkije graag in de EU loodsen doch hij ontkent dat er een Koerdisch probleem bestaat en dus wil hij ook geen oplossing zoeken.

*Speelt uw theatergezelschap ook in het buitenland?*

We wilden dit jaar naar het Koerdisch festival in Duitsland in september 2003 maar

konden geen visa verkrijgen op het Duitse Consulaat omdat Duitsland het onder een hoedje speelt met Turkije. In Turkije is het gemakkelijker om te spelen maar ook niet altijd mogelijk: vorig jaar wilden we 3 stukken brengen in Diyarbakir en dat werd ons niet toegestaan door de overheid. Dit jaar is het wel gelukt, we hebben zonder problemen 5 Koerdische stukken in het Koerdisch gebracht op het cultuurfestival in Diyarbakir.

*In Diyarbakir is het dus wel gemakkelijker om een Koerdisch cultuurfestival te houden?*

Ja, want deze grote Koerdische stad is een heel belangrijke plaats voor de Koerden én de Turken. Als de Turkse overheid daar een cultuurfestival zou verhinderen dan zou ze op een heel grote weerstand kunnen rekenen van de bevolking. De politie controleert ons wel en ze nemen natuurlijk wel een copie van onze identiteitskaart maar ik geloof dat zelfs dat op wel termijn zal verdwijnen. Opgelet, om een stuk te brengen buiten een festival is het heel wat moeilijker, dan zijn er veel minder internationale gasten en moet Turkije niet een democratische schijn ophouden: dat moeten we vele formaliteiten doorlopen en wordt het ons heel erg moeilijk gemaakt, we worden constant gevolgd zelfs tot in het restaurant (lacht).

*Op 1 september verklaarde de Kadek binnen de 3 maanden opnieuw de wapens op te nemen als er geen betere amnestieregeling zou komen. Begint de oorlog opnieuw?*

Ik denk van niet, misschien wel confrontaties maar dan op kleine schaal. Als het Turkse leger opnieuw de Kadek begint te aanvallen dan zal de Kadek wel militaire posten aanvallen denk ik. Maar als het al herbegint dan zal het toch niet op dezelfde schaal zijn als de vorige oorlog.<sup>1</sup> De vorige oorlog was voor het recht op democratie, rechten voor de Koerden, vrijheid voor de Koerden en die oorlog was begrijpbaar omdat de situatie voor de Koerden heel slecht was. De Koerden hebben de aandacht van de wereld kunnen bereiken en de oorlog is voorbij, reeds 4 jaar. Nu is het belangrijk de strijd te voeren op politiek, cultureel en artistiek vlak! Deze vormen de belangrijkste wapens voor de Koerden.

*Wie voert dan die politieke strijd voor de Koerden? Dehap?*

Dehap is de belangrijkste partij die de Koerden en de Turken bijeen wil brengen maar deze partij wordt het serieus moeilijk gemaakt door de overheid: gebouwen worden gesloten, partijleden gearresteerd... In de Koerdische steden is de partij



Kemal Orgun (foto Bart & Chrstel)

heel populair, het Koerdische volk is blij met Dehap maar de overheid niet.

*Zijn er andere partijen die ook een oplossing nastreven?*

## Als de Turkse overheid een cultuurfestival in Diyarbakir zou verhinderen dan zou ze op een heel grote weerstand kunnen rekenen van de bevolking.

Ja, er zijn er verschillende maar deze zijn heel klein. De sociaal-democraten van Bulent Ecevit<sup>2</sup> hebben niet veel soelaas gebracht: sinds ze mee in het bestuur zaten gedroegen ze zich meer als fascistes (lacht). Hetzelfde geldt voor Tansu Ciller<sup>3</sup>: allemaal goede acteurs.

*Is er onderwijs mogelijk in het Koerdisch?*

De onderwijsraad laat in de praktijk geen onderwijs toe in het Koerdisch, misschien later?

*Hoe staat de Turkse bevolking tegenover de Koerdische bevolking?*

De gewone bevolking staat totaal niet vijandig tegenover elkaar, ze wonen samen in huizen, ze trouwen onderling, ... het probleem ligt hem opnieuw op een ander niveau: de Turkse overheid. De overheid vindt dat iedereen gelijk is en dus Turks moet praten. Wij moeten de Turkse taal leren -zoals men bijvoorbeeld ook Engels moeten leren- omdat niemand anders in Turkije Koerdisch spreekt en wij anders dus niet kunnen communiceren in deze maatschappij.

Voor de oorlog wisten de meeste gewone Turken niets af van een Koerdische bevolking of een Koerdische taal. Voor het officiële Turkije bestond de Koerdische cultuur gewoon niet, dat is dus volledig veranderd met de oorlog.

De Koerdische taal wordt door heel veel mensen gesproken, de Koerdische cultuur is heel rijk en gaat reeds heel ver terug in de tijd, de Koerden hebben hier altijd gewoond, het Turkse volk komt echter oorspronkelijk uit Oosten. Deze streek is dus een grote mengelmoes en iedereen moet zijn ding kunnen doen: de Arabieren, de Turken, de Koerden, de Armeniërs...

<sup>1</sup> 1984-1999, 35000 doden, 3500 dorpen vernield, 100000-en op de vlucht geslagen.

<sup>2</sup> premier tot 2002, Sociaal-Democratische Populistische Partij (SDHP)

<sup>3</sup> eerste vrouwelijke premier, Partij van het Juiste Pad (DYP)

# BOMMEN IN ISTANBUL

| Bart Batsleer |

*Turkije werd in november opgeschrikt door een bloedige reeks zelfmoordaanslagen.*

*De trieste balans was 61 doden en vele honderden gewonden. Volgens Turkse commentatoren is het anti-Amerikaans gevoel er alleen maar door toegenomen. Vele Turken richten een beschuldigende vinger naar de Amerikaanse politiek in het Midden-Oosten als uitieme oorzaak. De Turkse regering daarentegen lijkt van plan de samenwerking met Israël en de VS te versterken.*

*Tegenover Europa lijken de Turkse leiders de situatie te willen misbruiken om de EU volledig aan hun kant te trekken in hun strijd tegen KADEK (ex-PKK).*

Op minder dan een week tijd werd Istanbul het slachtoffer van twee tweelingaan- slagen. Op de Joodse heilige dag 'Bar Mitzvah' troffen twee bommen twee Joodse synag- ogen. Drie dagen later werden Britse doe- len aan stukken gereten: het hoofdkantoor van de Britse bank HSBC en het Engelse consulaat, gelegen in de Osmaanse ambas- sadewijk Pera.

Pera is nu, met zijn 10.000 drank- en eetgelegenheden, de uitgaansbuurt bij uit- stek van Istanbul. De hoofdstraat van deze wijk, de Onafhankelijkheidslaan, is een majestueuze winkelstraat van 2 km lengte. Ze is het symbool bij uitstek van het moderne Istanbul. Erdoorheen rateit sinds kort opnieuw een eerder uit roulatie geno- men antieke rode tram. Deze tram kruist zijn tegenligger op 200 meter van het Engelse consulaat, vlak aan de ingang van het gerenommeerde Galatasaray-lyceum, waar rijke zonen en dochters in de oude chique taal, het Frans, worden opgeleid.

Op het moment dat de Engelse consul met één klap het leven verloor, vielen er slachtoffers tot aan de stoep van dit lyceum. Honderden ruiten sneuvelen in de winkelstraat. Nog meer dan na de eerste aanslag tegen de Joodse doelen was Turkije in shock. Dit is namelijk voor iedereen een zeer herkenbare plaats: dagelijks filmen er TV-camera's.

De verleiding was te groot voor de com- mentators om die dag meteen tot de Turkse '11 september' uit te roepen. De foto die het meest werd afgedrukt was die van een uit de verte getrokken wolkenkrabber, met een grote stofwolk ernaast. Met wat verbeelding kon je denken dat die stofwolk

was veroorzaakt door de instorting van een aanpalende wolkenkrabber ...

## TERRORISTEN OF VRIJHEIDSTRIJDERS

De Turkse regering trachtte de gebeurtenis- sen meteen tot eigen voordeel om te bui- gen. Meteen na de eerste bommen kwam de woordvoerder van de regering, de minis-



Mardin

(foto Pieter)

ter van Justitie, Cemil Cicek, opdraven met het verwijt dat Europa Turkije in de kou laat staan, wat het terrorisme betreft: "Wat wij terroristen noemen, noemen zij vrijheids- strijders".

Turkse regeringen steken graag alles wat misgaat op de PKK. Hoewel de PKK met deze aanslag niets van doen had, tracht de Turkse regering de gebeurtenis- sen te misbruiken om vorderingen te maken in haar strijd tegen deze militanten.

De regering had ook nog een andere reden om de aandacht naar de PKK af te leiden.

De identiteit van de daders werd zeer vlug achterhaald. Het bleek te gaan om streng islamitische Turken. De krant

"Milliyet" bracht een portret van de familie van de 47-jarige vader, die de zelfmoord- aanslag had gepleegd op de HSBC-bank.

Zijn 24-jarige dochter vertelt: "We wil- len niet discussiëren over het feit of wat mijn papa deed juist of fout was. We hou- den heel veel van hem (...). Ze hebben in Irak duizenden vrouwen verkracht. Mijn papa was zeer aangedaan door de gebeurtenis-

sen in Irak. Dit geldt voor ons allemaal."

De 17-jarige zoon: "Op de aanslag tegen de joden was er thuis weinig reactie. Want het was tegen de joden. Het wordt trou- wens geschreven in de Koran 'Neem de Jood niet tot vriend'. We houden helemaal niet van hen. Als we de situatie in Palestina verhalen, dan houdt niemand van hen." Hij gelooft niet dat hij ooit hetzelfde zal doen na het aanzien van het uiteengerukte lijk van zijn vader, 'maar op de Amerikanen zijn we allemaal kwaad'.

## ILAMITISCHE TERREUR

Deze werkelijkheid, dat het om islamitische terreur gaat, is niet aangenaam voor de regeringspartij AKP (Partij voor de



Rechtvaardigheid en de Vooruitgang), die zelf haar wortels heeft in de Turkse islamitische bewegingen. Van premier Recep Tayyip Erdogan is bekend dat hij in zijn jonge jaren de vrouwen niet de hand schudde en zelfs geen theehuis bezocht, omdat daar soms voor geld wordt gespeeld.

Onlangs verschenen nog foto's van hem, toen hij in zijn jonge jaren een eerbiedig bezoek bracht aan de Afghaanse krijgsheer Hekmatyar. Die staat nu op het Amerikaanse lijstje van terroristen, omdat hij aan de zijde van de Taliban strijdt tegen de Westerse machten.

Turkse seculiere kringen verwijten Erdogan nog dagelijks dat hij zelf nog zou streven naar het invoeren van de shari'a, het islamitische rechtssysteem. De PKK erbij halen heeft het nut dat het de aandacht van deze elementen afleidt.

## TOENADERING TOT DE VS

Niets echter staft de beschuldigingen uit seculiere hoek aan het adres van Erdogan. Al lang voor hij aan de macht kwam zijn Erdogan en zijn vriend, de huidige minister van Buitenlandse Zaken Abdullah Gul, grondig doorgelicht en goed bevonden door de joodse lobby in de Verenigde Staten. Bij zijn recent bezoek aan Washington liet Gul niet na ook hen een bezoekje te gunnen.

De wil van Erdogan en Gul om de VS en Israël te steunen in de regio lijkt sinds de bommen in november enkel maar toegevoegd. Er is een versterking in de samenwerking op het vlak van terrorisme. De Turkse regering heeft besloten dat stabiliteit in Irak meer dan ooit een prioriteit is. Ze gaan er de Amerikaanse politiek meer dan voorheen steunen.

De VS heeft als tegenprestatie meer toegang voor Turkse bedrijven tot de Iraakse markt beloofd. En ze heeft in navolging van Turkije de mutatie van KADEK (ex-PKK) in KONGRA-GEL afgewezen als zijnde een schijnmanoeuvre.

Na zijn bezoek aan de VS wist de minister van Justitie, Cemil Cicek, bovendien te melden dat premier Erdogan in januari of februari een bezoek zal brengen aan Washington. Een niet mis te verstane boodschap. Nadat het Turkse parlement op 1 maart had geweigerd om Amerikaanse

troepen toe te laten op Turks grondgebied op doortocht naar een noordelijk front tegen Saddam, was Erdogan persona non grata in Washington. Daar lijkt nu dus een einde aan te komen.

Met deze pro-Amerikaanse politiek gaat de regering trouwens flagrant in tegen de wil van de bevolking. Volgens een opiniepeiling van voor de aanslagen heeft 83% van de Turken een negatief beeld van de Amerikanen. Volgens de commentator Burak Bekdil zou zulk een peiling, indien ze nu zou gehouden worden, een percentage van 99% halen.

De joodse doelen mogen Brits en joods geweest zijn, voor de meeste Turken waren ze in de eerste plaats anti-Amerikaans. Tijdens betogingen, georganiseerd na de aanslagen, klonken de anti-Amerikaanse stemmen even luid als de stemmen, die de aanslagen veroordeelden.

De these dat de Amerikanen het georganiseerd zouden hebben is voor de gewone Turk trouwens heel plausibel. Yildirim Turker, gerespecteerd commentator in de gematigd linkse krant Radikal, waagde er zich na de eerste aanslag tegen de Joden ook aan: "We weten dat de macht, als ze oorlog nodig heeft om zich in stand te houden, er niet voor zal terugschrikken om de te bevechten terreur zelf te creëren." Turker wijst nog op een ander, niet te ontkennen soort cynisme. Hij schrijft: "Enkele uren na de eerste aanslagen werd IBDA-C beschuldigd. De IBDA-C en de Hizbullah zijn twee organisaties die werden grootgebracht door de Turkse staat om te strijden tegen alles wat links en Koerdisch was (...) Heeft de specialist nummer één op het vlak van het terrorisme, de Amerikaanse staat, niet hetzelfde gedaan toen het in Afghanistan Al Qaida groot bracht met als nobel doel het bestrijden van het communisme."

## ERDOGAN BERISPT EU-AMBASSADEURS

De woede van de Turkse leiders richtte zich dus, in tegenstelling tot die van de bevolking, niet op Amerika. Zij toonden wel verontwaardiging over de houding van de EU in de hele zaak. In het begin van december nodigde Erdogan alle EU-ambassadeurs uit voor een etentje, waar hij zijn twijfel uitsprak over de oprechtheid van de EU-landen.

Erdogan zei: "De berichten (van mede-

leven en solidariteit) vlak na de gebeurtenissen in Istanbul hebben ons geroerd. Maar er zijn tekenen dat het allemaal bij woorden zal blijven. Dat maakt ons serieus bezorgd."

De klachten van Erdogan, die algemeen gedeeld werden door de Turkse media, betroffen de waarschuwingen van verschillende ambassades om niet naar Istanbul te reizen. De Turken vonden dat men op die manier de terroristen net geeft wat ze willen bereiken.

Het feit dat de UEFA Galatasaray en Besiktas hun thuismatches in de Champions League bovendien niet in Istanbul liet spelen, was ook in het verkeerde keelgat geschoten. Erdogan was de zaak nog gaan bepleiten bij zijn goede vriend, de Italiaanse premier en huidig EU-voorzitter Silvio Berlusconi. Maar tevergeefs. Berlusconi kon Erdogan enkel melden dat de UEFA een onafhankelijke organisatie was.

Vandaar de verwijten van Erdogan aan de ambassadeurs dat de EU Turkije op het vlak van terrorisme in de kou laat staan. Toch lijkt het er sterk op dat dit alles een tactisch spelletje is met het doel dat de EU zich volledig aan de kant van de Turkse regering zou scharen in de strijd tegen de PKK.

De preek van de premier was trouwens niet in erg goede aarde gevallen. Achteraf klaagden enkele excellenties over de autoritaire stijl, die Erdogan tijdens het etentje had gehanteerd.

De EU-excellenties zullen ook wel bezorgd zijn over het feit dat Turkije de gebeurtenissen mogelijk zal gebruiken als verontschuldiging om hervormingen op het vlak van mensenrechten te vertragen.

Eén invloedrijk man riep alleszins al op om de binnenlandse strijd tegen de terreur te verharderen. Dit was Mehmet Agar, een naam die voortdurend wordt vernoemd in connectie met de Turkse maffia. Maar, zoals dikwijls in Turkije, lijkt zulk een reputatie je carrière enkel ten goede te komen. Agar is de huidige leider van de DYP (Partij van het Rechte Pad), de derde partij in de huidige peilingen. Hij zei: "Turkije is geen land waar men met terreur berichten naartoe stuurt. Daarom moet de huidige zachte aanpak van de terreur veranderen." Eerste slachtoffer van zulk een mentaliteit riskeert alweer de Koerdische bevolking te zijn.

■

# HET MILITAIRE IN DE EUROPESE GRONDWET

| Ludo De Brabander |

*De Europese leiders geraakten er op de laatste Europese top in Brussel niet uit. Ze bereikten geen overeenstemming over de Europese grondwet. Het militair-industrieel complex neemt echter het zekere voor het onzekere en zorgt ervoor dat belangrijke onderdelen van het militaire luik van de grondwet op rails worden gezet. Indien de Grondwet goedgekeurd geraakt, zitten we met een sterk gemilitariseerd Europees veiligheidsbeleid.*

Jarenlang was het militair luik van het Europees project struikelblok nummer één tussen 'transatlantisten' en 'Eurofielen'. Sinds 11 september en vooral de laatste Golfoorlog lijkt het iets gemakkelijker om tot overeenstemming te komen. Het Brits-Frans-Duits onderonsje aan de vooravond van de laatste Europese top, leidde tot een Europese consensus over een militair hoofdkwartier, zij het met forse toegevingen aan de VS. Eerder, midden november, bereikten de Europese ministers van Defensie al overeenstemming over de oprichting van een Europees bewapeningsagentschap. Dat moet er voor zorgen dat er geen onnodige duplicaties zijn bij de aanschaf van wapens en moet uiteraard ook de concurrentiepositie van de defensie-industrie veilig stellen. Het ontwerp van Grondwet spreekt over een 'Europees Bureau voor bewapening, onderzoek en militaire vermogens'. In januari 2004 komt er een oprichtingsteam en nog voor de zomer 2004 de definitieve installatie van agentschap. De procedure past bij de tactiek om onderdelen van de grondwet alvast veilig te stellen voor het geval de Grondwet niet geraakt goedgekeurd. Op de laatste Europese top bleek dat er opnieuw overeenstemming was gegroeid, ditmaal rond moeilijke dossiers zoals 'wederzijdse defensie' (hoewel de neutrale landen veel argwaan koesteren) en de 'structurele samenwerking' op vlak van defensie (zie verderop). De mislukking van de Europese top is dan ook zwaar op de maag gevallen van de pleitbezorgers voor een militair Europa. De voorzitter van het Militair Comité van de EU, Generaal Gustav Hägglund, uitte

zijn frustratie in een interview met een Fins Dagblad: "Iedereen was akkoord over defensie. Waarom moet dat afhangen van andere thema's die niets met defensie te maken hebben?" En zo stelt hij luid op de vraag: "Waarom niet over defensiepolitiek beslissen buiten de EU-Verdragen? Die zou er kunnen worden uitgelicht om zo op de top in maart een beslissing te hebben onafhankelijk van wat er gebeurt met het Verdrag." Het defensieluik van de Europese Grondwet lijkt te worden op poten gezet, nog voor de bespreking en goedkeuring in de parlementen van afzonderlijke lidstaten. Al van in het begin zijn debat en besluitvorming sterk beïnvloed door het militair-industrieel complex.

## DE CONVENTIE

Die invloed bleek uit de discussies binnen de werkgroep defensie (VIII) van de Conventie, waar duidelijk geen plaats was voor andere visies. Het militair-industrieel complex was oververtegenwoordigd.<sup>1</sup> Een derde van de geraadpleegde deskundigen waren vertegenwoordigers van de defensie-industrie of militaire agentschappen. Nog een deel was afkomstig van militaire bondgenootschappen, leger of defensie-ministeries.

Het ontwerp van Grondwet is dan ook op hun maat gesneden.

Hierna een overzicht van de belangrijkste punten van het 'veiligheids- en defensiebeleid'.

## BEGRIJSVERWARRING OVER DEFENSIE

"Het gemeenschappelijk Veiligheids- en defensiebeleid omvat de geleidelijke

bepaling van een gemeenschappelijk defensiebeleid van de Unie" (deel I art. 40 punt 2). Zolang de Europese Raad geen beslissing genomen heeft voor een gemeenschappelijke defensie valt de EU terug op "wederzijdse defensie", waarin bij aanval op een grondgebied van een lidstaat andere leden hulp en bijstand kunnen verlenen. Dit gebeurt dan wel in nauwe samenwerking met de NAVO (artikel 40 punt 7). Ook is er een solidariteitsclausule (art 42) over bijstand in geval van een terroristische aanval.

De wederzijdse defensie stootte op grote weerstand bij de neutrale lidstaten. In een officieel schrijven (brief van 5 december) aan de Intergouvernementele Conferentie maakten Zweden, Finland, Ierland en Oostenrijk hun bezwaren bekend. Zij willen niet weten van het bindend karakter van de militaire bijstand indien een lid van de EU wordt aangevallen. België daarentegen is hevig voorstander van de wederzijdse bijstand. Verhofstadt is trouwens in Finland gaan pleiten om het 'oude koude-oorlogsdenken' eindelijk te laten vallen.

Art 40 punt 2 is een uit het vroegere Verdrag van Maastricht overgenomen bepaling. Maar daarover bestaat bij de bevolking heel veel verwarring. De opdrachten in het kader van een Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) staan in deel III art 210 uitgebreid vermeld. Het gaat om een uitbreiding van de vroegere Petersbergtaken (van vredeshandhaving en vredesstichting nu ook naar ontwapeningsoperaties; en het geheel kan passen in de bestrijding van het terrorisme) die uitsluitend te maken hebben met een

optreden buiten het grondgebied van de EU. Het woord 'defensie' staat echter letterlijk voor 'verdediging' van het grondgebied.

Voor de Europese onderdanen zorgt dat duidelijk voor de nodige verwarring. Dat blijkt uit de Eurobarometer van 2001<sup>2</sup>. Uit deze bevraging lijkt op het eerste zicht dat de Europese burger gewonnen is voor een CVDB (73 %). Maar op de vraag over hoe dat defensiebeleid moet worden ingevuld komt een ander resultaat uit de bus. De taak 'bescherming van het grondgebied' – waar de EU vooralsnog over geen bevoegdheid beschikt – ziet 71 % van de bevrageden zitten.

Humanitaire missies daarentegen kan maar op de instemming rekenen van 48 %.

Deelname aan VN-vredesmissies slechts 34 % en niet VN-missies amper 15 %.

M.a.w. er is slechts een minderheid van de Europese burger gewonnen voor de uitvoering van de taken zoals bepaald in art 210. Terwijl klassieke defensie dan weer wel op een grote meerderheid kan rekenen.

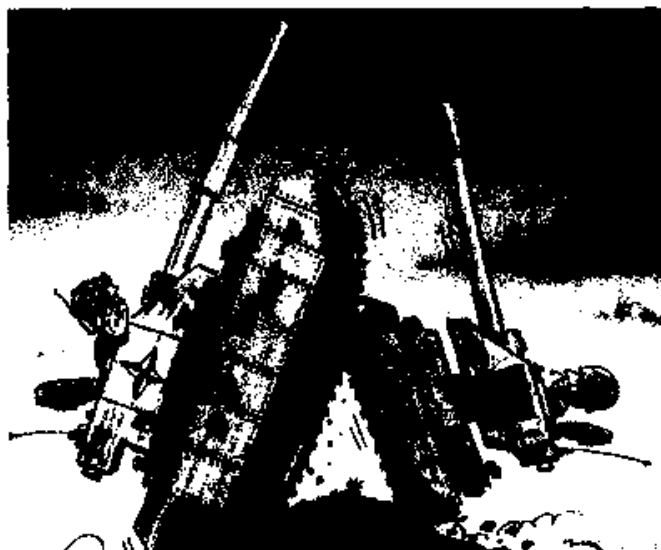
### TERRORISMEBESTRIJDING

De uitgebreide Petersbergtaken worden tot grondregel verheven en in een grondwet ingeschreven. Maar volgende passage in artikel III-210 lid 1 gaat wel heel erg ver: "Al deze taken kunnen tot de strijd tegen het terrorisme bijdragen, ook door middel van steun aan derde landen om het terrorisme op hun grondgebied te bestrijden." Een terugblik in de Belgische actualiteit leert ons tot wat dit kan leiden. Het gaat immers om een vertaling van de steun zoals minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel die heeft bepleit in de wapenhandel met Nepal: volgens dit artikel is het legitiem om troepen te sturen om de autoritaire monarchie in Nepal in het zadel te houden. Historische of actuele gevallen zoals Vietnam, El Salvador, Filipijnen en Turkije kunnen allemaal op dit onderdeel gebaseerd worden. Dit is met andere woorden een uitermate breed mandaat dat de EU

toestaat om in te grijpen in een burgeroorlog. Beperkingen voor dergelijke extraterritoriale militaire operaties worden zelfs niet genoemd.

### DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Artikel 27 introduceert de minister van Buitenlandse Zaken. "Deze voert het Gemeenschappelijk buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) van de Unie". Hij/zij is ook vice-voorzitter van de Europese Commissie (art 27 punt 3) en zit



de Raad Buitenlandse Zaken voor (art 23 punt 2). Alleen binnen het bestek van zijn/haar verantwoordelijkheden in de Commissie is hij/zij onderworpen aan de procedures van de Commissie (belangrijk bijvoorbeeld v.w.b. de controle door het Europees Parlement).

Er is ondertussen nogal wat discussie over de post van de minister van Buitenlandse Zaken. Het gaat zeker nog niet om een verworvenheid. Vraag is wat nu juist de afgebakende bevoegdheden zullen worden. Volgens art 21 punt 2 is de voorzitter van de Europese Raad (die andere nieuwe functie) ook verantwoordelijk voor de "externe vertegenwoordiging van de Unie in aangelegenheden die onder het GBVB vallen", zij het "onverminderd de verantwoordelijkheden van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie". Daar komt nog bij dat ook binnen de Commissie nog buitenlandse bevoegdheden bestaan.

Het is niet ondenkbaar dat er tussen die verschillende functies bevoegdheidsconflicten zullen ontstaan.

### DE PARLEMENTAIRE CONTROLE

Gezien het GBVB en CVDB intergouvernementeel wordt gehouden is het Europees Parlement (EP) niet bevoegd. Wel wordt het EP "regelmatig geraadpleegd over de voornaamste aspecten" en op de "hoogte gehouden van de ontwikkelingen" (Deel I art. 39 punt 6, art. 40 punt 8 en art III art 205 punt 1). Verder is er een tweejaarlijks debat voorzien (art. III 205 punt 2).

Daarmee komen we in een situatie dat heel wat wetgevend werk verder zal verricht worden binnen de Raad. Die krijgt volgens art III 195 lid 3 de volledige wetgevende en uitvoerende bevoegdheid over het GBVB. Defacto is de parlementaire controle zoals in het verleden nihil omdat op het nationaal niveau de parlementairen een elementair gebrek aan kennis, middelen of interesse betonen.

Ook tijdens een operatie verleent de ontwerpgrondwet aan de Raad van Ministers de

volledige wettelijke bevoegdheid (Art III-198 lid 1): "wanneer een internationale situatie een operationeel optreden van de Unie vereist, neemt de Raad van Ministers de nodige Europese besluiten. In die besluiten worden de doelstellingen, draagwijdte, de middelen welke de Unie ter beschikking dienen te worden gesteld, en de voorwaarden voor de uitvoering van het optreden omschreven, alsmede zo nodig, de duur ervan." Het parlement komt in deze niet tussen.

Los van de kritiek op het interventiebeleid, kan dit zwaar democratisch deficit gedeeltelijk worden weggewerkt door medebeslissingsrecht te voorzien op het Europees niveau. Vooralsnog zijn verschillende lidstaten daar absoluut niet voor te vinden. In dat geval zou er vanuit de nationale parlementen een soort tweede assemblee kunnen komen die de externe controle versterkt (zoals dat trouwens bij de WEU het geval is).

## DE GESTRUCTUREERDE SAMENWERKING

Het unanimiteitsprincipe wordt voor het GBVB en GVDB behouden. Maar daar wordt alvast een gedeeltelijke mouw aan gebreid via het systeem van een "gestructureerde samenwerking binnen het kader van de Unie" (art 40 lid 6 en uitgewerkt in artikel III-213). Er verandert niets aan het feit dat de interventiebeslissingen zelf gebeuren op basis van de unanimiteitsregel. Maar de aard van het optreden van enkele lidstaten via gestructureerd verband, zal de identiteit dragen van het geheel, wat gevolgen heeft voor de EU bij bv. hardhandig of misbruik van optreden. Daar kunnen niet-deelnemers volgens lid 3 van artikel III - 213 van het ontwerp dus in principe niet op tussenkomen tenzij via een vraag tot deelname aan de samenwerking. M.a.w. lidstaten die niet deelnemen aan de gestructureerde samenwerking zullen in principe voor operationeel gedeelte van de interventie niet langer een blokkeringsmogelijkheid hebben ook al zijn ze niet akkoord met de manier waarop de interventie wordt aangepakt. Het gaat immers volgens art III -213 om een exclusieve club waarbij aan de "vaststelling van de besluiten uitsluitend deelgenomen (wordt) door de leden van de Raad die de lidstaten vertegenwoordigen welke aan de gestructureerde samenwerking deelnemen."

## GRONDWETTELIJK VERANKEREN VAN HET BEWAPENINGS-AGENTSCHAP

De prominente aanwezigheid van de defensie-industrie in de werkgroep VIII van de Conventie is er waarschijnlijk niet vreemd aan dat er veel ruimte is vrijgemaakt voor een Europees Bureau voor Bewapening, Onderzoek en Militaire vermogens. Het is vreemd dat een dergelijk agentschap in een grondwet wordt ingeschreven. Gezien de taken van dit agentschap heeft het er veel van weg dat de belangen van de defensie-industrie grondwettelijk worden vastgelegd terwijl een heel pak andere instituten (al dan niet op te richten) niet op die belangstelling kunnen rekenen (civiele veiligheidsinstellingen bijvoorbeeld).

Veel vragen kunnen we ons ook stel-

len bij het feit dat de Europese ministers van Defensie en hun 10 collega's van de toe te treden lidstaten een al dan niet goedkeuring van de grondwet niet hebben afgewacht. Ze hebben reeds onlangs beslist dat er vanaf januari 2004 een oprichtingsteam komt dat de installatie van een bewapeningsagentschap moet voorbereiden tegen de zomer van 2004.

Het geheel van maatregelen komt erop neer dat men een Europees militair-industrieel complex (MIC) aan het opbouwen is. In een dergelijk MIC vormt de staat de kern, en dat via een bewapeningsagentschap dat ook "maatregelen kan nemen om de industriële en technologische basis van de defensiesector te verbeteren". Er is zelfs een expliciete verplichting tot bewapening opgenomen in de grondwet. De tekst zegt letterlijk: "De lidstaten verbinden zich ertoe hun militaire vermogens geleidelijk te verbeteren" (art I- 40 lid 3). Het creëren dus van dergelijk agentschap, het feit dat een Minister van Buitenlandse Zaken de uitvoering van het beleid coördineert, het feit dat intussen een interventieleger (als gevolg van Helsinki) operationeel is, dat er een Europees Militair Commando bestaat en een Politiek en Veiligheidscomité, dit alles maakt dat vanuit de overheid alles in stelling is gebracht om het MIC te laten functioneren.

## NIETS OVER GEWELDPREVENTIE

Zelfs met een vergrootglas is er amper iets terug te vinden over geweldpreventie en mogelijke gespecialiseerde instellingen. Soms krijg je wel een mogelijke verwijzing: "Het GVDB voorziet de Unie van een operationeel vermogen dat op *civiele* en militaire middelen steunt"(art 40 pt). Dit wordt echter nergens concreet uitgewerkt. Dat contrasteert erg met de gedetailleerde militaire invulling van het GVDB. Er is wel een luikje ontwikkelings-samenwerking, maar geen expliciete verwijzing naar geweldpreventie. Enkel in Artikel III 193 zijn er enkele zeer algemene bepalingen van wat we onder geweldpreventie zouden kunnen vatten (art III 193 punt 2b, 2c en 2d) zonder evenwel concreet te worden qua procedures en instellingen. Voor de rest is er niets meer terug

te vinden in het hele in deel III geformuleerde beleid inzake extern optreden.

## STERKE VERANKERING VAN DE NAVO

De sterke verankering met de NAVO wordt ook in de grondwet op verschillende plaatsen bevestigd. Artikel I -40 stelt: "bij de totstandbrenging van een hechte samenwerking op het gebied van wederzijdse defensie werken de deelnemende lidstaten nauw samen met de Noord Atlantische Verdragsorganisatie".

Dat kan problematisch worden omdat een prominent lid van de NAVO, de VS, zich tegelijk zeer argwanend opstelt ten aanzien van de Europese plannen inzake militaire veiligheid en zo goed als niets moet weten van een gemeenschappelijke defensie zoals in art. 40 verwoord.

Een ander probleem van artikel I-40 is dat het de vrees bevestigt dat de goedkeuring van de EU-grondwet door niet-NAVO-leden er op neerkomt dat zij het statuut zullen krijgen van 'half-lidmaatschap' van de NAVO.

<sup>1</sup> De dertien geraadpleegde deskundigen: 1. de heer Javier SOLANA (hoge vertegenwoordiger van het GBVB), 2. generaal Rainer SCHUWIRTH (hoofd van de militaire staf van de EU) 3. de heer Corrado ANTONINI (voorzitter Raad van Bestuur van de European Defence Industries Group) 4. de heer Jean Louis GERGORIN (EADS) 5. de heer Laurent GIOVACCHINI (DGA, ministerie van Defensie van Frankrijk) 6. de heer Peter LUNDBERG (assistent van de directeur-generaal van het Agentschap voor Militaire Uitrusting van Zweden) 7. de heer Antony PARRY (BAE Systems) 8. generaal Carlo CABIGIOSU (voormalig KFOR Commander General) 9. de heer Alain LE ROY (speciaal gezant van de EU in de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië) 10. generaal Gustav HAGGLUND (voorzitter van het Militaire Comité van de EU), 11. Lord ROBERTS ON (secretaris-generaal van de NAVO en voormalig minister van Defensie UK) 12. de heer Alain RICHARD (voormalig minister van Defensie van Frankrijk) 13. de heer PATTEN (commissielid RELEX).

<sup>2</sup> Phillippe Manigart. *L'opinion des européens sur la politique de sécurité et de défense commune*. Koninklijke Militaire School, 2001

# DE EU UITBREIDING IS EEN MACHTSTRIJD VOOR INVLOEDZONES

| Anton Latzo |

*De Europese Unie wil een wereldmacht. Op economisch vlak is dat een gegeven. De politieke vertaling van die macht is een andere zaak. De Verenigde Staten ontdekken de Oost-Europese landen als pro-Amerikaanse en kritische massa binnen de EU.*

De uitbreiding van de EU naar Centraal-Europa is niet zomaar een eenvoudige uitbreiding van de Europese Unie in territoriaal, economisch en politiek opzicht. Deze uitbreiding heeft meerdere functies. Ze moet de ontwikkelingen in dat gebied veilig stellen door de economische en politieke voordelen van de integratie, maar men wil ook de maatschappelijke afbraak bestendigen van de vroegere maatschappelijke en sociale structuren in de gewezen socialistische landen. Dit maakt de uitbouw mogelijk van een nieuwe strategische kapitalistische positie van de EU, in haar imperialistische concurrentie met de VS en Japan. Tegelijkertijd is deze uitbreiding ook een proces van belangendifferentiëring over Oost-Europa, Rusland, de regio rond de Zwarte Zee en de Balkan, tussen het West-Europese kapitaal en de Europese grootmachten enerzijds en de VS anderzijds.

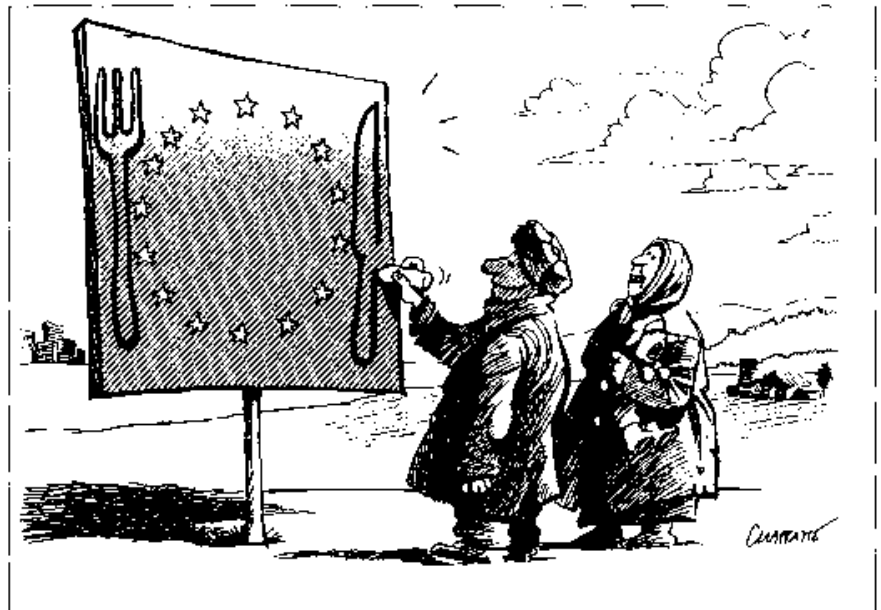
De Europese Unie wil een wereldmacht worden. De Franse president Chirac formuleerde het reeds in 1999 als volgt: "De Europese Unie moet zich tot een belangrijke machtspool ontwikkelen met de nodige instrumenten om die macht uit te oefenen". De trouwe VS-poedel Tony Blair verklaarde in oktober 2002 het volgende: "De burgers hebben een sterk Verenigd Europa nodig. Ze hebben dit nodig als macht in de wereld".

De uitbreiding van de EU is een bestanddeel van dit concept. Het is een element in het proces om nieuwe voordelige krachtsverhoudingen tot stand te brengen tussen de Europese Unie en andere machtscentra. Hierdoor creëert ze echter ook nieuwe conflictstof.

Oost-Europa wordt het object van concurrentie tussen de grootmachten in de strijd om hun invloedzones uit te breiden en om het gebied te herverdelen. Met betrekking tot de verhouding EU - VS betekent dit, dat de EU voor de VS niet alleen een opkomende macht is, maar vooral een opkomende hegemoniale

## ONZE PLANEET WORDT NIET VEILIGER

Begin Oktober 2003, uitte Catherine Lalumiere, vice-president van het Europese parlement, in een toespraak tot het Roemeense parlement haar ongerustheid dat de toekomstige nieuwe lidstaten wel 's het paard van Troje konden zijn. Als



macht in Europa, hetgeen Washington als een gevaar beschouwt. Hierdoor kan men de grotere interesse van Washington voor Oost-Europa verklaren. De VS pogen deze staten aan hun zijde te krijgen. Het bondgenootschap tussen de VS en de EU om het maatschappelijk systeem van de vroegere socialistische landen te verslaan, ontwikkelt zich nu naar een concurrentiële verhouding in de strijd om invloed in deze regio.

voorbeelden om haar stelling te staven noemde ze de steun van de Oost-Europese staten voor de VS bij het probleem van het Internationale Strafhof, en de verklaring van de "Vilniss-groep" over de Amerikaanse oorlog in Irak. Ze vroeg zich af of de nieuwe kandidaat-lidstaten niet hun prioriteit leggen bij Washington en zo tot de verzwakking van de Europese Unie bijdragen.

De basisverhouding tussen West-Europa en de hegemoniale macht van de Verenigde Staten die 50 jaar in stand

gehouden werd, wordt door deze nieuwe evolutie verzwakt. De terugkeer naar een wereld met verschillende machtscentra botst op de gewoontes van het bondgenootschap waarin de VS een hegemoniale macht uitoefenen. Onze planeet wordt door deze ontwikkeling niet veiliger en het bevordert niet de vrede. De terugkeer van verschillende machtscentra in een kapitalistische wereld leidt onvermijdelijk naar nieuwe conflictsituaties tussen de concurrerende polen.

Een VS waarnemer beschrijft de huidige situatie als volgt: "De zogezegde eenheid van het Westen is ontstaan bij het begin van de Koude Oorlog. Met het einde van die eenheid kan het Westen hetzelfde lot ondergaan als het Romeinse rijk. Wat zich tussen Brussel en Washington afspeelt, kan men vergelijken met wat zich voltrok tussen Rome en Constantinopel. De huidige verdeeldheid van het Westen is niet gepland. We hebben hier te doen met een Europese uitdaging tegen Amerikaanse hegemonie."

Kennelijk gaat men er in de VS van uit, dat de landen in Oost-Europa, die hun kant hebben gekozen tijdens de Irak oorlog, naar alle waarschijnlijkheid geen andere keuze hebben dan hun koers te wijzigen en toch de lijn van de EU te volgen.

#### DE VS MIDDENIN HET SPEL

Daarom is het voor Washington van groot belang om haar verankering in Oost-Europa, aan de periferie van de EU-kern en aan Rusland te versterken. Het zal niet zo makkelijk zijn om deze aanwezigheid te verzwakken. Washington volgt in deze regio lange termijn strategieën.

- 1- De VS wil de situatie controleren aan de westelijke en zuidelijke grens van Rusland, van het Balticum tot de Kaspische Zee. Hetgeen hen tot op heden nog nooit was gelukt.
- 2- Ze willen een hegemoniale macht blijven en hun geostrategische positie in Oost en Zuid-Europa in hun belang en voordeel uitbuiten. Vanuit Centraal-Europa willen ze invloed op het buitenlands beleid van de EU-grootmachten uitoefenen en hun activiteiten in deze regio controleren waar het kan. Hierdoor komen ze

onvermijdelijk met de EU in conflict.

- 3- De Verenigde Staten zijn op zoek om speciaal de betrekkingen tussen Duitsland en Rusland te controleren en te beïnvloeden.
- 4- Het is van bijzonder belang voor de globale strategie van de Verenigde Staten, dat ze door hun militaire en economische aanwezigheid in de regio (meer speciaal zuidoost Europa) gunstige uitgangspunten en uitvalsbasis hebben naar de Oeral, de gebieden van de Kaspische Zee en het Midden-Oosten. Ze willen deze landen los waken van de steun van de Europese grootmachten.

## Het is van bijzonder belang voor de globale strategie van de VS dat ze door hun militaire aanwezigheid in Zuidoost-Europa een gunstige uitvalspunt hebben naar de Oeral, de Kaspische Zee en het Midden-Oosten

Dit conflict heeft in belangrijke mate van doen met de gelijklopende doelstellingen van beide machten. Het begrip veiligheid wordt daardoor anders ingevuld aan beide zijden van de oceaan. De zo geprezen geest van het Atlantisch bondgenootschap heeft grote deuken gekregen. Deze gang van zaken schiep en schiept spanningen, niet alleen tussen Europa en de VS, maar ook in de nieuwe EU zelf. De nieuwe lidstaten zien in de VS een tegenpool tegen de grootmachten van de EU, en ook als beschermmacht in de regio. De druk vanuit 'Brussel' op de nieuwe leden kan hierdoor alleen maar vergroten.

#### POLEN DE SPELBREKER

De uitbreiding van de Europese Unie wordt door de Oost-Europese staten als een noodzakelijke maar niet voldoende voorwaarde beschouwd voor hun economische ontwikkeling en hun politieke belangen. Dat kan men uit hun reacties opmaken. Ze zijn bevreesd voor de centralistische tendensen vanuit Brussel, en zijn

op zoek naar een tegendruk. De weg hiervoor is verschillende partnerschappen tot stand te brengen met de afzonderlijke sterke landen uit de Europese Unie om hun positie te versterken.

De Oost-Europese staten oriënteren zich in hun praktische buitenlandse politiek weinig naar de buitenlandse EU-dogma's, maar veel meer aan het concrete buitenlands ageren van de grootmachten afzonderlijk. Ze laten zich meer en meer leiden door de interne tegenstellingen binnen de Unie, om daar hun profijt te halen. In een zekere zin keren ze terug naar een oude traditie in hun buitenlands beleid, zoals deze in de 19<sup>de</sup> eeuw van

toepassing was. Met zekerheid kan men hier zeggen dat dit tot minder stabiliteit in Europa en tussen de staten zal leiden.

Zeifs de Sloveense president heeft onlangs het probleem aangesneden hoe een klein land, dat pas is toegetreden tot de NAVO én tot de EU, zich moet gedragen tegenover Brussel en Washington.

Duidelijker drukte de Poolse president Alexander Kwasniewski zich uit toen hij verklaarde dat de verhouding van zijn land met de VS een van de fundamenten is voor de veiligheid voor de Europese staten. In zijn rede voor het Roemeense parlement in oktober 2003 zegde hij dat overeenstemming tussen de veiligheidsstandpunten van de Verenigde Staten, Polen en Roemenië primordiaal is. Bijgevolg moeten de betrekkingen tussen Europa en de VS verbeterd en verder ontwikkeld worden. Hij vroeg Roemenië de pro-atlantische hoop van Oekraïne te ondersteunen, opdat dit land vlug lid zou worden van de alliantie. Polen is van oordeel dat een nieuw veiligheidsconcept

zonder Amerikaanse deelname niet levensvatbaar zou zijn. De kritiek op de actuele politiek van de Europese Unie kan men niet negeren. Een week later bij zijn bezoek aan Moldavië, verduidelijkte Kwasniewski voor het parlement in Chisinau zijn stelling toen hij erop wees dat Polen een Oost-Europese dimensie wil in het kader van de Europese Unie. Kwasniewski wil niet zozeer de EU verzwakken of ondermijnen, maar hij wil alleen de zware verschillen aantonen van de grote toetredende lidstaten met het concept van de EU zoals ze in Brussel uitgewerkt worden. De Unie kan moeilijk de stugge houding van Polen over het hoofd zien.

Bij Hongarije kan men een weifelende houding vaststellen. Nadat ze eerst de zijde van de VS gekozen hebben, pogen de Hongaren zich nu discreet uit de anti-Irak coalitie terug te trekken. Het opleidingskamp voor Irakese vrijwilligers werd in akkoord met Washington terug gesloten (waarschijnlijk bij gebrek aan belangstelling; het kamp was voorzien om 3.000 Irakezen op te leiden, er kwamen er maar 82). De VS luchtbrug vanuit Hongarije naar Afghanistan werd beperkt, nadat bekend werd dat de vluchten maar tot Constantza gingen, waar de voorbereidingen voor de aanval op Irak getroffen werden. Onzekerheid en wisselvalligheid zijn troef in de houding van Hongarije. Het land pendelt heen en weer tussen de VS en de EU. Het is duidelijk dat Hongarije bij de tegenstrijdige belangen tussen de grootmachten bevreesd is bij de verliezers te belanden. De Hongaarse eerste minister verklaarde het volgende tijdens de werkzaamheden van de conventie voor het uitwerken van de EU-grondwet: "Wij willen niet dat Europa zich in kleine groepen opdeelt".

Het zwaartepunt van het optreden van de VS in deze regio schijnt zich te verplaatsen naar het gebied van de Zwarte Zee, waardoor Roemenië en Bulgarije als aanspreekpartner bevoorrecht worden. Deze contacten hebben zich vooral de laatste jaren snel ontwikkeld. Vanaf de Roemeense en Bulgaarse kust aan de Zwarte Zee heeft men een directe toegang tot de Aziatische regio, tot het

ruime Midden-Oosten en vooral tot het Russische territorium en dat van de gewezen Sovjetrepublieken in het zuiden.

### DE BRUG NAAR RUSLAND

Zo sluit men de ring van de Baltische staten over Centraal-Europa tot in de Kaukasus. Een droom die de VS en andere grootmachten reeds vroeger koesterden, maar die nu in de huidige situatie in vervulling kan komen. Problemen ontstaan dan, wanneer een grootmacht zou proberen zijn droom te realiseren met uitsluiting van anderen.

Washington wil de Zwarte Zee en alle doorvaarten in de Dardanellen controleren. Ze zouden bijvoorbeeld alle scheepvaart en activiteiten van Rusland kunnen controleren. Het zou hun greep op de Middellandse Zee en haar overstaten



kunnen versterken. Maar ze zouden ook controle mogelijkheden hebben over de EU en haar grootmachten, over alle transport en communicatiewegen van West, Noord en Centraal Europa in deze belangrijke geostrategische ruimte van Azië en het Midden-Oosten. Inclusief de toekomstige pijlpijnen van Zuid-Europa.

Hier ligt dan ook de werkelijke reden voor de plaatsing van Amerikaanse patriotraketten aan de Zwarte Zee in Roemenië en Bulgarije, bij zijn bezoek aan het Witte Huis deelde Ion Iliescu de Amerikaanse president mede dat Roemenië bereid is de VS de nodige logistieke militaire steun te verlenen. Bulgarije had reeds eerder zijn bereidheid om Amerikaanse troepen en militaire structuur ter beschikking te stellen twee

weken voordien toegezegd. Kenmerkend is dat de mogelijke stationering van patriotraketten niet in het kader van de NAVO of met de toestemming van de EU gebeurt. De beslissing is genomen op basis van een bilateraal akkoord met Roemenië en Bulgarije. Als tegenprestatie heeft Washington aan beide landen bilaterale economische hulp toegezegd. Afgezien van de militaire en politieke complicaties weerspiegelt deze situatie ook de scherpe concurrentie tussen de VS en de grootmachten van de EU, waarbij de nieuwe lidstaten het object zijn. Kennelijk is het niet de bedoeling van Washington om deze staten in hun toetreding te hinderen. De VS willen hun betrekking met deze landen vooral een bijzonder karakter verlenen. Ze steunen de mening van Roemenen en Bulgaren dat de VS op het militaire, politieke en economische vlak even belangrijk is als de Europese Unie. De Roemeense minister van Buitenlandse Zaken gaf te verstaan, dat de rol van de nieuwe EU-lidstaten erin bestaat de pro-Amerikaanse kritische massa te zijn in de EU

Dat het de bedoeling van de Verenigde Staten is om in hun betrekking met deze landen hen een bijzondere status te verlenen werd reeds duidelijk bij het bezoek van de VS-president verleden jaar aan Bucarest. Toen verklaarde Bush: "Roemenië kan als brug naar Rusland dienen." Nog voor zijn bezoek aan Roemenië formuleerde hij het als volgt: "Roemenië wordt de speerpunt van het naar het Oosten opschuivende Europa."

### CONCLUSIE

De oostwaartse uitbreiding van de EU is de uitdrukking van de expansie van het West-Europese kapitaal en de uitbreiding van de politieke invloedssfeer van de EU-grootmachten richting oosten. Dat impliceert ook dat de tegenstrijdigheden tussen hen en met de VS naar deze regio uitgedragen worden. De gewezen socialistische landen worden alzo object van hun politiek en de speelbal in de strijd voor invloedssferen.

[Vertaald en bewerkt:  
Antoine Uytterhaeghe]

# WETGEVENDE VERKIEZINGEN IN RUSLAND

I Marie Jeanne Vanmol I

*Verenigd Rusland, de partij die Poetin ondersteunt, heeft met grote voorsprong de wetgevende verkiezingen (07/12/03) gewonnen. Met 36,8% van de stemmen (die over de helft van de zetels bepalen<sup>1</sup>) komt "Verenigd Rusland" een heel eind voor de communisten die slechts 12,7% van de stemmen kregen (dat is de helft van de score van de vorige verkiezingen in 1999).*

De verkiezingen vertonen een nationalistische tendens met de doorbraak van de populistische partij van Jirinovski die op de derde plaats komt met 12% van de stemmen (tegen 5,9% in 1999) en van Rodina die na zijn goede scores tijdens de polls na drie maanden 9% van het electoraat aan zich wist te binden. De twee liberale partijen hebben de kiesdrempel niet bereikt. De communistische partij is nu de enige oppositiepartij. Met de steun van de andere partijen kan Poetin de grondwet wijzigen. 56% van de kiezers brachten hun stem uit (tegen 60% in 1999). 23 partijen hebben de 450 zetels van de Doema betwist.

Twee van de vijf partijen (Verenigd Rusland en Rodina), die de 5% grens overschreden, zijn nieuw en behalen 45% van de stemmen. Er zijn nog 65 onafhankelijke kandidaten die nog moeten beslissen met welke partij zij een alliantie zullen aangaan<sup>2</sup>.

Drie van de zes partijen (Eenheid, Vaderland-Gans Rusland en de Unie van Rechtse Krachten) die de 5% drempel overschreden waren nieuwkomers en behaalden 45% van de stemmen

## DOEMA VERKIEZINGEN 2003

**Verenigd Rusland** of de partij van de macht werd opgericht in februari 2002. Zo een partij is het kenmerk van elke Russische verkiezing sinds het postsovjettijdperk. In 1993 was het 'Ruslands Keuze', in 1995 'Ons Huis is Rusland' en in 1999 was het 'Eenheid'. Nu is het 'Verenigd Rusland'. Op de huidige lijst prijken een hoog aantal regionale vertegenwoordigers

PARTIJEN VERKOZEN IN DE DOEMA 2003	PARTIJELEIDER	VERKIEZINGSUITSLAG/AANTAL ZETELS
Verenigd Rusland (Jedinstvaja Rossija)	Boris Gryzlov	36,8% / 222 zetels
Communisten (KPRF)	Gennadi Zyuganov	12,7% / 53 zetels
Liberaal Democratische Partij Rusland (LDPR)	Vladimir Zjirinovski	11,8% / 38 zetels
Vaderland Rodina	Sergei Glazyev	9% / 37 zetels
Volkspartij	Gennadi Ralkov	19 zetels

*(Bron Le Monde 9/12/2003)*

PARTIJEN VERKOZEN IN DE DOEMA 1999	PARTIJELEIDER	VERKIEZINGSUITSLAG
Communisten (KPRF)	Zyuganov	24,29% 113 zetels
Eenheid	Sergei Schoigu	23,32% 73 zetels
Vaderland-Gans Rusland	Primakov (lijsttrekker)	13,33% 68 zetels
Unie van Rechtse Krachten (URK)	Boris Nemtsov	8,52% 29 zetels
Zjirinowski blok	Zjirinovsky	5,98% 17 zetels
labloko	Grigory Yavlinski	5,93% 20 zetels
Our Home is Russia		

*(Bron: Rusland unter neue Führung. H.H.Höhman, Munster, 2001), [www.russiafsu.net](http://www.russiafsu.net)*

waaronder 30 gouverneurs en burgemeesters van grote steden. Het is het resultaat van de fusie van 'Vaderland-Gans Rusland blok' waarop machtige gouverneurs en burgemeesters in 1999 opkwamen en van 'Eenheid', de pro-presidentiële partij van de vorige verkiezingen. Op de lijst staan Boris Gryzlov, minister van Binnenlandse Zaken, Sergei Shoigu, minister van Urgenties, de burgemeester van Moskou, Yuri Luzhkov en de president van Tatarstan, Mintimer Shaimlev. De partij stelt zich voor als de centrumpartij die ervoor zal zorgen dat de hervormingsmaatregelen van Poetin door de Doema zullen worden goedgekeurd. Het richt zich tot een breed maar weinig duidelijk geprofileerd kiezerspubliek. De kiescampagne schaarde zich vooral rond de per-

soonlijke figuur van Poetin. Zijn populariteit lag tot kort voor de verkiezingen boven de 80%. De partij rekruteert zijn fondsen uit het Kremlin. Grote bedrijven sponsoren eveneens de kiescampagne.

De **Communistische Partij van Rusland (KPRF)** was in het uitdurende parlement de partij met de meeste vertegenwoordigers en met ongeveer een half miljoen leden aanwezig in alle regio's. Dat komt ook tot uiting in het groot aantal rechtstreeks verkozen leden uit de regio's. De ongelijke verdeling van de rijkdom in Rusland komt de partij ten goede. Jonge mensen die niet onmiddellijk belangstelling hebben voor materiële voordelen en een nieuwe generatie verarmde gepensioneerden stemmen voor de communis-



ten. Ondanks hun goed uitgebouwde structuren en verankerung in de regio's verloor de partij meer dan de helft van zijn kiezers.

**Liberaal Democratische Partij van Rusland (LDPR)** staat onder leiding van de ultranationalist Zhirinovski. De partij werd in 1992 geregistreerd. In december 1993 won ze de verkiezingen met 22,9%. De stemmen kwamen van kiezers die zowel tegen Jeltsin als tegen de communisten stemden. Sindsdien ging het bergaf: 11,18% in 1995, 5,98% in 1999 als ze opkwam onder het Zhirinovski blok. Deze keer haalde de partij dus een duidelijke overwinning met een verdubbeling van het aantal stemmen maar net niet voldoende om groter te worden dan de communistische partij. Zhirinovski is een flamboyante persoonlijkheid die als de clown van de Russische politiek wil doorgaan. Hij stelde ooit voor om polygamie te legaliseren om de demografische problemen in Rusland op te lossen (er zijn meer vrouwen dan mannen). Hij gaat de Doema in met niet alleen meer zetels maar hij zal ook ondervoorzitter worden van de parlementaire vergadering, een baan die hij nu al heeft. Hij verklaarde dat hij het beleid van Poetin volledig zal ondersteunen. Hij is een absolute nationalist die van een groot-Rusland droomt. Zijn grootste electorale succes haalde hij in het verre afgelegen oostelijk gedeelte van Rusland en minder in Europees Rusland.

**Vaderland Rodina** werd in september 2003 geregistreerd. De partij is een samenkomen van 29 patriottische organisaties en is een verzameling van diverse personages. De partijleider Glaziev is voorzitter van de parlementaire commissie voor buitenlandse zaken. Hij is een econoom afkomstig uit de communistische partij. In 2002 kwam hij op voor de post van gouverneur in de immense regio van Krasnoïarsk. Hij daagde hiermee de oligarchen<sup>3</sup> uit. Zijn partijgenoot Dimitri Rogozine zetelt in dezelfde commissie als Glaziev en is de speciale afgevaardigde van Poetin voor alle kwesties in verband met de gevolgen van de EU uitbreiding voor Kaliningrad. Hij is zeer nationalistisch met vermoedelijk oude KGB-ban-

den. Hij stichtte het congres van de Russische gemeenschappen. Dit congres brengt organisaties van Russen tezamen die in de C.I.S. en de Baltische staten leven.

Viktor Guerachenko is een oud-gouverneur van de Centrale Bank. En generaal Valentin Varennikov is één van de auteurs van de putsch in augustus 1991 tegen Gorbachov. Hun boodschap is een diatribe tegen de oligarchen en nostalgische slogans voor een imperiale grootmacht Rusland. De Staatstelevisie heeft hen ruime zendtijd gegeven. De man aan de oorsprong van dit project is Vladislav Sourkov, lid van de presidentiële administratie. De oprichting van de partij vlak voor de verkiezingen had tot doel de

## Het Russisch partijstelsel is nog steeds rudimentair ontwikkeld en wordt gedomineerd door persoonlijkheden. De scheidingslijn is pro of contra de regering.

communistische partij te verzwakken ten opzichte van Verenigd Rusland. Fondsen zouden komen van het militair-industriële complex. De affaire Ioukoes en de opsluiting van zijn patroon Michail Khodorokovski hebben in hun voordeel gespeeld. Het nationalistisch blok Rodina krijgt de goedkeuring van het Kremlin en eist strenge maatregelen tegen de oligarchen.

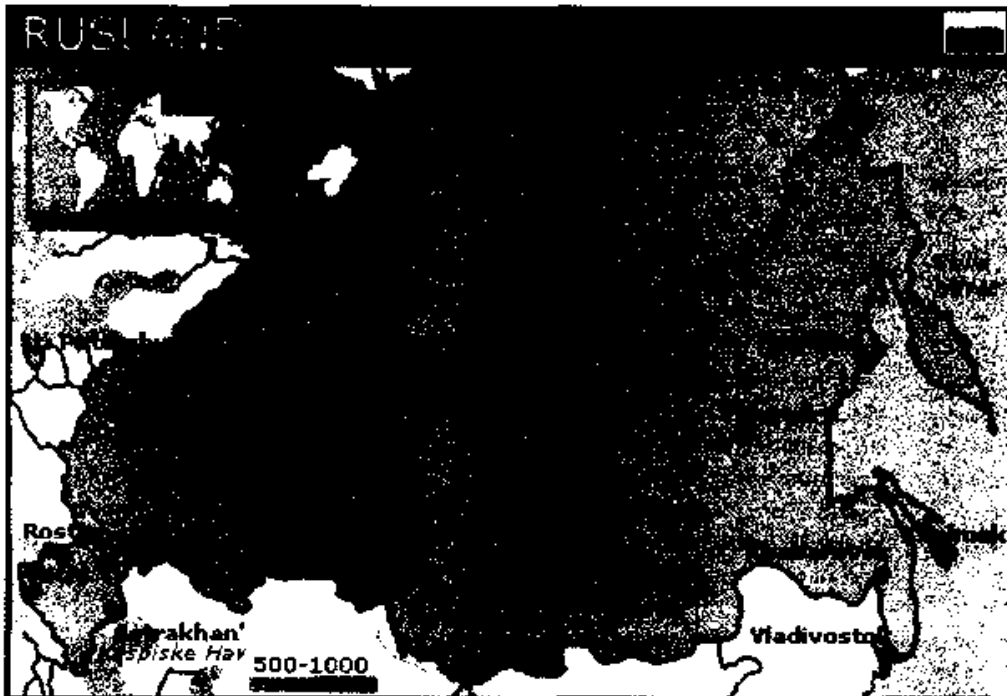
**De Volkspartij** werd geregistreerd in 2002. Het initiatief ging uit van een parlementaire fractie, de Afgevaardigden van het Volk, de derde grootste fractie met 62 afgevaardigden meestal verkozen als directe kandidaten in 1999. Ze wordt geleid door Gennadi Raïkov, de leider van de fractie. Het is een centrumlinkse, pro-presidentiële partij en wil de macht van de oligarchen aan banden leggen. Zij richt zich tot kiezers uit de middenklasse en beklemtoont familiewaarden, sociale zekerheid en een sterke presidentiële macht.

De twee liberale pro-westerse partijen, deze van M. Tchoubais, de **Unie van Rechtse Krachten** en van de econoom Grigori Iavlinski, **Iabloko**, halen de 5% drempel niet. Ze zetelen dus niet meer in het parlement. Beide partijen worden gefinancierd door oliegi-gigant Ioukoes, het grote Russisch kapitaal.

De **Unie van Rechtse Krachten** is de erfgenaam van de 'Rusland's Keuze', de pro-presidentiële partij voor de Doema-verkiezingen van 1993. Ze werd opgericht door de toenmalige eerste minister Yegor Gaidar. Gaidar werkt nog steeds zijn economisch hervormingsplatform verder uit dat in het begin van de jaren '90 de basis vormde voor de Russische privatiseringspolitiek. Zijn concept van de vrije markt-

economie en ondersteund door de Consensus van Washington<sup>4</sup> hadden desastreuze gevolgen en leidde regelrecht naar de crisis van 1998<sup>5</sup>. M. Tchoubais is de baas van Unified Energy Systems (UES, Nationale Elektriciteitsbedrijf) en derde op de verkiezingslijst van de partij. Was eveneens een medewerker aan het privatiseringsprogramma van de jaren '90 in Rusland. Zowel UES als Yukos financieren de partij.

**Iabloko** is een centrumrechtse partij en besteedt meer aandacht aan sociale kwesties dan de Unie van Rechtse Krachten. Het is de oudste Russische partij die sinds haar oprichting in 1993 weinig aan haar programma heeft veranderd. Terzelfder tijd gaat de partij sinds de eerste verkiezingen voortdurend achteruit.<sup>6</sup> Nu heeft de partij de 5% grens niet meer behaald. De beide liberale partijen worden in Rusland in verband gebracht met de algemene verarming tengevolge van de hervormingen ten tijde van Jeltsin en aan de



## WAT MET RUSLAND NA DE VERKIEZINGEN?

De belangen van de grote oligarchen dwarsbomen de plannen van Poetin voor de modernisering van Rusland. Voor het ogenblik zijn de inkomsten van de staat afhankelijk van de hoge olieprijs. Dat is een kwetsbare positie<sup>7</sup>. Volgens Nina Bachkatov<sup>8</sup> wil Poetin de buitenlandse investeringen diversifiëren. Hij wil de hoge inkomsten uit de oliesector beter verdelen om de corruptie, georganiseerde misdaad en de grote kloof tussen arm en rijk weg te werken. Poetin, zegt ze, is niet van plan om buitenlandse

verrijking van een kleine, beperkte groep met goede politieke connecties (de oligarchen).

### VERKIEZINGEN ONDER CONTROLE?

Het Russisch partijstelsel is nog steeds rudimentair ontwikkeld en wordt gedomineerd door persoonlijkheden. De scheidingslijn tussen de partijen is 'voor' of 'tegen' de regering.

Na de vorige verkiezingen tekenden KPRF, Yabloko en LDPR zich als stabiele elementen in dit systeem af. Maar toch glijd het totale partijlandschap altijd weer naar nieuwe experimenten. Sinds de jaren '80 vertonen alle politieke verenigingen een uiterst vluchtig karakter en hun programma's zijn niet altijd duidelijk. Het ontstaan, de splitsing of versmelting van reeds bestaande partijen zijn het initiatief van prominente politieke persoonlijkheden of van het Kremlin. De partijen hebben geen wortels in de civiele maatschappij, wat zich weerspiegelt in het geringe aantal leden. De telkenmale in de aanloop naar de verkiezingen opgerichte administratieve partijen van de macht zijn geen lang leven beschoren. Op het lokale vlak misbruiken gouverneurs en de hoofden van de provinciale administratie hun fondsen en hun bevoorrechte relaties met de bedrijfs wereld om hun verkiezing te verzekeren.

De verkiezingscampagne is een strijd geweest tussen de president en de oligarchen om hun eigen belangen te vrijwaren. Vele verkiezingslijsten lezen zich bijgevolg als een "wie is wie" in de Russische economie dan een gids voor de politiek van deze partijen. Onder de 257 namen op de communistische lijst waren 19% vertegenwoordigers van grote nationale bedrijven waaronder 5 van loekos. Nog eens 5% waren de vertegenwoordigers van regionale bedrijven. Verenigd Rusland, de pro-presidentiële partij had 20% van haar kandidaten als vertegenwoordigers van nationale bedrijven en 7% van de kandidaten waren afkomstig uit de regionale economie. Tenminste 14 kandidaten die een goede kans maken om in de Doema te zetelen hebben goede banden met grote oliebedrijven -LUKoil, Ioukos, Sibneft, en TNK. Nog eens 12 kandidaten vertegenwoordigen de metaalsector. Andere kandidaten vertegenwoordigen middelgrote bedrijven. In de nieuw verkozen Doema blijft het grootkapitaal en het bedrijfsleven prominent aanwezig en het zal alle invloed aanwenden om zijn belangen te vrijwaren. De macht van de gouverneurs blijft eveneens groot, zeker in de rijke provincies waar de regionale economische elite sterke banden heeft met de lokale overheden.

investeringen in de oliesector te weigeren. Maar hij wil zich ook niet de wet laten spellen door een oligarch die een deal sluit met een buitenlands bedrijf (ExxonMobil) om alzo corrupte financiële praktijken wit te wassen.<sup>9</sup>

Er wacht Poetin dus een zware opgave. Hij is erin geslaagd de financieel-economische elite van het land te scheiden. Om zijn programma door te voeren heeft hij niet alleen een tweede mandaat als president nodig, maar ook de nodige bekwame mensen. Ondanks het electorale succes van Verenigd Rusland heeft Poetin geen partij en geen politieke entourage. Door zijn gebrek aan politieke basis ziet hij zich verplicht zich te omringen door zijn vroegere mensen uit de veiligheidsdiensten die weinig of geen economische- of bestuurservaring hebben.<sup>10</sup> Poetin wil de macht van de federale regering versterken en zijn controle op de administratie vergroten om zijn politiek waar te maken. Maar zijn hervormingen hebben tot nu toe niet veel veranderd. Het lokale bestuur dat in deze barre wintermaanden in de eerste plaats moet zorgen voor behuizing en verwarming is in vele gevallen zeer laks in het uitvoeren van haar overheidstaak.<sup>11</sup> De kloof tussen arm en rijk vergroot en weinig verantwoordelijken maken zich bezorgd voor een duurzame rechtvaardige ontwikke-

ling van de totale bevolking. Terwijl zich een machtsstrijd afspeelt tussen de periferie en het centrum, leven volgens de officiële Russische statistieken in Rusland 30 miljoen mensen op een totaal van 145 miljoen met minder dan het vitale minimum. Vooral in de verafgelegen gebieden verdrijven armoede en aftakeling van de infrastructuur de mensen uit hun dorpen weg. Tussen 1989 en 1999 verloor het Grote Noorden 1 miljoen inwoners, 10% van zijn bevolking<sup>12</sup>. De staat ontmantelt daar scholen en hospitalen. Want ze zijn niet meer rendabel. 80% van de rijkdom van het land situeert zich in Moskou. De desastreuze privatiseringspolitiek van de jaren '90 dat onder Jeltsin een corrupt proces is geworden van transfers van economische infrastructuur naar een geprivilegieerde elite voor een fractie van de eigenlijke waarde zal nog lang zijn gevolgen hebben voor de bevolking. De verkiezingen bewijzen dat de bevolking de neoliberale pro-westerse koers niet langer wil verder zetten. De nationalistische retoriek van enkele populistische politici mogen ons niet uit het oog doen verliezen dat Rusland voor een gigantische taak staat wil het duurzame ontwikkeling en een rechtvaardige economie voor de ganse bevolking realiseren. De nieuw verkozen Doema zal hier in de eerste maanden echter niet veel verandering kunnen brengen. De president moet eerst verkozen worden en een nieuwe regering aangesteld vooraleer verdere hervormingen zullen kunnen van start gaan.

#### Bronnen

Le Monde, Russia Journal, [www.russiaforum.net](http://www.russiaforum.net)

Comment fonctionne la Russie? Le politique, le bureaucrate et l'oligarque. Marie Mendras, red. CERI 2003

Russland unter neuer Führung. Politik, Wirtschaft und Gesellschaft am Beginn des 21. Jahrhundert. Hans-Hermann Höhmann, Hans-Henning Schröder (Hrsg.) Agenda Verlag, 2001.

<sup>1</sup> De Doema telt 450 zetels. De helft daarvan worden in één stemmingsronde toegewezen aan directe kandidaten en de andere helft wordt over de partijlijsten verdeeld. Om als partij tot de kieslijsten te

worden toegelaten moet ze 200 000 handtekeningen uit minstens 15 verschillende (van de 89) federale regio's behalen of een som geld voorleggen dat 25 000 maal het door de staat vastgelegd minimumloon bedraagt (ongeveer 75 000 euro).

<sup>2</sup> (Op het ogenblik van het schrijven van het artikel.) Een kandidaat die zich voor een direct mandaat wil laten verkiezen moet de handtekeningen verkrijgen van minstens 1% van de stemgerechtigden van zijn kieskring of een som geld voorleggen die 1000 maal het door de staat vastgelegd minimumloon bedraagt (ongeveer 31,50 Euro). De directe kandidaten zijn niet alleen kandidaten afkomstig van de partijen en groeperingen die de 5% grens niet hebben overschreden maar ook onafhankelijke kandidaten. Deze beslissen na de verkiezingen of dat zij zich bij een fractie aansluiten of dat zij zich als onafhankelijke of fractieloze kandidaten tot een zelfstandige groepering aansluiten. Voor de oprichting van een fractie of een groep zijn minstens 35 afgevaardigden nodig afkomstig van partijen of verenigingen die de 5% grens hebben gehaald.

<sup>3</sup> Oligarch is een rijk en machtige personage die een grote groep bedrijven en/of financiële maatschappijen controleert. Hij is zo machtig dat hij in de positie is om te onderhandelen met de politieke dirigerende klasse en met de administraties.

<sup>4</sup> De formulering van de Consensus van Washington in de late jaren '80 viel samen met de ineenstorting van de Sovjet-Unie en promoot de vrije markteconomie. FMI en Wereldbank maakten hun geldleningen van deze criteria afhankelijk met alle gevolgen van dien. De privatisering in de jaren '90 hebben de oligarchen miljarden roebels opgebracht die naar fiscale paradisijsen werden overgehaald.

<sup>5</sup> 17.8.1998: devaluatie van de roebel. Financiële crisis. Een week later ontslaat Jeltsin Ministerpresident Kirjenko en benoemt Tsjernomyrdin in de plaats.

<sup>6</sup> 7,86% in 1993, 6,8% in 1995, 5,93% in 1999.

<sup>7</sup> Olie en gas tellen voor 2/5 van de Russische export. In 2003 zal de oliepro-

ductie 8 miljoen ton bedragen. De verschuiving van 1 dollar in de olieprijs vertaalt zich ongeveer in 1 miljard dollar meer of minder voor het Russische staatsbudget. In 2002 heeft het Russische staatsbudget een overschot van 5 miljard dollar en het budget van 2003 voorziet een overschot van 17 miljard dollar. Het budget voor 2003 houdt rekening met een olieprijs van 21,50 dollar per vat.

<sup>8</sup> Le Kremlin contre les oligarques. Nina Bachkatov, Le Monde Diplomatique december 2003.

<sup>9</sup> Tijdens de onderhandelingen over de fusie tussen Loukos en Sibneft wordt Loukos aan een waarde van 30 miljard dollar geschat. Khodorokovski kocht het bedrijf voor een luttel 300 miljoen dollar tijdens de jaren '90. Het intense lobbyen van Loukos en andere oligarchische structuren van na de privatiseringen hebben de eenheidsbelasting van 13%, uniek in Europa, door de Doema gesluit.

<sup>10</sup> De federale hervormingen van mei 2000 voorzagen de herindeling van het land in 7 grote districten die elk onder de supervisie zouden staan van een 'presidentieel afgevaardigde'. Deze superprefect moest de macht van de gouverneurs beperken. Maar de meeste van deze superprefecten hebben niet de nodige autoriteit en bestuurserfaring om de kwesties in verband met politiek, economie, justitie en criminaliteit op regionaal vlak te behandelen. Hoewel gekwalificeerde mensen voorhanden zijn richt Poetin zich gewoonweg niet tot hen.

<sup>11</sup> Het moet echter ook gezegd dat tijdens de financiële crisis de lokale besturen, vooral in de verafgelegen provincies, commerciële activiteiten ontwikkelden om het gebrek aan federale gelden te compenseren. Op het diepste punt van de ontwaarding van de roebel stonden deze administraties in voor overlegstructuren om ruilhandel en betalingen in natura mogelijk te maken. Hoewel deze activiteiten niet behoren tot de eigenlijke opdracht van deze openbare besturen hebben ze in volle crisis van niet betaling van de subsidies van de overheidsgelden voor een zekere vorm van sociale voorziening gezorgd.

<sup>12</sup> Wereldbank

# AFRIKAANSE OLIE EN DE WESTERSE BELANGEN IN DE INDUSTRIE

| Soetkin Van Muylem |

*Begin dit jaar stelde Walter Kansteiner, de vice-staatssecretaris voor Afrika van de Verenigde Staten, dat Afrikaanse olie van nationaal strategisch belang is geworden. Volgens berekeningen van de Unctad,<sup>1</sup> bezit Afrika 8 % van de wereldoliereserves. Vooral West-Afrika zit midden in een olie-boom. De olieproductie is er de voorbije tien jaar met 36% gestegen en van multinationals zoals BP, Shell en ExxonMobil wordt verwacht dat ze nog miljarden zullen investeren in de olievelden tegen het einde van het decennium. De Afrikaanse olie staat momenteel in voor 16% van de totale Amerikaanse toevoer. Sub-Sahara Afrika produceert nu al evenveel als Iran, Venezuela en Mexico samen. Volgens verschillende schattingen zou zwart Afrika tegen 2015 voor 25 % van de totale Amerikaanse aardolie-import kunnen instaan.*

Deze cijfers illustreren perfect wat Kansteiner precies met zijn uitspraken bedoelde. Het buitenlands beleid van de Verenigde Staten is doorgaans terug te brengen tot het veilig stellen van economische belangen. Een rode draad in dit beleid is olie en het verzekeren van de oliebevoorrading van de Verenigde Staten. Het spreekt vanzelf dat de oliereserves van Afrika een uitgelezen kans bieden om de Amerikaanse afhankelijkheid van het onstabiele Midden-Oosten te verminderen. De recent groeiende belangstelling voor het vergeten continent Afrika moet men volledig in het licht hiervan zien. Discrete interventies in olieproducerende landen, zoals de Amerikaanse steun voor de vredesgesprekken in Soedan begin 2002 waren een schuchtere uiting van de nieuwe oriëntatie binnen de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten. George W. Bush' voorbije tour door Afrika in het teken van de strijd tegen terrorisme en ter ondersteuning van allerlei anti-AIDS en ontwikkelingsinitiatieven, is een overduidelijke bevestiging van het groeiende belang van het Afrikaanse continent in het Amerikaanse buitenlandse beleid.

Met de te verwachten stijging van de vraag naar olie in gedachten zien economische analisten in het West-Afrikaanse oliepotentieel een manier om de wispelturige internationale oliemarkt te stabiliseren. Het zou handelaars en consumenten een veiligheidsmarge geven om beter

te kunnen omgaan met crisissen zoals de recente stakingen in Venezuela of de oorlog in Irak. Alhoewel de gebeurtenissen van 11 september 2001 de noodzaak van een Amerikaanse heroriëntatie vergrooten was West-Afrika al een geopolitieke prioriteit voor 11 september. Dit werd in 2000 reeds bevestigd door de oliebedrijven op een bijeenkomst met het Afrika-comité van het Amerikaanse parlement. Deze besprekingen werden trouwens mede georganiseerd door het 'Institute for Advanced Strategic and Political Studies' (IASPS). Een think-tank opgericht in 1984 in Israël (sterk gelieerd met de rechtse Likoeed-partij), die er sinds zijn ontstaan voor ijvert de petroleumbanden met de Saoedi's zoveel mogelijk door te knippen.

In zijn 'National Energy Policy Report' (mei 2001) stelde vice-president van de Verenigde Staten en olie-man Cheney de volgende beleidslijnen voor: "we verwachten dat West-Afrika de snelst groeiende olie en gas leverancier zal worden voor de Amerikaanse markt. Afrikaanse olie is van hoge kwaliteit en heeft een laag zwavelgehalte wat het zeer geschikt maakt voor de raffinaderijen aan de Oostkust van de Verenigde Staten".

## AFRIKA EN DE OPEC

Aan de Afrikaanse oliereserves is bovendien nog een belangrijk politiek voordeel verbonden: buiten Nigeria is geen enkel olieproducerend land op het Afrikaanse

continent lid van de Organisatie voor Petroleumexporterende landen (OPEC)<sup>2</sup>. Al sinds de oliecrisis van de jaren zeventig is het een betrachting van Amerika om de greep van de OPEC op de oliemarkt te verzwakken. Een gelijkaardig efficiënt en marktbepalend samenwerkingsverband bestaat voorlopig niet in zwart Afrika en de Verenigde Staten heeft al lichte druk uitgeoefend op Nigeria om uit de OPEC te stappen. Volgens Robert Murphy een Amerikaanse staatsadviseur voor Afrika is de kans zeer gering dat politieke onenigheid of geschillen tussen de Afrikaanse oliestaten een ideologische of regionale bijklank zouden krijgen, die zou kunnen resulteren in een gezamenlijk embargo van alle leveranciers.

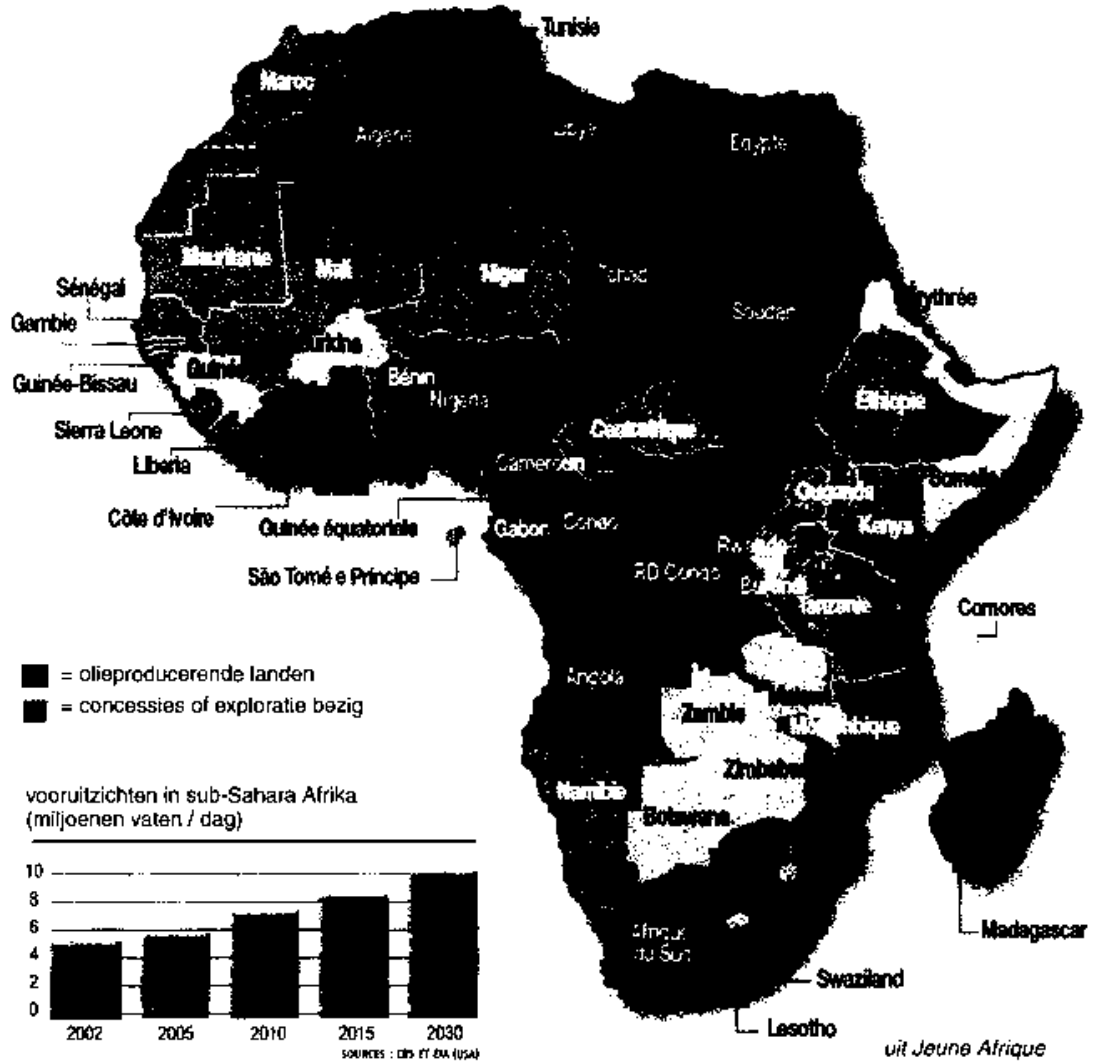
## BUSH EN BLAIR ZETTEN HUN ZINNEN OP DE AFRIKAANSE OLIEVOORADEN

Niet alleen de Amerikanen zien de enorme potentie in van de Afrikaanse oliereserves. Volgens documenten die in handen kwamen van de Britse krant 'The Guardian' werken de regeringen van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten samen om de toevoer van olie uit nieuwe Afrikaanse bronnen te kunnen verzekeren. De beslissing tot coöperatie op dit vlak is vorig jaar in april genomen door Bush en Blair tijdens een privé-bijeenkomst op de Texaanse ranch van de Amerikaanse president. Het rapport dat de 'The Guardian' kon inkijken werd in juli

dit jaar opgesteld door VS-minister van commercie Don Evans en VS-minister van energie Spencer Abraham. Het verduidelijkt op welke manier de twee regeringen de verschillende elementen van hun buitenlands- en energiebeleid verweven hebben tot een concrete gemeenschappelijke analyse. Beide landen "zijn een reeks gecoördineerde acties overeengekomen die hun gezamenlijke objectieven moeten bewerkstelligen in de wereld".

De grote Amerikaanse en Britse energiebedrijven hebben een geprivilegieerde toegang gekregen tot deze discussies tussen het Witte Huis en Downing Street. In het rapport, officieel gekend onder de naam 'US-UK energy dialogue' staat het volgende: "wij hebben een aantal cruciale olie- en gasproducerende landen geïdentificeerd in de West-Afrikaanse regio waarin onze twee regeringen en onze grote olie- en gasmaatschappijen zouden kunnen samenwerken aan het verbeteren van de investeringscondities. Het zorgen voor 'good governance' en sociale en politieke stabiliteit kunnen de energietoevoer op lange termijn veilig stellen".

Het gebied waarover sprake in het document is de Golf van Guinea met de landen Nigeria, Sao Tome, Equatoriaal Guinea en Angola. Maar ook Gabon, Kongo, Kameroen, Soedan en Tsjad, dat via pijpleidingen (dwars door de Kameroense regenwouden) opgepompte olie tot aan de Atlantische kust wil voeren, zijn opkomende olie en gas producerende landen.



De politieke en sociale stabiliteit in de regio die volgens het duo Bush en Blair de toevoer van olie moet veilig stellen is echter een zeer fragiele werkelijkheid. Alle boven vernoemde West-Afrikaanse landen hebben gemeen dat er een enorme armoede heerst onder de bevolking. In landen zoals Nigeria, Gabon en Angola, waar al tientallen jaren geleden met olie- en gasontginningen begonnen werd, hebben alleen de grote Westerse bedrijven en een handvol Afrikaanse machthebbers zich kunnen verrijken. Sinds het begin van de exploitatie heeft de olieproductie in geen enkel opzicht bijgedragen tot de algemene economische ontwikkeling van de regio en de vermindering van de armoede. Integendeel de landen in kwestie zitten nu nog dieper in de schulden en de levensomstandigheden van de bevolking zijn nog slechter dan voorheen.

Armoede en schrijnende ongelijkheid blijven de voedingsbodem bij uitstek voor politieke en sociale instabiliteit. Opstanden, geweld, etnische conflicten en corruptie ondermijnen het groeipotentieel van de energiesector in de regio. In Nigeria bijvoorbeeld exploiteren Shell (sinds 1958) en ChevronTexaco (sinds 1963) al jarenlang grote olievelden langs de Niger-delta in samenwerking met de Nigeriaanse nationale oliemaatschappij. Terwijl de opeenvolgende Nigeriaanse staatshoofden duidelijk de vruchten plukten van de oliewinning in het land leeft de bevolking tot vandaag in erbarmelijke omstandigheden. De totale ontvangsten van petroleum tussen 1973 en 2002 worden geschat op zo'n 340 miljard dollar. Toch steeg tussen 1980 en 1996 de armoede van 28% tot 66%. Tweederde van de populatie moet vandaag overleven



met minder dan 1 dollar per dag.

Het ongenoegen dat leeft bij de bevolking uit zich in allerlei sociale onlusten. Protest van werklozen en bestormingen van bedrijven door lokale bevolkingsgroepen zijn bijna dagelijkse kost voor de oliebedrijven in Nigeria. In maart moesten zowel ChevronTexaco als Shell hun activiteiten aan de Niger-delta tijdelijk stilleggen wegens gewelddadige uitbarstingen en zelfs kidnapping van personeel. In november dit jaar werden er nog 18 werknemers van een dochtermaatschappij van Chevron gegijzeld door een groep mannen die op die manier hun eis voor werk en geld wilden ondersteunen. De oliebedrijven doen een beroep op de Nigeriaanse strijdkrachten om de protesten zonnig op gewelddadige wijze te onderdrukken. Zo doodden Nigeriaanse troepen in 1998 twee van de tientallen bezetters van een boorplatform voor de kust. De soldaten waren op het platform afgezet door piloten in dienst van ChevronTexaco in helikopters van een ChevronTexaco dochtermaatschappij.

Naast armoede en werkloosheid zijn de oorzaken van geweld in de Niger-delta complex maar het staat vast dat de aanwezigheid van de oliebedrijven de rivaliteit tussen de lokale stammen alleen maar heeft doen toenemen. De verschillende etnische groepen bekampen elkaar om de eigen toegang tot petro-dollars te maximaliseren.

Stijgend geweld en noodgedwongen onderbrekingen van de olie-exploitatie als gevolg ervan, leidden regelmatig tot een plaatselijke dalende productie. Toch wegen de oliebelangen van onder andere ChevronTexaco in het chaotische West-Afrikaanse land ruimschoots op tegen de zorgen veroorzaakt door etnische vijandigheden, sociale onrust en armoede. Het bedrijf heeft er grote toekomstplannen en laat zich niet uit het lood slaan door de aanhoudende kritiek van mensenrechtenorganisaties. Integendeel, algemeen directeur van ChevronTexaco, David O'Reilly verdedigt zich door te stellen dat zijn bedrijf aanzienlijke inspanningen doet om de levensomstandigheden van de lokale bevolkingsgroepen te verbeteren. Sinds het begin van de jaren negentig investeerde zijn bedrijf een bedrag

van 90 miljoen dollar in de ontwikkeling van de lokale gemeenschappen. Geld dat diende voor water en elektriciteit, wegen, hospitalen, scholen en beurzen. Deze 'nobele kosten' zijn natuurlijk minimaal te noemen als men ze vergelijkt met de miljarden die jaarlijks geïnvesteerd worden in de oliewinning zelf of met de miljarden rechtstreekse winst die er mee te verdienen vallen. Het bedrag dat Westerse oliemaatschappijen doorgaans investeren in de ontwikkeling van de regio waarin ze opereren is een peulenschil, een doekje voor het bloeden, terwijl het bloeden voor een groot stuk mede wordt veroorzaakt door de aanwezigheid en de activiteiten van de oliebedrijven zelf. Het is een cijfer waarmee ze kunnen uitpakken tegenover de critici en waarmee ze het imago hoog proberen te houden tegenover de meer bewuste consument, die meestal niet genoeg op de hoogte is om het bedrag te kunnen relativeren. Waarom zouden oliemaatschappijen ook meer investeren in een stabiele omgeving? Een grote spreiding van de boringen minimaliseert immers de risico's. Of zoals O'Reilly het spitsvondig verwoordt: "But we don't put all our eggs in one basket. We're in multiple areas and multiple countries"<sup>3</sup>. Het komt er dus op neer dat productievermindering door sociale onrust in één deel van de regio gerust opgevangen kan worden door andere productie-eenheden.

### **INCOMPETENTE AFRIKAANSE STAATSLIEDERS?**

De oliebedrijven in West-Afrika hebben trouwens nog een andere troef die de risico's van politiek en sociaal instabiele regio's beperken. De meeste boringen gebeuren immers in het water langs de kustlijnen, ver weg van de mensen en hun problemen.

Het is duidelijk dat de grote Westerse oliemaatschappijen, die onder de auspiciën van hun politieke leiders in Afrika opereren, alleen maar geïnteresseerd zijn in het daar heersende klimaat van wild kapitalisme en niet in het verbeteren van de levensomstandigheden van de omliggende gemeenschappen. Hoewel Bush maar al te graag met een beschuldigende vinger wijst in de richting van incompe-

tente Afrikaanse staatsleiders zou regelgeving gericht op het vergroten van de sociale rechtvaardigheid dit winstgevend klimaat alleen maar kunnen inperken. Zo lang het werkbaar blijft, d.w.z. zolang er geen verliezen dreigen is het streven naar een sociaal en politiek stabiele regio zeker geen prioriteit.

### **CORRUPTIE**

Een ander obstakel dat de ontwikkeling en de stabiliteit van de olieproducerende Afrikaanse landen in de weg staat is de verregaande corruptie. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) heeft vastgesteld dat in Angola elk jaar een vijfde van de staatsinkomsten, vooral afkomstig van oliecontracten, verdwijnt (een bedrag van 1 miljard dollar op een totaal van 5 miljard).

Zowel in Angola als in Soedan zorgde de strijd om olieproducerende gebieden bovendien voor het in stand houden van de langst durende gewelddadige conflicten van het Afrikaanse continent. Het waren bijvoorbeeld de miljoenen petrodollars van onder andere ExxonMobil in het bezit van president José Eduardo dos Santos die de burgeroorlog konden doen aanslepen tot in de late jaren negentig. Alhoewel de 'US-UK energy dialogue' het heeft over politieke en sociale stabiliteit waarschuwen verschillende niet-gouvernementele organisaties (NGO's) dat de nieuwe oilerush alleen maar zal leiden tot meer conflicten, corruptie en pollutie. Sommige Afrikaanse regeringen zullen waarschijnlijk miljarden petrodollars ontvangen. De vrees bestaat dat zij dit geld gewoon in eigen zakken zullen steken of verkwisten aan megalomane projecten of militaire aankopen in plaats van het te gebruiken voor de strijd tegen de armoede.

### **EQUATORIAAL GUINEA**

In het kleine Equatoriaal Guinea hebben de petroleuminkomsten zich vermenigvuldigd van 3 miljoen dollar in 1993 tot een geschatte 730 miljoen dollar in 2003. Het landje heeft de snelst groeiende economie ter wereld, maar het heeft ook één van de meest repressieve en corrupte regeringen ter wereld. De 'Los Angeles Times' rapporteerde niet lang geleden dat

Amerikaanse oliemaatschappijen meer dan 300 miljoen dollar gedeponneerd hebben op bankrekeningen in Washington die uitsluitend door de president van Equatoriaal Guinea gecontroleerd worden.

Anticiperend op de vrees voor verregaande corruptie stelt de 'US-UK energy dialogue' dat het van cruciaal belang is dat de Verenigde Staten en Groot-Brittannië anticorruptie- en transparantie-initiatieven steunen.

De aankondiging van de Nigeriaanse president Olesegun Obasanjo, in november dit jaar, dat hij het totale bedrag van de petroleuminkomsten van de staat publiek zal maken wordt dan ook positief onthaald. Dit is zonder meer een unieke beslissing die de rekenschap van de regering ten opzichte van de bevolking misschien kan vergroten. Helaas is het ook een alleenstaande beslissing die nog effectief ten uitvoer gebracht moet worden.

Corruptie kan echter niet alleen bestreden worden door een vereiste attitudeverandering bij de Afrikaanse leiders. Ook de grote oliemaatschappijen moeten hun manier van werken in Afrika radicaal wijzigen.

Hoe kunnen de Verenigde Staten en Groot-Brittannië de Afrikaanse leiders een preek geven over 'good governance' als hun eigen bedrijven (in het geval van de Bush-administratie vrij letterlijk te nemen) misbruik, maken van een moreel corrupt klimaat en het op die manier mee in stand houden.

De organisatie 'Publish What You Pay'<sup>4</sup> ijvert, zoals de naam laat vermoeden, voor de vrijwillige publicatie van de totale sommen die grondstoffenexploiterende bedrijven overmaken aan de landen waarin ze opereren. Dit bedrag omvat belastingen, officiële royalty's aan commissies en andere premies (privé) en omkoopsommen overgemaakt in ruil voor het verkrijgen van vergunningen en concessies. Hoewel dit een interessant initiatief is, blijkt de vrijwillige publicatie van betalingen een nogal naïeve doelstelling. Zonder verplichtende regelgeving komt er helemaal niets van in huis. Bedrijven die zouden rapporteren waar

hun geld naartoe gaat zouden immers lucratieve contracten verliezen aan bedrijven die hun betalingen wel afschermen en zo geen rekenschap hoeven af te leggen. Westerse bedrijven halen maar al te graag het argument van de concurren-

lijks conflicten, instabiliteit en corruptie.

Bronnen:

GHARBI Samir, 'La malédiction de l'or noir' in *Jeune Afrique l'intelligent*, 16-22 november 2003, nr. 2236.  
 EVANS, HENCKE, 'Blair and Bush set sights on Africa's oil' in *Guardian Weekly*, 20-26 november 2003.  
[www.arabicnews.com](http://www.arabicnews.com)  
[www.globalpolicy.org](http://www.globalpolicy.org)  
[www.iags.org](http://www.iags.org)  
[www.africanoil.com](http://www.africanoil.com)  
[www.monde-diplomatique.fr](http://www.monde-diplomatique.fr)  
[www.publishwhatyoupay.org](http://www.publishwhatyoupay.org)

Kaartje en tabel uit:

*Jeune Afrique l'intelligent*, 16-22 november 2003, nr. 2236.

### Gemiddelde productie in miljoenen vaten / dag 2002-2003

Libya	1 428
Algerije	1 300
Angola	986
Egypte	780
Gabon	296
Chad	296
Guinée équatoriale	237
Libéria	180
Tchad	225
Nigeria	170
Cameroun	72
Arabie Saoudi	60
RD Congo	24
Kenia	11
Ghana	7
Senegal	7
Totaal	7 874

SOURCES : OPEC, EIA (EPA/US), UNIS, CMS

tiële belangen en de vertrouwelijke afspraken aan om de weigering tot ontsluiting van de betalingen kracht bij te zetten. Een verplichte bekendmaking van de steekpenningen van grote oliemaatschappijen aan Afrikaanse autoriteiten zou nochtans een duidelijker beeld geven van hun rol in de corrosieve corruptie van de regio.

### VOORSPELLINGEN

De meest conservatieve schattingen voorspellen dat de 'olie-rush' de Afrikaanse regeringen ongeveer 200 miljard dollar zullen opleveren de komende tien jaar. Zonder echte maatregelen ter vergroting van de transparantie en verantwoording in de olietransacties met Afrika, zal dat geld alleen maar oogsten wat Bush nu net beweert tegen te willen gaan, name-

<sup>1</sup> Conferentie van de Verenigde Naties voor Handel en Ontwikkeling.

<sup>2</sup> De 'Organization of Petroleum Exporting Countries' werd opgericht in 1960 om het oliebeleid van de 12 grootste olieproducerende en exporterende landen op elkaar af te stemmen. Door middel van productiequota's kan de organisatie de globale olieprijs manipuleren. Wordt de prijs volgens de olieproducerende landen te laag dan worden er gewoon minder vaten olie geproduceerd waardoor de prijs naar omhoog wordt getrokken en omgekeerd.

<sup>3</sup> We leggen niet al onze eieren in dezelfde mand. We zijn aanwezig in verschillende gebieden en in verschillende landen.

<sup>4</sup> Publish What You Pay is een initiatief dat gelanceerd werd in juni 2002 en de steun geniet van ongeveer 150 NGO's, de United Nations Development Program (UNDP), de wereldbank en van het Europees Parlement.

# DOSSIER

Deze tijden van terrorisme bestrijding zijn  
kennelijk gouden jaren voor de  
wapenindustrie overal ter wereld



# WAPENPRODUCTIE IN DE LIFT

I Mich Crols I

*In België zit de wapenproductie momenteel terug in de lift<sup>1</sup>.*

*Af en toe drijft er dan een schandaal boven water, denken we maar in België aan de FN-levering van MINIMI's aan het Nepalese koninkrijk<sup>2</sup>, een land in burgeroorlog, of de MECAR-leveringen van tankmunitie met verhoogde penetratiegraad aan het Midden-Oosten en Noord-Afrika.<sup>3</sup> Maar dit is maar het topje van de ijsberg.*

De meeste schandalen komen nooit boven water, omdat bijna geen enkele overheid openbaarheid van bestuur kent als het over wapenhandel gaat. Uit de vage jaarrapporten van de Belgische overheid leren we dat België ook wapens uitvoert naar conflictgebieden als Algerije, Afghanistan, Filipijnen, India, Israël en Turkije.<sup>4</sup> Massaal veel lichte wapens (van pistolen over zware machinegeweren tot mortieren met een kaliber van minder dan 100 mm) worden dan weer uitgevoerd naar landen met ernstige mensenrechtenschendingen, dikwijls zelfs landen waar buitengerechtigde executies plaatsvinden, zoals de Dominicaanse Republiek of Ecuador.<sup>5</sup> Maar over welke wapens het precies gaat, over hoeveel wapens, voor welke dienst ze bestemd zijn, door wie ze geproduceerd worden.... daar hebben we het raden naar.

Toch zijn bijvoorbeeld lichte wapens net de wapens bij uitstek die gebruikt worden voor ernstige mensenrechtenschendingen. Tussen 1945 en 2000 werden er niet minder dan 347 miljoen lichte wapens legaal geproduceerd. Legaal zijn er nu een 550 miljoen lichte wapens in omloop. Dat is één wapen per 11 aardbewoners. De helft van deze lichte wapens is privé-bezit.<sup>6</sup> Schattingen van het illegale wapenbezit zijn onmogelijk. Maar met ons geld op de bank wordt alleszins nog verder geïnvesteerd in de productie van deze en andere wapens.

Zo voert België ook massaal lichte en zware wapens uit naar dictaturen zoals Saoedi-Arabië, Brunei, Koeweit, Verenigde Arabische Emiraten, ... Saoedi-Arabië bijvoorbeeld wordt massaal bevoorradat door het Belgische bedrijf Mecar dat verder in dit dossier besproken wordt. Ook hier geldt dat we niet precies weten over welke wapens het gaat, maar dat deze gebruikt worden voor het instandhouden van de diverse dictaturen lijkt geen twijfel.

## INTERNATIONALE BUSINESS

Maar niet alleen de Belgische uitvoer baart ons zorgen. Ook internationaal floreert de business immers terug. Als we alle wapenuitvoer over de hele wereld in beschouwing nemen, blijkt dat in de TOP-20 van landen die wapens aankochten in de periode 1996-2000 heel wat (potentiële) conflictgebieden zitten.<sup>7</sup> Taiwan voert de lijst aan, verder is er Turkije (3), Zuid-Korea (4), China (5), India (6), Israël (11) en Pakistan (13). Ook landen met ernstige mensenrechtenschendingen of dictaturen

staan hoog in de lijst: Saoedi-Arabië (2), Verenigde Arabische Emiraten (10), Koeweit (14), ...

Ondanks min of meer strenge wapenwetten, ondanks een Europese gedragscode voor wapenhandel, worden de ergste dictators en de zwaarste mensenrechtenschenders door Westerse staten van wapens voorzien. Het land dat zo onderhand de meeste oorlogen voert, de VS, vind je in deze lijst niet terug, omdat de VS de meeste wapens zelf produceert. Zo produceert het Amerikaanse bedrijf Alliant Techsystems – een bedrijf uit de wereldwijde top 10 van wapenproducenten – zowat alle munitie voor lichte wapens van het Amerikaanse leger.<sup>8</sup> Drie van de 5 onderzochte banken in dit dossier hebben aandelen van dat bedrijf.

Het klopt natuurlijk wel dat er VN-embargo's zijn, landen waar overheden geen wapenexportvergunningen voor mogen afleveren. Maar wapens, éénmaal geproduceerd en verhandeld op legale basis, vinden via slinkse wegen altijd wel hun weg naar conflictgebieden. Daar zorgen de zogenaamde 'brokers' voor, legale of illegale doorverkopers van vooral lichte wapens. Ooit op legale wijze geproduceerd dankzij investeringen met – wie weet – jouw geld, vinden wapens via corrupte ambtenaren en via omkoping van allerlei instanties hun weg naar slagvelden over heel de wereld.

Maar banken investeren zeker niet alleen in bedrijven die geweren, mitrailleurs of mortieren produceren en verkopen aan arme landen met (potentiële) gewapende conflicten. In hun aandelenportefeuille zitten ook producenten van hoogtechnologische wapensystemen, zoals de Amerikaanse giganten Boeing en Lockheed Martin, die de hele kapitaalcrachtige wereld van gesofisticeerd wapentuig voorzien. Daarnaast zit ook de Europese wapengigant EADS in de portefeuille van de onderzochte banken. EADS is nr. 7 in de wereld en producent van groot wapentuig zoals kernwapens voor de Franse overheid, gevechtsvliegtuigen, gevechtshelikopters en allerhande raketten.<sup>9</sup> Of ook het Belgische Barco, producent van beeldschermen voor gevechtsvliegtuigen of gevechtshelikopters. Barco kende tussen 1999 en 2002 een stijging van hun militaire omzet met 400% (!)<sup>10</sup> EADS verwacht de komende drie jaar een stijging van hun militaire productie met maar liefst 60%.<sup>11</sup> Een belangrijke reden hiervoor is dat de Europese staten een efficiënte Europese interventiemacht wensen uit te bouwen.

## WAPENS VOOR VREDE?

Men wil ons immers doen geloven dat deze nieuwe militaire middelen nodig zijn voor het handhaven en afdwingen van vrede, ook buiten de grenzen van Europa. In werkelijkheid zullen in de toekomst de Europese belangen ook 'manu militari' verdedigd worden. Laten we daarbij vooral niet vergeten dat de Europese Unie zelf aan de basis ligt van heel wat gewapende conflicten, doordat haar welvaart voor een groot deel teert op oneerlijke Noord-Zuid verhoudingen, en doordat de landen van de EU op grote schaal wapens exporteren, direct of indirect, naar landen met potentiële conflicten. EU of haar lidstaten zullen dus zelden of nooit neutrale partners in een gewapend conflict zijn.

Irak bijvoorbeeld werd in de jaren '80 massaal bevoorrad door Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Italië en Duitsland met hoogtechnologisch wapenmateriaal. Ook België leverde wapensystemen aan Irak.<sup>12</sup> Het Verenigd Koninkrijk leverde wapens en training aan het Indonesisch leger (onder andere Hawk gevechtsvliegtuigen), waardoor de volkerenmoord in Oost-Timor mee mogelijk werd gemaakt.<sup>13</sup> Een derde van alle Timorezen liet hierbij het leven. Het VK gaf ook vergunningen voor de levering van reserveonderdelen voor de Hawk gevechtsvliegtuigen van Zimbabwe.<sup>14</sup> De Hawk is een product van BAE Systems dat door Zimbabwe ingezet werd in de oorlog in de Democratische Republiek Kongo, een oorlog waarin ondertussen naar schatting drie miljoen mensen het leven lieten. Alle onderzochte banken hebben aandelen van BAE Systems in hun bezit.

De Europese lidstaten slijten ook niet alle mogelijke middelen hun wapens aan ontwikkelingslanden die dit geld beter zouden investeren in gezondheidszorg of de lokale economie. De handel van wapens naar ontwikkelingslanden overtreft de handel naar de ontwikkelde landen. In het jaar 2000 waren de landen van het Zuiden de bestemming voor niet minder dan 67,7% van de waarde van alle uitvoer.<sup>15</sup>

In sommige Afrikaanse landen wordt meer dan 20% van de overheidsuitgaven besteed aan de aankoop van wapentuig. Zuid-Afrika, zeker niet het armste land van het zuiden, maar wel een land met zware financiële en sociale problemen, en een AIDS-catastrofe, is één van de gigantische wapenconsumenten van het Zuiden. In 1999 kondigde de president Thabo Mbeki aan dat Zuid-Afrika 6 miljard dollar zou investeren in de bewapening van het Zuid-Afrikaanse leger. Dat betekende in 1999 tien maal (!) het bedrag dat opzij gezet werd om AIDS/HIV te bestrijden.<sup>16</sup> Ondertussen daalde de Zuid-Afrikaanse munt, de Rand, zo sterk in waarde dat de kostprijs van het wapentuig bijna verdubbelde. Het gaat hier onder andere om de aankoop van gevechtsvliegtuigen van BAE Systems en raketten en radars van EADS. EADS kon deze deal winnen door Mercedes wagens aan sterke reductieprijsen aan te bieden aan Zuid-Afrikaanse ambtenaren. Daimler Chrysler, de producent van Mercedes wagens, is een belangrijke aandeelhouder van EADS.<sup>17</sup> Ook andere bedrijven gebruiken mafide praktijken om Zuid-Afrika te overtuigen van hun producten.



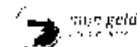
Het leven begint op je 40ste.  
Zorg dat het niet stopt  
op je 60ste.

Wapens, wapens, wapens...  
ook naar landen die de vrede zoeken.



leef vol vertrouwen!!

Ook AWA belegt in de wapenindustrie. Info: [www.mijngeldgoedgewaan.be](http://www.mijngeldgoedgewaan.be)



Publiciteitsnaam van de campagne "geen geld voor geweld"

(zie vrede nr. 364)

## RANDSCHADE

Denk vooral niet dat al die interventies en oorlogen tegenwoordig proper zijn of in de toekomst proper zullen worden. Wellicht de alerfeschuwelijkste eufemistische uitdrukking ooit heet 'collateral damage', in het Nederlands 'randschade'. Het gaat hier om duizenden onschuldige burgerslachtoffers, kinderen die op landmijnen trappen, of die spelen met onontpofte resten van clusterbommen, of een ezelaaravaan die aanzien wordt als schuilplaats voor Saddam, vluchtelingen die gebombardeerd worden omdat ze aanzien worden als soldaten, ... Van iedere tien oorlogsslachtoffers waren in de jaren '90 gemiddeld 9 burgers.<sup>18</sup> Nog nooit in de hele menselijke geschiedenis vielen zoveel burgerslachtoffers bij oorlogen als nu. En het gaat hier niet alleen om burgerslachtoffers in schimmige Afrikaanse oorlogen. De zogenaamde slimme bommen van Boeing – alle onderzochte banken zijn hier aandeelhouder van – zijn wel bekend om het missen van hun doelen, zowel in de oorlogen tegen Servië, tegen de Taliban in Afghanistan, of tegen Saddam in Irak<sup>19</sup>.

Op voorhand kunnen we natuurlijk nooit uitsluiten dat er misschien toch ergens in de toekomst een situatie zal zijn waarin het gebruik van oorlogsgeweld meer oorlogsgeweld of humanitaire catastrofes kan voorkomen. Vraag is of we voor die ene situatie vele miljarden moeten pompen in een militair apparaat, geld dat volgens de Economisten voor Wapenvermindering (ECAAR) ruimschoots volstaat voor conflictpre-

ventie, inclusief de honger uit de wereld helpen en de schuldenlast afbouwen, terwijl anderzijds het militair apparaat en de er nauw mee vervlochten wapenindustrie zelf geweldgenererend zijn.<sup>20</sup>

Wij willen echter dat ons geld gebruikt wordt voor politieke oplossingen en echte geweldpreventie. Echte geweldpreventie vraagt een investering in duurzame ontwikkeling die aandacht heeft voor de menselijke veiligheid. Dat wil zeggen dat we de maatschappij zo willen zien ontwikkelen dat er economische, politieke, persoonlijke veiligheid wordt gerealiseerd voor iedere wereldburger, gekoppeld aan milieu-, gezondheid- en voedselveiligheid evenals veiligheid voor de gemeenschap. In plaats van het militair-industrieel complex te ondersteunen, zou onze overheid en de Europese overheid zich moeten toespitsen om als bemiddelaar op te treden in conflicten. Op lange termijn betekent dit onder meer geld investeren in het zoeken naar remedies voor aïterhande ziektes, geld investeren in het oprichten van educatieve programma's gericht op het wegwerken van analfabetisme, geld investeren in waterpompen en programma's om waterverspilling en grondverzilting tegen te gaan zodat oorlogen om water voorkomen kunnen worden. Hongernood heeft dan weer een duidelijke relatie met de interne Europese landbouwpolitiek.

In plaats van de allerarmste ontwikkelingslanden onze wapens te laten kopen, moeten we ze aanmoedigen dat geld te gebruiken voor hun eigen ontwikkeling.

Maar de Europese militaire opbouw en de militaire proliferatie elders in de wereld gaan ondertussen gewoon door, met investeringen van onze banken in militaire productie. En dat dus met ons geld.

<sup>1</sup> In 2002 was de waarde van de exportvergunningen 35% hoger dan in 2001. Bron: zie voetnoot 1

<sup>2</sup> Minimi's voor Nepal. Dossier van het Forum voor Vredesactie, Sept-Dec 2002: <http://www.vredesactie.be/list.php?lang=en&dossier=1>

<sup>3</sup> Persbericht van Allied Defense Group van 22 mei 2003. [http://www.allieddefensegroup.com/investor\\_news.html](http://www.allieddefensegroup.com/investor_news.html) Zie ook voor een analyse het persbericht van het Forum voor Vredesactie van 27 mei 2003: "Mysterieuze nieuwe klanten voor munitie van MECAR?", <http://www.vredesactie.be/view.php?lang=en&artikel=212>

<sup>4</sup> Deze informatie vindt u in de wapenrapporten van de Belgische overheden. Het wapenrapport van 2001 vindt u op de website van Buitenlandse Zaken: [www.diplobel.org/press/info/infodetails.asp?ID=287](http://www.diplobel.org/press/info/infodetails.asp?ID=287). Let op: op deze website ontbreekt de tabel met een overzicht van de vergunningen! Deze lijst met een overzicht van de vergunningen vindt u wel op de website van het Forum voor Vredesactie: [www.vredesactie.be/pdf/vergunn\\_2001\\_3.PDF](http://www.vredesactie.be/pdf/vergunn_2001_3.PDF) (pdf file) Een uitgebreide analyse van de Belgische wapenhandel in 2001 vindt u in een dossier van het Forum voor Vredesactie van November 2002: <http://www.vredesactie.be/list.php?lang=en&dossier=4>

<sup>5</sup> zie noot 4

<sup>6</sup> Small Arms Survey 2001: Profiling the Problem, Oxford University Press, 2001

<sup>7</sup> SIPRI Yearbook 2001, Stockholm International Peace Research Institute, June 2001

<sup>8</sup> The Price of Freedom in Iraq and Power in Washington, Ceara Donnelly and William D. Hartung, August 2003. <http://www.worldpolicy.org/projects/arms/updates/081203.html>

<sup>9</sup> informatie van de website van het bedrijf: [www.eads.net](http://www.eads.net). Zie voor een analyse het kritisch aandeelhoudersrapport van EADS van de ethische aandeelhouders van EADS, maart 2002;

<http://www.vredesactie.be/list.php?lang=en&dossier=9>

<sup>10</sup> Cijfers afgeleid uit de verslagen van de Algemene Vergaderingen van Barco van 2000 en 2003. Zie voor een analyse het persbericht van het Forum voor Vredesactie van 14 mei 2003: "Kritische aandeelhouders nemen Barco onder vuur.", <http://www.vredesactie.be/view.php?lang=en&artikel=191>

<sup>11</sup> Reference Document van EADS 2002, p 173.

<http://www.finance.eads.net/docrefozuk.pdf>

<sup>12</sup> Informatie uit het Rapport "The Poison Gas Connection" van het Simon Wiesenthal Center

(<http://www.wiesenthal.com/social/pdf/index.cfm?itemID=7377>). Hieruit blijkt dat niet minder dan 8 Belgische bedrijven onderdelen en productiecapaciteit leverden aan Irak voor zowel chemische wapens en fabrieken als voor het zogenaamde 'supergun' dat ook nucleaire landingen kon dragen.

<sup>13</sup> BAE Systems, A Corporate Profile, Corporate Watch UK, June 2002;

<http://www.corporatewatch.org.uk/profiles/bae/bae.htm>

<sup>14</sup> Idem als voetnoot 13

<sup>15</sup> Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 1992-2000, Richard F. Grimmett, Congressional Research Service Report for Congress, August 2001. <http://www.crs.org/other/tarntmstocqo.html>

<sup>16</sup> Politics and Principles, Chris Mc Geal, January 7, 2002, The Guardian;

<http://www.theguardian.co.uk/armstrade/story/0,10534,648665,00.html>

<sup>17</sup> Arms Firm supplied Cars to AMC officials, Chris Mc Geal, April 9, 2001, The Guardian;

<http://www.guardian.co.uk/Archive/Article/0,4293,2067516,00.html>

<sup>18</sup> The impact of Armed Conflict on Children. United Nations Report by Graça Machel, <http://www.unicef.org/armed/>

<sup>19</sup> De zogenaamde JDAM precisiebommen zouden volgens de V5 luchtmacht zelf ongeveer een foutpercentage van 2% kennen (mechanische of elektronische fouten). Dat wil zeggen dat van de 8000 JDAM's op Irak er minstens 160 verkeerd terecht kwamen.

"During the Kosovo war, a JDAM bomb killed several people inside the Chinese embassy in Belgrade, triggering a diplomatic dispute. Military experts blame intelligence reports that mistakenly targeted the embassy, not JDAM. In Afghanistan, a JDAM bomb killed three U.S. soldiers and wounded 20 others in December 2001. Again, military experts say the cause was human error: The wrong coordinates were programmed in." Uit: ARMS TRADE RESOURCE CENTER, UPDATE: April 4, 2003,

<http://www.worldpolicy.org/projects/arms/updates/040403.html>

De JDAM's die correct neerkomen maken natuurlijk ook nog zijdelingse schade, toevallige passanten edm.

<sup>20</sup> Jaarlijks is volgens de Wereldvoedselorganisatie 24 miljard dollar nodig om de honger te bestrijden. Alleen al de Amerikaanse uitgaven voor defensie bedragen zowat 350 miljard dollar, Statement of the Director-General of the FAO, New York, 1 July 2002; <http://www.fao.org/english/dg/2002/new-orke0107.htm>

Mich Crois werkt bij Forum voor Vredesactie.

# BUSINESS MET DE DOOD EN DE ARME LANDEN

| Antoine Uytterhaeghe |

*Volgens het jaarverslag aan het Amerikaanse Congres blijven de Verenigde Staten wereldleider op de internationale wapenmarkt.*

De wapenverkoop van de hoog ontwikkelde kapitalistische landen naar de ontwikkelingslanden bedroeg voor het jaar 2002 bijna 17,7 miljard dollar. Dat is goed voor een stijging van 4 procent vergeleken met het jaar 2001. Dit rapport toont ons dat de Verenigde Staten, zoals te verwachten was, de leider blijven qua wapenverkoop aan de ontwikkelingslanden. Ze hebben in deze handel met de dood een marktaandeel van 41 procent; voor een waarde van 7,3 miljard dollar. Het Verenigd Koninkrijk volgt met wapenverkoop voor een waarde van 3,3 miljard dollar of 19,5 procent. Dan komt Rusland met 2,9 miljard wat goed is voor 17,1 procent. Maar ook China is actief op deze markt, Peking sloot van 1999 tot 2001 verkoopverdragen met ontwikkelingslanden voor wapenleveringen voor een waarde van 11,3 miljard dollar.

Deze cijfers kunnen we lezen in het 100 biz. tellende jaarbericht van het "Congressional Research Service (CRS)", onder de rubriek conventionele wapen transfers naar de ontwikkelingslanden voor de periode van 1995 -2002.

Het CRS heeft in het kader van haar onderzoek toegang tot de verschillende VS diensten die gegevens over de verkoop van wapens in de internationale wapenhandel verzamelen. Deze gegevens zijn niet bestemd om gepubliceerd te worden. Dat geldt in zekere zin ook voor het CRS rapport, hoewel het offi-



cieel geen geheim stuk is. "We werken alleen voor het Congres," verklaren de ambtenaren van het CRS wanneer men hen hierover ondervraagt. "Maar wanneer een Congresafgevaardigde zijn rapport of kopie doorgeeft dan is dat zijn zaak."

Uit het nieuw verslag dat volgt op de bovenvermelde periode, komt zeer duidelijk tot uiting dat de Verenigde Staten op de wapenmarkt, de wapenleveringen aan de bondgenoten en de geïndustrialiseerde staten, een voor-sprong hebben en de grootste verkopers van moordtuigen zijn.

Tijdens het voorbije jaar bedroegen de VS-wapenexporten 13,3 miljard dollar. Het aandeel van de Verenigde Staten aan de totale internationale wapenverkoop lag bij 45,5 procent,

Rusland volgde met 5 miljard dollar. Duitsland heeft reeds sedert enkele jaren haar marktaandeel zien krimpen. Maar door de Europese ondernemingssamenwerking op het gebied van de wapenprogramma's, is het moeilijker het aandeel van de belangrijkste West-Europese wapenproducenten, Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland en Italië te bepalen.

Het CRS rapport stelt voor West-Europa een opmerkelijke stijging vast in de wapenhandel naar de ontwikkelingslanden. Deze steeg met name in 2001 van 5,1 procent van de West-Europese exporten naar 11,9 procent voor 2002.

## FRANKRIJK VERHOOGT ZIJN DEFENSIEBUDGET

De conservatieve meerderheid heeft in de Franse senaat haar goedkeuring gegeven aan het defensiebudget voor 2004. Volgend jaar kan Parijs voor haar militaire uitgaven over een budget beschikken van 32,4 miljard euro, dat is 9,2 procent meer dan in 2003. Wanneer men ook rekening houdt met de financiering van de pensioenen voor militairen, dan komt het defensiebudget op 41,6 miljard euro. De defensie-uitgaven komen op de tweede plaats, juist achter het budget voor onderwijs. De communisten en socialisten verwijten de regeringspartij UMP en UDF dat ze slechte prioriteiten leggen en ze stemden tegen.

Met dit budget heeft men een legersterkte voorzien van 455.000 manschappen, waarvan 168.000 voor de landmacht. Onder de grote bewapeningsprojecten vinden we de bouw van een kernduikboot van de nieuwe generatie "Le Vigilant" die

met raketten uitgerust worden. Ook verder zullen nog vijf gevechtstoestellen van het type Rafale aangeschaft worden. Op de aankooplijst staan nog kruisraketten van het type M51, 44 pantserwagens AMX, vier fregatten en twee satellieten van het type Syracuse III en Helios II.

De Franse minister van Defensie, Michèle Alliot (UMP), heeft zich tegenover de senatoren verplicht om iedere euro voor het leger zo efficiënt mogelijk uit te geven. De conservatieve politica herinnerde eraan dat in de Franse wapenindustrie 170.000 mensen werken. Prioriteit voor het volgend jaar is de modernisering van de militaire uitrusting van het Franse leger en de consolidering van het beroepsleger. Alliot verklaarde dat Frankrijk ook in de toekomst een leidende rol wil spelen in de Europese defensiepolitiek.

# DODELIJKE EXPORTEN

| Anton Holberg |

*Israël verbetert positie in de kopgroep van de wapenhandelaars*

Nadat nu ook de Irakese massavernietigingswapens zelf niet na een mondinginspectie van Saddam Hoessein gevonden werden, wordt het de hoogste tijd ze te gaan zoeken waar ze werkelijk zijn: in Israël. Dat Israël daadwerkelijk de enige kernmacht in de regio is, weet iedereen. Israël is ook sedert jaren intensief bezig met een onderzoekprogramma voor chemische en biologische wapens, werd ons door een BBC-film op 21 juni in herinnering gebracht. Nieuwe informatie en gegevens tonen ons nog duidelijker aan dat het land zich meer en meer inspant om deze moderne moordtuigen aan het buitenland te verkopen.

Wapenexport is voor Israël niet nieuw. Na de oorlog van 1967, toen de rest van Palestina in handbereik van de zionistische kolonisten werd gebracht, is het budget aan wapens tot in het begin van de jaren '80 met 500 procent gestegen. Een hoogtechnologisch wapenindustrie kreeg een geweldige ontwikkeling. Reeds in 1979 was 11,5 procent van de Israëlische werknemers in deze industrietaak tewerkgesteld, dat is 1,5 procent meer dan in de VS. Om de wapenindustrie dan rendabel te kunnen houden, wordt export essentieel. Op dit vlak is de Israëlische wapenindustrie zeer succesvol. Israël plaatst zich onder de eerste vijf grootste wapenleveranciers. Plaats één en twee worden door de VS en Rusland ingenomen, de volgende plaatsen worden verdeeld over Frankrijk, Groot-Brittannië en Israël. De statistiek van het Defensie ministerie van Israël toont aan dat voor het jaar 2002 exportcontracten voor een waarde van 4,3 miljard dollar werden afgesloten, tegenover 2,6 miljard dollar voor jaar 2001.

Tijdens de jaren '70 en '80 waren de wapenexporten, waaronder ook het zenden van specialisten op het gebied van wapentechnologie, vooral politiek gemotiveerd. De samenwerking reikte van het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime - waarmee intensief was samengewerkt voor het op punt stellen van de nucleaire bewapening - tot de dictatoriale regimes in Latijns-Amerika, van Chili, El Salvador, over Nicaragua (tot '79), tot Argentinië.

Kenmerkend was, vooral wat indertijd de verkoopstrategie met Pretoria betreft, dat het apartheidsregime parallelen vertoonde met het zionistische project. Hoewel het voor Tel Aviv voornamelijk van belang was dat Zuid-Afrika het nodige uranium leverde. Wat Argentinië betreft had men geen bezwaar tegen het notoire antisemitisme van een belangrijk deel van de militaire junta.

Dat zijn maar enkele van de 40 landen in de wereld waar aan Israël deze moordtuigen verkocht en verkoopt, van het Uz

machinegeweer tot pantsers en vliegtuigen. In vele gevallen is er samenwerking met de VS-wapenconcerns. In het algemeen kan men stellen dat Israël overal hand- en spandiensten leverde aan de VS waar ze zich niet altijd konden permitteren direct en openlijk op te treden. Israël nam toen al na Duitsland een belangrijke plaats in als wapenleverancier.

Vandaag zijn de belangrijkste klanten voor Israëlische wapens Turkije en India. Het Israëlische aanbod heeft zich ondertussen uitgebreid met onbemande vliegtuigjes en waarschuwingsradars. Met Turkije heeft Israël onlangs een koop afgesloten voor een bedrag van 700 miljoen dollar voor de modernisering van pantsersgeschut. Sedert 1996 heeft Israël aan Ankara voor 3 miljard dollar wapens verkocht. De Israëlische luchtmacht mag van Turkije het luchtruim gebruiken voor zijn oefenvluchten, zo kan het zijn overmacht aan de Arabische landen duidelijk demonstreren.

India, één van de jongste kernmachten, dreigt regelmatig ermee dat het Pakistan zal aanpakken. Nochtans heeft het door een hindoe chauvinistische regering geregeerd land enige contacten met Iran, hetgeen voor Israël een doorn in de ogen moet zijn. Maar kennelijk doet dat er niet toe. India is op dit ogenblik de belangrijkste klant voor het Israëlisch wapentuig. Bovendien geeft Israël er nog "militaire deskundige hulp" bovenop voor de strijd tegen de islamitische opstandelingen in Kasjmir. Op dit ogenblik onderhandelt men de verkoop aan India van vier waarschuwingsradars voor een waarde van ongeveer 1 miljard dollar. Tot de grote Israëlische wapenmarkt behoren ook de Verenigde Staten, Singapore en Sri Lanka. Als verkoopargument gebruikt Israël steeds dat zijn wapens hun efficiëntie reeds in vijf oorlogen hebben bewezen.

Bron : <http://www.warenform.net> - [www.jungewelt.de](http://www.jungewelt.de)  
Vertaald & bewerkt: AU

# PERSPECTIEVEN VOOR DE BELGISCHE DEFENSIE

| Jonathan Hoislag |

*'Een kleinere, flexibelere, mobielere, beter uitgeruste en sneller inzetbare Defensie,' dat is samengevat de teneur van het nieuwe Structuurplan voor Defensie dat begin december werd goedgekeurd. Om deze doelstelling te bereiken zal de structuur van de krijgsmacht verder aangepast worden, wordt er geïnvesteerd in nieuw materiaal en moet het tegen 2015 met meer dan tienduizend militairen minder. Maar welke rol kan onze krijgsmacht daadwerkelijk vervullen? En is het opportuun dat het Belgische leger ook verder in buitenlandse operaties wordt ingezet?*

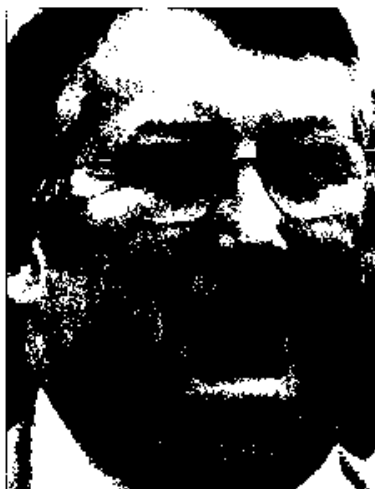
## MISSIE

Sinds haar belangrijkste werkgever begin jaren negentig over de kop ging, is ons Belgisch Leger op zoek naar een nieuwe missie. Een massieve krijgsmacht gericht op de verdediging van het territorium is door de nieuwe context achterhaald. Ook de verdediging tegen asymmetrisch geweld, in concreto terrorisme, biedt geen perspectieven voor een Belgische krijgsmacht van meer dan tienduizend soldaten, uitgerust met tanks en pantserwagens. Het handhaven van het Belgische leger zou dus nauwelijks met een defensieve missie verantwoord kunnen worden.

De planners van de Generale Staf in Evere moesten echter niet lang zoeken naar een nieuwe niche: burgeroorlogen in verre landen. Dit betekent concreet dat de meeste beleidsmakers van de internationale gemeenschap eerst en vooral met z'n allen lang genoeg langs de zijlijn staan staren. De kunst is het momentum af te wachten: niet ingrijpen als de spanningen zich pijnlijk demonstreren, maar wel tijdens of nadat het geweld openbarst in de vorm van een genocide, stromen vluchtelingen, geamputeerde ledematen en massagraven. Geén kwaad woord echter voor de meeste van onze soldaten, die na het zoveelste falen van de internationale gemeenschap, het slagveld moeten aanschouwen en wanhopig trachten orde te scheppen in de waanzin.

Uiteraard is een pleidooi voor preventieve diplomatie en structurele vrede, waaronder economische divergentie en ontwikkeling, hier op zijn plaats. En het is inderdaad een terechte aanmerking dat ons land in dit opzicht nog steeds bijna

drie keer meer uitgeeft aan defensie dan aan ontwikkelingshulp en 127 keer meer dan aan initiatieven met betrekking tot civiele conflictpreventie. Toch verdient de huidige beleidskoers van Defensie een kans, weliswaar onder een aantal voorwaarden.



Minister Flahaut

## TRANSFORMATIE

Onder Leo Delcroix werd de basis gelegd voor de huidige transformatie van het leger. Ons land had na de Koude Oorlog niet langer de behoefte aan een massieve strijdkracht die in hoofdzaak de gestalte had van een aantal logge gemechaniseerde brigades. Het structuurplan dat we vandaag lezen, betekent in dat opzicht weinig nieuws. Het geeft wel een concrete invulling en wil komaf maken met de erfenis: een obsoleet arsenaal, de vergrijsde leeftijdsstructuur en de weinig flexibele structuur.

Dit alles mag volgens het Structuurplan geen extra financiële middelen absorberen buiten een indexering en onder voorbehoud een eventuele extra van 0,5 procent in 2005. De middelen voor de moderniseringsoperatie moeten ondermeer worden afgeleid van de budgetten voor training (de landcomponent moet het met 15 procent minder doen), de sluiting van bases en de verkoop van overtollig materiaal. De finale budgetspreiding voorziet vijftig procent voor personeel, 25 procent voor operaties en werking en 25 procent voor investeringen in infrastructuur en materieel. Vandaag is deze verhouding respectievelijk: 59, 28 en 15 procent. Tegen 2015 zou er zo 15 100 € per soldaat moeten worden geïnvesteerd in uitrusting. Vandaag belooft dit 5 700 €.

Deze visie heeft vooral implicaties op de landcomponent. Primordiaal in de verdere hervorming is de reoriëntatie van een gemechaniseerde naar een zogenoemde 'mediane' capaciteit. Dit betekent dat men snel eenheden uitgerust met lichte en middelzware middelen zoals wielvoertuigen in het buitenland kan inzetten. De landcomponent zal bestaan uit kleinere combineerbare modules waaronder negen operationele, twee verkenningsmodules, één module *special forces* en verschillende ondersteunende modules. De voorziene investeringen richten zich in eerste instantie op de vervanging van de AIFV en MPPV door lichte gepantserde wielvoertuigen, een nieuwe generatie anti-tankwapen van korte of middellange dracht, de aankoop van lichte, getrokken artilleriestukken en de deelname aan 'het ontwikkelen van multinationale transportcapaciteit per

helikopter.'

In de luchtcomponent zou tegen 2015 het huidige aantal F-16's worden terug gedrongen naar zestig. Een eventuele opvolger, bijvoorbeeld de JSF, komt niet ter sprake. De C-130-toestellen zullen in 2018 worden vervangen door het nog te ontwikkelen Europese vrachtvliegtuig, de A400M. De fregatten bij de marine zullen gemoderniseerd worden of vervangen door twee Nederlandse afdankertjes: de multifunctionele M-Fregatten van het type Karel-Doorman.

Het huidige *Structuurplan* wordt dus duidelijk onderbouwd door een doctrine die opdrachten in het buitenland centraal plaatst.

## TWESPOREN

Militaire interventie zonder structurele vredesopbouw en conflictpreventie is echter een loze zingeving voor Defensie. Gewapende conflicten moet men in eerste instantie voorkomen. België kan daar een bijdrage toe leveren. Eerst en vooral dient er in dit opzicht een coherent buitenlands beleid gevoerd te worden dat permanent geëikt wordt aan de principes van conflictpreventie. Deze samenhangende benadering moet gewaarborgd worden door een op te richten federaal centrum voor conflictpreventie. Ten tweede moeten concrete civiele initiatieven met betrekking tot conflictvoorkoming op het terrein verder ondersteund en geïntensiveerd worden. België kan binnen de Europese Unie ook een actievere rol spelen in het streven naar structurele vrede. Dit betekent het bieden van economische en politieke kansen en zekerheid om zo instabiliteit te voorkomen. Hiermee beogen we ondermeer: een herziening van de Europese landbouwsubsidies, het stopzetten van de dumping van grondstoffen in het Zuiden, het afbouwen van de tariefmuren ten opzichte van de derde wereld, het garanderen van leefbare grondstoffenprijzen op de internationale markt, een uitbreiding van de capaciteit en middelen voor structurele ontwikkelingssamenwerking... Armoede is en zal immers ongetwijfeld een belangrijke oorzaak blijven van interne conflicten. Een wereld vrij van conflicten blijft helaas utopisch. Conflicten en geweld zijn bijvoorbeeld vaak eigen aan de maatschappelijke

genese: adaptatie en transitie. De kwestie is dan ook conflicten zodanig te *managen* zodat open geweld beperkt blijft zoals het scheiden van gewapende fracties. Daar tegenover staat dat militaire interventies in gewapende conflicten zelden duurzame stabiliteit en vrede sorteren. De recente optredens in Ivoorkust, Liberia, Afghanistan, Mindanao, Oost-Congo staven dit. De aanwezigheid van buitenlandse troepen vormt in de meeste gevallen slechts een tijdelijke rem op het interne geweld. Een tweesporenbeleid is dus noodzakelijk: enerzijds een breed scala aan preventieve initiatieven en anderzijds conflictmanagement. Hierin blijft een taak weggelegd voor militairen. De Belgische krijgsmacht zou bijgevolg *mutatis mutandi* kunnen transformeren naar een leger dat zich naast een beperkte defensieve opdracht concentreert op preventie, conflictmanagement en de ondersteuning van humanitaire hulpverlening. Deze doctrine kan echter enkel gelegitimeerd worden door een consequent beleid. Een aantal condities dringen zich daarbij op: een evenwichtige middelenverdeling tussen civiele, structurele conflictpreventie en defensie-uitgaven, afbouw van de offensieve wapensystemen en een degelijk politiek interventiekader.

## TOEKOMST

Thans besteedt de Belgische overheid 968 miljoen Euro (0,37% van het BNP) aan ontwikkelingshulp. Het defensiebudget bedraagt 2,5 miljard Euro. In het discours van een strijdmacht als instrument bij het bewerkstelligen van een vreedvollere wereld is dit een duidelijke inconsequentie. Het behalen van de 0,7- procentnorm voor ontwikkelingssamenwerking vormt dan ook een minimale preconditione om het handhaven van de huidige militaire begroting te verantwoorden. Eender welke stijging van de werkmiddelen voor defensie moet gereflecteerd worden door evenredig toenemende inspanningen betreffende civiele, structurele conflictpreventie, waaronder dus ontwikkelingssamenwerking.

Bovendien vereist de nieuwe doctrine gericht op operaties in het buitenland binnen het budget van defensie ook meer financiële middelen om deze operaties te

bekostigen. Vandaag wordt er slechts één procent van de defensiebegroting gereserveerd 'om de kosten van de buitenlandse militaire operaties te dekken.' Dit komt overeen 'de uitzending naar het buitenland van ongeveer 500 man gedurende één jaar of van ongeveer 1000 man gedurende zes maanden.' Dus geen nieuw materiaal of verjongd personeel om in kazernes op te sluiten. Niet bewapenen om te bewapenen. Het is belangrijk dat binnen de vooropgestelde verdeling van middelen een ruimer percentage wordt vrijgemaakt om operaties te bekostigen.

Een performante Belgische krijgsmacht vereist specialisatie. De optie van 'een groot leger' met het hele arsenaal aan wapensystemen dat werd bepleit door de vorige stafchef, Willy Herteleer, is geen haalbare kaart en niet wenselijk. Onze vloot F-16-toestellen bijvoorbeeld, betekent een zware financiële belasting wat betreft opleiding en training en bleek in het verleden, niet in staat om zelfstandig een betekenisvolle rol te spelen. Vervanging is dan ook geen optie. Hetzelfde geldt voor het omvangrijke dispositief van 132 Leopardtanks en 113 gemotoriseerde artilleriestukken. Deze 'vuurkracht' kan in de toekomst collectief op Europees niveau of bilateraal beperkt worden bewerkstelligd.

België zou voorlopig principieel geen steun mogen verlenen aan een geplande snelle interventiemacht zolang er geen coherent Europees buitenlands beleid bestaat en zolang de Unie zich beperkt tot een hoofdzakelijk curatieve strategie ten opzichte van geweld en terrorisme. Het huidige pleidooi voor herbewapening, geïnstigeerd door de Verenigde Staten, is een blinde operatie. België moet, zoals eerder verwoord, pleiten voor eenstemmigheid en een grotere inspanning tot structurele vrede. In deze context dient het Belgische leger hoegenaamd prioriteit te geven aan de toenemende vraag van de Verenigde Naties naar vredestroepen.

*J. Holslag is lid van de werkgroep conflictpreventie en internationale veiligheid Pax Christi, en schrijft regelmatig voor Vrede en Uitpers.*

# ALLE KERNMACHTEN VERBETEREN HUN NUCLEAIR POTENTIEEL

| Wim Benda |

*De nieuwe Amerikaanse militaire doctrine heeft de doos van Pandora geopend. Het ene land na het andere ontwikkelt een agressievere buitenlandse beleid. Ook Rusland en Frankrijk behouden zich nu het recht op een 'preventieve aanval' voor.*

Tijdens de regeerperiode van Bush jr. heeft de VS een nieuwe militaire doctrine ontwikkeld en ook toegepast in Afghanistan en Irak. De Amerikaanse heersers hadden immers een evaluatie gemaakt van hun strategie tijdens de jaren '90 en waren tot de slotsom gekomen dat economische dominantie niet volstaat voor totale wereldheerschappij. Blijkbaar kon Washington zijn wil niet opleggen aan de rest van de wereld, louter op basis van de kracht van de Amerikaanse economie, van economische sancties (bv. de blokkade van Cuba en Irak, handelsconflicten met o.a. de EU enzovoort) en van hun gezag in instellingen zoals het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldhandelsorganisatie. Zelfs de bombardementen op Irak en Servië konden niet verhelpen dat het verzet tegen de Pax Americana toenam. Integendeel, ze droegen bij tot groeiende kritiek op het Amerikaanse imperialisme.

## PREVENTIEF AANVALLEN

Daarom ontwikkelde het Pentagon een nieuwe militaire strategie die toelaat om directer tussen te komen in landen die niet naar de pijpen van Washington dansen, de zogenaamde schurkenstaten of de 'as van het kwaad'. Als het Witte Huis vindt dat er een dreiging uitgaat van een bepaald land, dan mogen ze dat 'preventief aanvallen'. De bombardementen van de jaren '90 hebben plaatsgemaakt voor directe koloniale bezetting van Afghanistan en Irak. Bij zulke aanvallen mogen ook nucleaire wapens worden ingezet, de zogenaamde mini-nukes. Dit zijn 'kleine' atoombomben die strategische gebouwen moeten wegvegen, zoals

een presidentiële schuilkelder of ondergrondse militaire installaties, zagezegd om op een beschaafde manier oorlog te voeren en het aantal burgerslachtoffers te beperken. Bij de voorstelling van die mini-nukes halen ze steevast het kleinste model aan; de krachtigste versie is nochtans verscheidene keren sterker dan de bom op Hiroshima. Die nadruk op beper-

## Het kapitalisme is teruggekeerd naar zijn natuurlijke toestand: strijd onder economische machten voor de dominantie van hun multinationals, met alle mogelijke middelen. Vandaar de nieuwe wapenwedloop.

king van burgerslachtoffers moet verhuilen dat de nieuwe doctrine een gevaarlijke verschuiving is van de oude nucleaire strategie. Tijdens de Koude Oorlog dienden atoomwapens als afschrikmiddel. Vandaag worden ze ook daadwerkelijk ingezet.

## NIEUW EVENWICHT

Door het wegvallen van de Sovjetunie is het oude 'evenwicht' tussen de grootmachten verdwenen. Vroeger vormden de kapitalistische machten onder leiding van de VS één blok tegen het 'gevaar van het communisme'. Die reden voor samenwerking is weggefallen en het kapitalisme komt terug in zijn natuurlijke toestand: onderlinge strijd van de grootmachten

voor de dominantie van hun multinationals, met alle mogelijke middelen. Vandaar de nieuwe wapenwedloop. Als marktleider heeft de VS de eerste aanzet gegeven en anderen volgen nu. Noord-Korea bijvoorbeeld heeft zich door de dreigementen van de VS teruggetrokken uit het Verdrag tegen de spreiding van kernwapens, wat Japan dan weer een

alibi geeft om zich te bewapenen, waardoor ook Zuid-Korea zich bedreigd voelt enzovoort. Iran schendt eveneens het genoemde verdrag omdat ze zich geïrriteerd voelen door Washington. Een nieuwe wapenwedloop is bezig.

## FRANKRIJK

In de Franse krant "Libération" stond op 27 oktober een dossier over de herteekening van de Franse militaire doctrine. De auteurs wijzen op opvallende gelijkenissen met de VS. De Franse heersende klasse verwijst eveneens naar 'schurkenstaten' om haar militaire opbouw te rechtvaardigen, en op lange termijn houdt ze net zoals de VS rekening met 'de dreiging van China'. Bovendien komt de nadruk te



liggen op de mogelijkheid voor preventieve oorlog en een toenemend belang van atoomwapens, inclusief mini-nukes. Van 2001 tot 2003 stegen de uitgaven voor atoomwapens van 2,05 miljard euro naar 3,46 miljard, een stijging van 68,7 procent. Dit is ongeveer 10 procent van het totale defensiebudget. Ter vergelijking: in Groot-Brittannië bedragen de uitgaven aan nucleaire strategie 3 procent. Volgens de Franse militaire programmering 2003-2008 zouden investeringen in nieuwe raketten en kernkoppen de komende zes jaar 17 miljard euro kosten, om de technologische achterstand met de VS bij te benen. Ondertussen moeten werkende mensen wel inleveren op pensioenen. De prioriteiten van de Franse elite zijn duidelijk.

#### RUSLAND

Ook Russische regeringsleiders deden recentelijk enkele opmerkelijke uitspraken. Op 9 oktober vertelde president Poetin aan journalisten in Yekaterinburg dat Rusland "zich het recht voorbehoudt een preventieve aanval te lanceren zolang dit de praktijk blijft in de rest van de wereld." Enkele dagen voordien had hij er in Moskou tijdens een toelichting over de nieuwe Russische militaire doctrine al op gewezen dat ze "nog steeds beschikken over een aanzienlijk aantal strategische raketten die op land gestationeerd zijn. Ik spreek hier over onze meest bedreigende raketten, waarvan we verschillende dozijnen bezitten." In een interview met Italiaanse journalisten voegde hij daar nog aan toe: "Alle kernmachten zijn hun nucleair potentieel aan het verbeteren, en Rusland zal hetzelfde doen."

Volgens Russische functionarissen weerspiegelt de nieuwe doctrine de nood aan een antwoord op de mini-nukes van de Amerikanen. Minister van Defensie Ivanov trachtte tijdens een Navo-meeting op 10 oktober de gemoederen wel te bedaren door te stellen dat "de Russische doctrine verschilt van de Amerikaanse doctrine. Onder geen beding zal Rusland eerst aanvallen met nucleaire wapens." Toch is het Russische beleid terzake klaar en duidelijk: "Als de Navo een militaire alliantie blijft met de huidige offensieve militaire doctrine, dan is er een radicale

herstructurering nodig van de Russische defensieplanning en de principes van de ontwikkeling van het Russische leger, inclusief een wijziging van Ruslands nucleaire standpunt." Volgens Ivanov moet zijn land zich voorbereiden op een stijgend aantal conflicten buiten het gezag van de Verenigde Naties en oorlogen die in toenemende mate gemotiveerd worden door zowel economische factoren en de belangen van grote multinationals als door nationale veiligheid. Daarmee verwijst hij onder meer naar de Amerikaanse invasie van Irak.

Dat de Amerikaanse expansiedrang

Vorig jaar lanceerde het Russisch leger reeds bombardementen op het territorium van Georgië, met als excuus de aanwezigheid van Tsjetsjeense separatisten. Bij de recente uitspraken van Ivanov antwoordde Shevardnadze, de toenmalige president van Georgië, dat "Rusland Georgië bedoelt wanneer ze spreken over preventieve aanvallen."

De VS maakten van het uiteenvallen van de Sovjetunie gebruik om hun aanwezigheid in de regio te versterken, ten koste van Rusland. De regering van Sjevardnadze is daarbij een bondgenoot van de Amerikanen. Alleen Israël ont-



Moskou niet zint, blijkt ook uit de krachtige uitspraken over hun oude invloedssfeer in Centraal-Azië. Ivanov zei op een persconferentie op 9 oktober: "De CIS [een reeks onafhankelijke staten in Oost-Europa en Centraal-Azië die vroeger tot de Sovjetunie behoorden, n.v.d.r.] is een cruciale sfeer voor onze veiligheid. (...) We zullen ons niet het recht ontzeggen om daar militaire kracht te gebruiken." Enkele dagen voordien had hij in Reykjavik al gezegd dat dit zal gebeuren "als er een poging is tot beperking van de toegang van Rusland tot regio's die vitaal zijn voor haar overleven of die belangrijk zijn vanuit economisch of financieel oogpunt." Ook hier dient de aanwezigheid van moslimrebellens in onder andere Tsjetsjenië als alibi voor een militaire tussenkomst.

vangt meer financiële hulp per hoofd dan de Georgiërs. Westerse bedrijven investeerden immers een smak geld in pijplijnen die olie en gas uit de Kaspische regio naar Turkije moeten brengen en die zo concurreren met het Russische netwerk in de regio. Bovendien profiteerde de VS van hun campagne tegen Afghanistan om enkele militaire bases te vestigen in Centraal-Aziatische republieken, recht in de flank van Rusland. Dat zint Moskou niet. Ivanov beloofde dan ook de aanwezigheid van het Russische leger in Centraal-Azië op te voeren en drong er bij de Amerikanen op aan om hun boeltje te pakken. De economische strijd tussen multinationals krijgt steeds meer een militair tintje.

■



# PRIVATISERINGEN IN IRAK: ORDER 39

| Ludo De Brabander |

*De Amerikaanse bezettingsmacht heeft een order uitgevaardigd dat buitenlandse investeringen moet aantrekken, nodig voor het volledig privatiseren van Irakese overheidsbedrijven. De maatregel is uitermate controversieel. Ze stuit niet alleen op verzet bij de Irakese bevolking, maar is ook in strijd met de Irakese grondwet en het Internationaal Recht.*

Het debat over Irak gaat al lang niet meer alleen over 'militaire bezetting'. De bekende andersglobaliste, Naomi Klein, waarschuwt de vredesbeweging in een tribune in "The Guardian" (11 november 2003) dat ze zich niet tevreden mag stellen met een slogan als 'troepen buiten'. "Zelfs al wordt elke laatste soldaat morgen uit de Golf teruggetrokken en komt er een soeverein regime aan de macht, dan nog zou Irak bezet zijn: door wetten geschreven in het belang van een ander land; door buitenlandse bedrijven die de belangrijke diensten controleren; door de 70 procent werkloosheid veroorzaakt als gevolg van het ineenstorten van de publieke sector."

## ORDER 39

Aanleiding voor Kleins bezorgdheid is 'Order 39' dat door de 'Administrator' van de Amerikaanse bezettingstroepen, Paul Bremer, is opgesteld en sinds 19 september in werking is getreden. Officieel moet het order buitenlandse investeringen aantrekken en zorgen voor de "transitie van een niet-transparante centrale plan-economie naar een markteconomie" (preambule van order 39). Volgens 'sectie 3' vervangt het order alle bestaande wetten die te maken hebben met buitenlandse investeringen. Bovendien is de grootte van de buitenlandse participaties onbeperkt (sectie 4). De meeste andere landen in de Perzische Golf beperken de buitenlandse eigendom tot 49 procent. In Irak kan dat voortaan dus zonder beperkingen in alle economische sectoren (met enkele uitzonderingen) tot 100 procent gaan. Er is inmiddels ook een aparte wetgeving voor de banken, die bepaalt dat zes vreemde buitenlandse banken 100 procent van de lokale banken in handen mogen hebben.<sup>1</sup> In theorie kan daarmee

alle kredietverlening in buitenlandse (Amerikaanse) handen komen, wat de onafhankelijkheid van de Irakese economie zeker niet ten goede zal komen.

Buitenlandse investeringen worden mogelijk in alle economische sectoren, met als enige grote uitzondering de natuurlijke rijkdommen, zoals petroleum (sectie 6). Berekeningen leren dat ChevronTexaco, British Petroleum, Royal Dutch Shell, Petrobras (Brazilië), Sinochem

(sectie 7).

Het order miste zijn effect niet. Eind november waren er al 111 overnamebods voor 35 Irakese bedrijven uit de voedsel-, chemische-, farmaceutische- en textiel-industrie. Het gaat om het begin van de volledige privatisering van de Irakese economie dat door Thomas Foley, vriend van president Bush en een belangrijke fondsenwerver voor de Republikeinen in 'goede banen' wordt geleid. Deze zomer

## "Opleggen van belangrijke structurele economische hervormingen zou niet zijn toegestaan door het internationaal recht" meent de Britse procureur-generaal, lord Peter Goldsmith.

International (China) en TotalFinaElf (Frankrijk) al voor 34 miljoen Barrels (één barrel is 159 liter) Irakese olie hebben gekocht. Het grootste deel van de opbrengsten gaat naar het Ontwikkelingsfonds waarvan de middelen worden doorgestort aan de Voorlopige Autoriteit van Bremer voor onder meer de heropbouw van Irak. Op die manier vloeien de middelen uiteindelijk naar Amerikaanse bedrijven zoals Halliburton en Kellogg, Brown and Root (dochter van Bechtel) die reuzencontracten voor de heropbouw in de wacht hebben gesleept.

Alle fondsen die verband houden met de investering, zoals dividenden, winsten, allerlei vergoedingen, enz. mogen 'zonder vertraging' naar het buitenland versassen

raakte al bekend dat Foley er moet voor zorgen dat 200 Irakese staatsbedrijven met ongeveer 500.000 werknemers worden geprivatiseerd. Zelf denkt hij de klus te kunnen klaren tussen drie en vijf jaar.<sup>2</sup>

## ONDER CONTROLE VAN DE VS

Het privatiseringsprogramma is niet weinig controversieel, niet in het minst omdat de VS alle touwtjes in handen houden. Door het volledige kader te scheppen zorgt Washington er voor dat de klok na de bezetting niet gemakkelijk meer kan worden teruggedraaid. In juli verleende USAID (het VS Agentschap voor ontwikkelingssamenwerking) een contract aan het VS-bedrijf, BearingPoint (voorheen KPMG), om een "verantwoorde economische integratie van Irak met zijn

regionale en internationale partners te vergemakkelijken".<sup>3</sup> Zolang er geen Irakese regering is, is het Foley die de privatiseringspakketten aan de Irakese Regeringsraad 'voorstelt'. Volgens de "Wall Street Journal" wil de VS begin volgend jaar een Iraaks privatiseringsagentschap installeren dat de kalender moet opstellen en bedrijven moet voorbereiden voor overname door privé-investeerders. Dat zal gebeuren onder het wakend oog van de VS.

Zelfs al kunnen de licenties door een nieuwe Irakese regering theoretisch worden herzien dan is dat nog niet vanzelfsprekend. De Wereldbank en het IMF, die vertegenwoordigd zijn in het 'Ontwikkelingsfonds Irak', hebben immers mee het kader uitgetekend door te bepalen dat de Irakese economie moet hervormd worden ('geliberaliseerd') zodat Bagdad zijn schuldenberg kan aflossen (zie "Uitpers" Oktober 2003). De directeur van de Wereldbank in Irak, Joseph Saba, toonde zich dan ook zeer tevreden over de "creatie van een investeringsklimaat".<sup>4</sup>

#### TEGENSTAND

In Irak zelf is er veel verzet tegen de opgelegde privatisering. De Irakese 'minister' van Financiën, Kamel al-Keylani, ondernemer en overtuigd voorstander van privatiseringen, zei aan het persagentschap Reuters dat het verkopen van Irakese bedrijven "eerst zal moeten verkocht worden aan het Irakese volk".

De Irakese econoom, Kamil Mahdi, heeft in "The Guardian" scherpe kritiek geuit op wat hij "Paul Bremers ideologische drijfjacht" noemt (26 november 2003). "De privatisering is opgelegd door bombardementen, plundering, bevrozing van goederen, willekeurige ontslagen van kaderpersoneel en blootstelling aan oneerlijke concurrentie". Volgens Mahdi is er "geen inschatting gemaakt van de sociale en economische impact van privatiseringen en zijn geen alternatieven overwogen." Mahdi zegt dat de wet voor de meeste Iraaken hun koloniale status bevestigt.

#### INTERNATIONAAL RECHT

De "Financial Times" bracht nog een ander probleem te berde. De krant citeert

internationale experts aanwezig op een bijeenkomst in Londen, die stellen dat order 39 wel eens strijdig zou kunnen zijn met het internationaal recht, meer bepaald met de Den Haag reguleringen (1907) en de Vierde Conventie van Genève. Eerder al schreef de Britse Procureur-Generaal, Lord Peter Goldsmith in een gelekt advies aan Premier Blair dat het "opleggen van belangrijke structurele economische hervormingen niet zou zijn



toegestaan door het internationaal recht".<sup>5</sup>

Art 55 van de Den Haag reguleringen zegt dat de "bezettende staat enkel kan gezien worden als administrator en vruchtgebruiker van publieke gebouwen, grond-, bossen- en landbouweigendom van de vijandige staat" en moet de bezetter ook "het kapitaal van deze eigendommen bewaren". De internationale experts waarschuwden investeerders dat er wettelijke problemen kunnen opduiken omdat order 39 niet in overeenstemming is met de Irakese grondwet en andere wetten, die niet zomaar zonder instemming van het Irakese volk kunnen gewijzigd worden. De Irakese wetgeving verbiedt het privé-bezit van nationale rijkdommen en basisproductiemiddelen. Ook het buitenlands grondbezit of het oprichten van bedrijven door niet-Arabiërs is wettelijk verboden. Deze wettelijke beperkingen werden trouwens door het Amerikaans ministerie van Handel beves-

tigd, maar daar lijkt men in Washington niet echt van wakker te liggen. De oorlog zelf was immers ook een inbreuk op het internationaal recht. Er zijn weinig redenen om aan te nemen dat het onder de bezetting anders zou verlopen.

<sup>1</sup> Wall Street Journal, 22 september 2003 en Al-Ahram Weekly on-line, 9-15 oktober 2003

<sup>2</sup> Wall Street Journal, 28 oktober 2003

<sup>3</sup> Rohan Pearce. *US Invaders plunder Iraq*. Green Left Review, 15 oktober 2003

<sup>4</sup> Salah Hemeid. *Privatisation vs democracy*. Al-Ahram weekly On-line, nr. 659, 9-15 oktober 2003

<sup>5</sup> The Guardian, 7 november 2003

## VREDESCAHIER 3/2003

### Chili, drie decennia neoliberalisme

Samenstelling:  
George Spriet

€ 8,- + post

## VREDESCAHIER 4/2003

### De Israëliische Palestijnen

door  
Soetkin Van Muylen

€ 8,- + post

Vredescahiers kan u bekomen via een combinatie-abonnement met het tijdschrift: € 38,-.  
U kan ze ook apart bestellen.

# GROOT WILD IN IRAK

| Marie Jeanne Vanmol |

Het Amerikaanse Ministerie van Defensie heeft gsm technologie voor mobiele telefoonnetwerken in het naoorlogse Irak aanbevolen<sup>1</sup>.

Zowel Alcatel als Siemens hadden al voor de oorlog energiestations en communicatienetwerken in Irak helpen opbouwen.

Julian Watson, een telecomanalist werkzaam bij het Onderzoekscentrum betreffende Wereldmarkten en gevestigd in Londen voorspelde al in april, in volle oorlogstijd, dat deze aanbeveling aan Nokia uit Finland of aan Ericsson uit Zweden ten goede zou kunnen komen. Maar zowel Finland en Zweden waren tegen de oorlog en dat is hen niet in dank afgenomen.

De vergunningen voor de bouw van de mobiele telefoonnetwerken werden toegekend aan drie bedrijven uit het Midden-Oosten.

Vallen de Amerikaanse bedrijven daarmee uit de boot? Bewijst de Amerikaanse afgevaardigde in Irak, Paul Bremer, dat de

« Buy American » benadering van de Bushadministratie voor de heropbouw van Irak, geschat op 100 miljard dollar, aan herziening toe is? Meer « multilateraal »? Niets is minder waar.

De meeste adviseurs van Paul Bremer zijn financiers die ervaring hebben met uitverkoop van ondernemingen en bedrijven. Voor hij zijn baan in het team van Paul Bremer opnam was Dave Oliver adviseur bij Northrop Grumman, Raytheon, en Booz Allen, de kruim van de Amerikaanse technologiebedrijven die de regering en het Pentagon onder hun klanten tellen. Ondanks zijn nieuwe job in Irak blijft Oliver wel in het bestuur van Stratos Global, een communicatiebedrijf dat o.a. marketing doet voor het globale satellietnetwerk Iridium. In 2000 verwezenlijkte Oliver als afgevaardigde van de Clintonadministratie en als ondersecretaris van het Ministerie voor Defensie en Technologie een deal tussen de Amerikaanse elektronica reus Motorola en het Pentagon. Motorola had in de jaren '90 vijf miljard dollar in het satellietnetwerk van het bedrijf Iridium geïnvesteerd. Het telefoonverkeer via satelliet daalde echter en einde de jaren '90 kwam Iridium in de schulden. Motorola was de grootste aandeelhouder van Iridium en kwam hierdoor ook in het nauw. Dave Oliver kreeg het voor elkaar dat het Pentagon het satellietnetwerk Iridium van Motorola leasde waarmee het bedrijf uit de schulden kwam. Iridium is nu de ruggengraat van het Amerikaanse militaire communicatienetwerk in Afghanistan en Irak.

Motorola heeft ook stevige financiële banden met twee van de drie mobiele telefoonmaatschappijen die een licentie voor Irak hebben verkregen. Samen met het Franse Alcatel zal Motorola zowat 100 miljoen \$ investeren in het Egyptische Orascom Telecom en het telefoonnetwerk uit

Koeweit. Samen zullen zij het mobiele telefoonnetwerk voor Bagdad, Centraal- en Zuid-Irak uitbreiden. Tijdens het tweejaar durend contract zal Motorola ongeveer 200 miljoen \$ winst maken voor het leveren van GSM-apparatuur.

Een ander belangrijk figuur in het economische team van Bremer is Thomas Foley. Hij is een investeerder en een gulle donor voor de Bushverkiezingen. Hij is gespecialiseerd in fusies en aankoop van bedrijven. Als directeur van de afdeling Ontwikkeling van de Private sector zal hij de privatisering van de 200 Irakese staatsbedrijven leiden. In september haalde het departement van Foley veertien Oost-Europese financiers naar Bagdad om hun advies over privatisering te geven. Yegor Gaidar, die de Russische massale privatiseringen van begin de jaren negentig leidde was onder de genodigden.

— « De politiek van Gaidar leidde tot de financiële catastrofe van de middenklasse, het ineensorten van de industrie, het verlies van de financiële reserves, en wijdverbreide armoede », zegt Stephen Cohen, professor voor Russische Studies en Geschiedenis aan de Universiteit van New York. Gaidar maakte dan ook geen enkele indruk op Mowafaq Mahmood, de directeur van de Bank van Bagdad.

— « Ik heb niets geleerd uit uw ondervinding » zei hij, daarmee bedoelend dat de Irakese delen van hun socialistische economie willen behouden.

Vele leden van de leidende Irakese kringen keuren de nieuwe wetten op het gebied van privatiseringen en buitenlandse investeringen af. Zij vrezen dat de rijkdom van Irak

zal terechtkomen in de handen van grote Amerikaanse en familiale Irakese bedrijven die het grootste deel van de onderaannemingen via Bechtel en Halliburton in handen kregen. De lokale middelgrote en kleine bedrijven zullen tenonder gaan, zeggen ze en dat zal tot nog meer concentratie van kapitaal leiden. Een lid van de raad heeft uit protest met de huidige gang van zaken ontslag genomen.

« Irak moet zelf over zijn toekomst beslissen. Een democratisch proces op gang brengen betekent zo vlug mogelijk algemene verkiezingen organiseren. » De huidige privatiseringsmaatregelen zijn geen « hervormingen » maar de uitverkoop van de grondstoffen van Irak. Democratische verkiezingen zijn nodig om de scholen, de ziekenhuizen en de economie terug op te bouwen. De Irakese moeten leren uit hun eigen ervaringen. Wie mee zal helpen aan de opbouw van een duurzame vrede en democratie moeten zij zelf beslissen.

27 november 2003

Bronnen: The Nation, Newsweek,

<sup>1</sup> De GSMtechnologie (Global System for Mobile communications) is de meest gebruikte techniek in Europa en het Midden-Oosten. De rivaliserende CDMA-technologie (Code Division Multiple Acces wordt gebruikt in Noord-Amerika en Azië) Beide technologieën gebruiken digitale informatie die draadloos wordt verstuurd. De GSMtechnologie verstuurt de informatie via satelliet. De CDMA-technologie verstuurt de digitale informatie als een radiosignaal.

# IMF

I Antoine Uytterhaeghe I

*Het internationaal muntfonds is zowel de regelgever als de controleer van de neoliberale globalisering. Haar advies volgt altijd hetzelfde manier.*

## DE DRIE IMF-CRITERIA

### I - De privatisering

De hoogste prioriteit voor het IMF is de privatisering van staatsbedrijven. De privatiseringen bij een zwakke munt bieden de buitenlandse dollarinvesteerders de mogelijkheid om de kroonjuwelen van de economie tegen een spotprijs te kopen. In vele gevallen worden corrupte politici die bevoegd zijn voor deze sector omgekocht om het nationaal bezit te privatiseren. Buitenlandse multinationals kunnen met hun dollars de ontginning van ertsen, olie en andere waardevolle nationale middelen voor een habbekrats binnenhalen.

Een klassiek voorbeeld hiervoor was de Russische regering van Jeltsin. In het holst van de nacht doken plotseling enorme sommen van miljarden dollars op in het sop van de plundering van het volksvermogen via de door het IMF gedicteerde privatisering. De Clinton-administratie stond volledig achter dit proces. Zij wisten en wilden dat Rusland zich tot een dollarzone zou ontwikkelen.

### II - De liberalisering van het financiële markt

De tweede voorwaarde die het IMF oplegt is dat ieder land zijn financiële markt liberaliseert, duidelijker uitgedrukt: de markt moet vrij toegankelijk zijn voor buitenlandse investeerders. Dan krijgen bijvoorbeeld een George Soros, Citybank of een ander financiële instelling de kans om hun vermogenswaarde via speculatie op te drijven en een immens profijt te realiseren, dan het land te verlaten, waardoor de economie van het land in een belabberde toestand verzeilt en in mekaar stuikt, zoals in Thailand in de tachtiger jaren. Daarna kunnen de Westerse multinationale concerns op het toneel verschijnen om de belangrijkste

vermogenswaarden aan een zeer goedkope prijs op te kopen.

Dat proces heeft zich precies in de negentigerjaren in Azië afgespeeld. Het IMF en het ministerie van financiën, dat in feite de buitenlandse politiek van de VS bepaalt, begonnen in 1993 sterke druk op de Oost-Aziatische 'tijgerstaten' uit te oefenen, om aan de controle op de kapitaalstromen een einde te maken. Ze argumenteerden dat men zo grote geldsommen als investeringskapitaal naar Azië

## HET DEBACLE VAN DE INDONESISCHE BANKEN

**Het IMF heeft geen enkele van deze Aziatische economieën in 1998 gered. Ze hebben meer de internationale banken en de Hedge-fonds speculanten gered. In Indonesië verlangde het IMF van de regering dat ze de rente met 80% zou optrekken, met de bewering dat het de buitenlandse investeerders zou weerhouden om het land te verlaten, en dat het de situatie in het land zou stabiliseren. De waarheid is dat deze IMF renteverhoging de totale ineenstorting van het Indonesische en andere Aziatische banksystemen garandeerde.**

zou kunnen halen. De waarheid is dat men een grote markt zou openen voor de Amerikaanse beleggingsfondsen en banken, om er hun speculatieve handel te bedrijven. Er stroomde veel geld naar de tijgerstaten en de immobiliënmarkt werd op een ongezonde manier opgeblazen. Deze luchtbel barstte toen Soros en andere VS-speculanten in 1997 bewust de kraan toedraaiden en zo de Azië-crisis uitlokten. Hierdoor werden de Aziatische landen gedwongen zich tot het IMF te wenden om het hoofd te bieden aan de door het buitenlands kapitaal geïntroduceerde crisis.

### III - De devaluatie

Tenslotte verlangt het IMF van ieder land om zijn munt te devalueren in sommige gevallen van 60 tot 70 %. Hier gebruiken ze het argument dat dit de export zal bevorderen. De devaluatie zou het land in staat stellen om beter te concurreren op de internationale markt en zo een groter inkomen te realiseren, waarmee men dan de buitenlandse dollarschuld kan afbetalen. Dat is een beslissend deel van het Washington consensus medicijn dat door het IMF opgelegd wordt. Maar voor de landen brengt dat absoluut geen uitzicht op beterschap. Wanneer bijvoorbeeld Chili of een ander willekeurig land zijn munt met de helft devalueert, dan moet ze tweemaal zoveel koper of andere ertsen exporteren om de gelijke dollarinkomsten op het exportoverschot halen. Voor de grote multinationale concerns betekent dit echter dat voor hen de prijs van de grondstoffen met de helft daalt.

In de voorbije twintig jaar – sedert het IMF zich in dit proces heeft ingeschakeld en bij de herstructurering van deze landen een beslissende rol speelt – zijn de prijzen voor de grondstoffen drastisch gedrukt, ondanks dat de vraag gestegen is. De reden hiervoor is dat de landen van Afrika en Latijns-Amerika overwegend grondstof exporterende landen zijn en hun producten, zoals olie, allemaal in dollar verhandeld worden.

Het IMF heeft zo met zijn beleid de grondstoffenprijzen die in dollar berekend worden, naar beneden gedrukt. Dat was en is hun ware doelstelling, dat wordt natuurlijk niet toegegeven. Hierdoor treedt het IMF op als agent-schap, dat de garantie geeft dat de dollar de wereldmarkt domineert, het is zeker geen organisatie die de ontwikkelingslanden helpt.

# HET IMF ALS STEUNBALK VAN HET DOLLARSYSTEEM

| Antoine Uytterhaeghe |

*Een van de draagbalken voor de ondersteuning van het dollarsysteem is het onder VS controle staande internationaal muntfonds, het IMF. Hoe het in werkelijkheid functioneert wordt zorgvuldig verborgen achter een façade van technocraten en een economische theorie die steunt op de vrije markt. In werkelijkheid is het IMF een moderne geldinzameling van het dollarimperium. Het vordert bijdragen met de hulp van internationale banken, die de dollar gebruiken om de macht van de Amerikaanse handels- en financiële hegemonie verder uit te breiden. Het is de drijvende motor wat we onder globalisering verstaan.*

Alhoewel het IMF een van de belangrijkste steunpijlers is van het dollarsysteem, is ironisch de directeur van de instelling een Europeaan, de Duitser Horst Kohler. De werkelijke machtsverhoudingen worden zorgvuldig achter deze maskerade verborgen. De statuten van het IMF bepalen dat geen enkele belangrijke beslissing kan genomen worden indien ze niet 85 procent van de stemmen van het directorium haalt. De Verenigde Staten, die in 1944 het oorspronkelijk ontwerp van het IMF-charta van Bretton Woods in New Hampshire ontwierpen, zorgden ervoor dat ze met een stemgewicht van 18 procent over een blokkeringmogelijkheid beschikte. Deze blokkeringmogelijkheid van de Verenigde Staten bestaat nog steeds tot op de dag van vandaag. Insiders weten zeer goed dat het IMF door Washington geleid wordt. Het is dan ook geen toeval dat de zetel van de instelling zich in Washington bevindt.

## OORSPRONKELIJKE DOELSTELLING

Het IMF werd in 1944 in Bretton Woods in New Hampshire boven de doopvont gehouden op initiatief van president Roosevelt, om een geld- en handelssysteem voor de naoorlogs periode in werking te stellen. Het IMF moest een fonds zijn om de stabiliteit van de munten en de handel met de Europese geallieerden in de naoorlogse periode te ondersteunen. Het oorspronkelijke IMF-idee was dat de reserves van de lidstaten zouden samen gelegd worden in een pool, waaruit dan iedere staat in een korte crisissituatie van betalingsmoeilijkheden een krediet zou kunnen opnemen om haar munt te stabilise-

ren. Tien jaar na de grote financiële depressie hadden de grote industriënaties, de VS inbegrepen, er alle belang bij om een stabiel Europa tot stand te brengen als een belangrijke exportmarkt voor de Amerikaanse producten.

Het eerste land dat een krediet opnam was Groot-Brittannië, het laatste Europees land was Italië in 1977.

## DE DESTRUCTURERINGEN VAN DE TACHTIGER JAREN

Sedert 1997 deed geen enkel Europees G-7 land nog een beroep op het IMF om geld te lenen. In de plaats leende men bij private banken of werden er staatschulden gemaakt. Daar ze zeer goed wisten hoe vernietigend de IMF-voorwaarden waren. Op het einde van de jaren '70 waren er enkele van oordeel dat het IMF zijn taak volbracht had, zoals ook menigeen dacht dat de NAVO na de Koude Oorlog geen reden van bestaan meer had. Maar Washington had andere plannen met het IMF.

Begin van de jaren '80 veranderde de rol van het IMF drastisch onder druk van de Verenigde Staten. In de plaats als stabiliseringsfonds voor de industriënaties van Europa en Japan te dienen, werd het IMF nu het beslissende instrument voor de controle van de economie in de onderontwikkelde landen. In het zog van de eerste Latijns-Amerikaanse schuldencrisis begin van de jaren tachtig, kreeg het IMF een volledig nieuwe opdracht als waakhond en geldinzamelaar voor private banken van New York en andere internationale banken. Het IMF werd de drijvende kracht van wat we nu onder het begrip globalisering

onderbrengen.

## LATIJS-AMERIKAANSE SCHULDENCRISES

Na de eerste olieprijsstijging van 400% in de jaren zeventig, namen vele ontwikkelingslanden, zoals Brazilië, Argentinië en de meeste Afrikaanse landen, enorme kredieten op om de noodzakelijke olie-importen en hun handelsdeficit te financieren. Ze leenden enorme dollarbedragen bij grote internationale banken, die op de Londense dollarmarkt opereerden als centrum voor de recycling van de petrodollars uit de Arabische OPEC-landen.

De grote banken aanvaardden de nieuwe oliedollars en leenden ze uit met een aantrekkelijke winst aan landen zoals Argentinië of Egypte. Voor de jaren '70 kende Argentinië een snelle economische groei en had een moderne industrie en landbouw ontwikkeld die de bevolking een stijgende levensstandaard bracht. Het land had praktisch geen buitenlandse schuld. Tien jaar later bevond het land zich onder de controle van het IMF en buitenlandse banken. De VS veranderde de regels en schiep zo de schuldencrisis.

## DE SCHOK VAN DE VOLCKER-RENTE

In oktober 1979 ervoeren de landen met een schuldenlast een dramatische schok. Bij nacht en nevel werd hun goedkope rente op hun dollarleningen met één klap 300% duurder. Paul Volcker, van de Amerikaanse staatsbank (FED), veranderde unilateraal de rentepolitiek om zo de dollar tegenover de andere munten op te waarderen. Hierdoor werd de rente 300% duur-

der en de leningen die bij de banken in Londen waren afgesloten stegen nog massiever. Deze leningen hadden namelijk een zwevende rente. Door deze plotse stijging van de rente met 300% werden de meeste landen met een betalingscrisis geconfronteerd. In 1982 verzeilden deze landen in een situatie van insolventie. Waarop de VS verlangde dat het IMF ingeschakeld zou worden om de uitstaande schulden in te vorderen bij de in schuld staande landen.

Daaruit ontstond de zogenaamde schuldencrisis van de ontwikkelingslanden. Hierdoor deed men de indruk ontstaan dat deze landen zich in schulden gewerkt hadden door eigen mismanagement. Hoe groot de corruptie in de schuldenlanden ook moge zijn, de corruptie van het IMF-systeem en de petrocycling is nog veel groter. De Volcker-renteschok resulteerde in de vernietiging van de levensstandaard van vele mensen.

Het optreden van het IMF heeft duidelijk gemaakt dat vanaf dan haar rol erin bestond de dollarhegemonie van de VS te ondersteunen en niet om de arme landen te helpen hun tijdelijke schuldencrisis te overwinnen.

## HET IMF ALS SUPRANATIONALE INSTELLING

Het IMF wordt als werktuig voor het neoliberalisme gebruikt. Dat is dan nog zacht uitgedrukt. Het Britse en het Europese kolonialisme van de 19<sup>de</sup> eeuw – hoe gruwelijk het ook was – heeft nooit zo een grote afbraak en sociale vernietiging van het gezondheidssysteem en levensstandaard veroorzaakt als het IMF in de jaren zeventig van de voorbije eeuw.

Het IMF opereert als een supranationale organisatie met het doel hulploze staten met een grote buitenlandse schuld te controleren. Dat gebeurt door hun een economische politiek op te dringen die hen naar nog grotere schuldenlast drijft. Gelijktijdig opent het de lokale markten van deze staten voor het buitenlands en Amerikaans kapitaal en de wereldwijd opererende concerns.

Dat die landen nooit uit hun dollarschulden zullen geraken, maar nog dieper in de schuldenput zullen vallen, is gewild. Het feit dat de schulden in dollars moeten betaald worden, vormt een van de belang-

rijkste steunpijlers van het dollarsysteem en het internationaal bankwezen.

Mochten de schulden terugbetaald worden, dan zouden de banken hun invloed en hun kredietovereenkomsten verliezen. Zolang de schulden toenemen groeit ook de kredietverlening en kunnen ze verder blijven manipuleren. Dit is een gewilde politiek omdat blijkt dat ondanks de bewijzen van de desastreuze gevolgen van de "conditionele politiek" van het IMF, het zijn methodes niet veranderd heeft. Daarvoor heeft het IMF zijn goede reden.



## NEMEN WE ARGENTINIË ALS VOORBEELD

In de lente van 2002 was Argentinië niet meer in staat haar financiële verplichtingen van meer dan 141 miljard dollar buitenlandse schuld te betalen. Dit als gevolg van de erge economische crisis waarmee het land geconfronteerd werd. Het IMF speelde in dit dossier een belangrijke rol. In de zomer van het jaar 2000 richtte Argentinië zich tot het IMF om een noodkrediet te krijgen, waarmee ze een devaluatie van haar munt wilde verhinderen, die sterk aan de dollar gebonden was. Wanneer de dollar in waarde zou stijgen dan zou de Argentijnse exporthandel in mekaar stuiken. Het land kende een recessie.

Het IMF kwam tussenbeide met een reddingspakket van meer dan 48 miljard dollar, maar het legde meteen ook zijn

voorwaarden op. Vooraleer een krediet zou toegekend worden moest de regering van het land met de IMF voorwaarden instemen. De staatsuitgaven moesten drastisch inkrimpen en de staatssubsidies op levensmiddelen voor burgers met een laag inkomen moesten gestopt worden. Dit was dan de aanleiding dat de mensen overgingen tot het plunderen van winkels met levensmiddelen. De rente explodeerde toen men de buitenlandse banken en houders van waardepapieren ervan wou weerhouden deze te verkopen. Hierdoor ver-

slechterde de economische situatie nog meer. Staatsondernemingen moesten privatiseren om zo aan het nodige geld te komen. Voortaan waren ze verplicht om zich aan de regels van de vrije markt te houden. De waterdistributie van Buenos Aires werd voor een belachelijk lage prijs aan Enron verkocht, alsook een pijlpijn van Argentinië naar Chili.

Dit alles werd doorgevoerd met het argument dat de buitenlandse bezitters van waardepapieren en de buitenlandse schuldeisers prioriteit hadden. Washington stond erop dat Argentinië zijn vaste muntpariteit met de dollar handhaafde. Hierdoor geraakte Argentinië in een zware depressie: miljoenen mensen verloren hun werk, naarmate de crisis zich nog verergerde werden de bankkonto's van de mensen bevroren, waardoor het voor de burgers onmogelijk was spaargeld af te halen om

in de levensbehoefte van de familie te voorzien.

### DE WASHINGTON CONSENSUS

Wat onderneemt het IMF wanneer het in een land ingrijpt dat op zoek is naar een noodkrediet om een schulden crisis of een muntdepressie tegen te gaan? Het IMF treedt steeds op dezelfde wijze op in gelijk welk land. De eisen van het IMF zijn te nemen of te laten wil men toegang krijgen tot een eventuele nieuwe lening. Ten eerste verlangt het IMF van iedere regering die op haar een beroep doet, om een geheim 'memorandum van akkoord' met het IMF te ondertekenen. Hierin somt men een lijst van 'voorwaarden' waarmee de vragende partij zich akkoord verklaart. Bij de globale, wereldwijde vrije kapitaalmarkt, die we nu kennen, investeren de banken in geen enkel land dat niet de officiële toestemming heeft van het IMF. Vandaar dat de rol van het IMF veel meer is dan het verlenen van een noodkrediet. Het bepaalt of een land überhaupt nog geld krijgt, zij het van de Wereldbank, zij het van private banken of uit een andere bron.

### DE EIS VOOR EEN MARKTPRIJS

Met deze eis van het IMF wil men het land verplichten zijn binnenlandse prijzen aan te passen aan de internationale marktprijzen. Dit betekent dus de afschaffing van de staatssteun, van subsidies en prijscontrole.

In de ontwikkelingslanden worden dikwijls benzine, levensmiddelen of andere levensbelangrijke producten gesubsidieerd. In 1998 verlangde het IMF bijvoorbeeld van Indonesië dat ze de subsidies voor de armen zouden schrappen. De voorstelling van een op 'de markt gebaseerde prijs' is op zichzelf een fictie. Daar de markt steeds door mensen gemaakt wordt. De markt in Zwitserland, Denemarken, Japan is een andere als deze op Cuba of in een Afrikaans land. De bedoeling van het IMF is het staatsbudget in te perken, de invloed van de staat op het economisch gebeuren te minimaliseren en het land weerloos te maken tegen de buitenlandse overname van zijn belangrijke economische kroonjuwelen. Ook het aandeel van de staat in bedrijven moet verminderd worden opdat de buitenlandse

banken en concerns hun aandeel aan de buit kunnen veilig stellen.

### DE WARE PRESTATIE VAN HET IMF

De verdedigers van het IMF beweren dat de 'liberalisering van de markt' in de voorbije twintig jaar de ontwikkelingslanden naar een grotere economische groei heeft geleid. Het tegengestelde is de realiteit.

### POGINGEN OM ZUID-KOREA TE VERZWAKKEN

**Van zodra het IMF in Zuid-Korea, een wereldwijde industriële wereldmacht, aan invloed gewonen had, was het haar doelstelling om de grote industriële conglomeraten van het land te ontbinden, die ze corruptie en nepotisme verweet. Maar in de realiteit hoopte Washington een steeds groter worden de concurrent voor de Amerikaanse bedrijven, zoals General Motors en Ford, te verzwakken. Ook wilden ze de deur openen voor eventuele overname van de Zuid-Koreaanse bedrijven. Dat is hen voor een deel ook gelukt tot het ogenblik dat Korea en enkele andere regionale economische markten, sterk genoeg waren terug zelf een eigen nationale controle uit te oefenen. Maleisië verzette zich fel tegen deze IMF verplichtingen en voerde tijdens deze crisis een beleid van strenge muntcontrole, met als resultaat dat het land niet zo zwaar heeft geleden tijdens deze economische depressie. Dit bracht het IMF in verlegenheid.**

Volgens een studie van Joseph Stiglitz die hij tijdens zijn verblijf bij de Wereldbank heeft gemaakt, daalde het BNP van de landen van de vroegere Sovjet-Unie zone tussen 1989 en 1997 met 30% tot 80%. Het BNP van Rusland bereikte amper 60% van het peil van 1989. Een daling van 40% en stijging van de werkloosheid van 2 miljoen naar 60 miljoen. De snelle privatisering zonder enige wettelijke beperking en bescherming, zoals een degelijke werkloosheidsuitkering en ziekteverzekering, leidde tot een nationale catastrofe die men kan vergelijken met een oorlogstoestand. De eis van het IMF voor een vrij kapitaalver-

keer maakte het mogelijk dat de nieuwe Russische dollaroligarchieën, zoals Beresovsky, miljarden dollars plunderden en ze op geheime bankkonto's transfereerde in Cyprus of Lichtenstein, of luxe villa's kochten in Monte Carlo.

Het optreden van het IMF in Afrika is eveneens schandelijk en destructief. Zo eiste ze van de regeringen dat ze de subsidies voor bepaalde ondernemingen van de voedselindustrie, het onderwijs en gezondheidszaken zou inkrimpen in ruil voor hulp van het IMF. In andere gevallen eiste ze dat westers welgezinde personen in de regering zouden opgenomen worden. Indien dit niet het beoogde resultaat bereikt, dan beschuldigt Washington, IMF en de Wereldbank deze regeringen van corruptie. Dit argument is zeer geschikt om de publieke opinie in het Westen blind te maken voor de vernietigende voorwaarden van het IMF.

Wanneer we de officiële schuldenstatistiek van de Wereldbank nauwkeuriger bekijken, dan wordt het duidelijk dat het beleid van het IMF dient om de dollar te beschermen.

De eerste schulden crisis van de Derde Wereld brak uit in 1982. Het IMF greep in om het schuldenprobleem te 'stabiliseren'. Sedertdien zijn de buitenlandse schulden explosief gestegen. In Argentinië, het vroeger 'succesland' van het IMF, bedroeg de buitenlandse schuld in 1990 ongeveer 62 miljard dollar. In het jaar 2000 bedroeg ze 146 miljard dollar. De buitenlandse schuld van Brazilië steeg in dezelfde tijdspanne van 120 miljard naar 240 miljard dollar. Iran, door de VS-sancties door het IMF geïsoleerd, is een van de weinige ontwikkelingslanden dat er in geslaagd is zijn buitenlandse schuld te verminderen.

De totale dollarschuld van alle landen met een laag of bescheiden inkomen steeg van 1,4 biljoen in 1990 naar 2,5 biljoen (250000000000) dollar in 2000. In de meeste gevallen wordt de niet betaalde rente bij de verschuldigde som bijgeteld. Hierdoor moet het land meer betalen en wordt de schuldenlast van deze landen groter en wordt de buitenlandse schuld zeer explosief.

Het IMF en de internationale banken weten dat maar ongeveer 80% van de schulden van de ontwikkelingslanden ooit



terugbetaald zal worden. Waarop het voor hen aankomt is de fictie van legaliteit te hanteren en de schulden als hefboom te gebruiken om vermogens en grondstoffen goedkoop te kunnen verwerven.

Volgens de gegevens van de Wereldbank betaalden 109 debiteurlanden aan buitenlandse crediteurs een bedrag van 326 miljard dollar aan rente, de afbetaling van de eigenlijke schuld bedroeg 322 miljard dollar. Zo stroomde als schulden dienst een bedrag van 648 miljard dollar op de rekeningen van de banken in New York en andere kredietinstellingen, dit voor een oorspronkelijk geleend bedrag van 430 miljard dollar. Maar ondanks deze enorme inspanning bedroeg in 1986 de schuld van deze 109 landen bij de banken 882 miljard dollar. Dit komt door het piramide effect van de rente, de kapitaliserende rente en de vlotte rente politiek van Volcker. In 1990 betaalden de ontwikkelingslanden ongeveer 150 miljard dollar aan interesten op hun dollarschuld, driemaal meer als dat wat ze allen aan hulp kregen.

#### DE ONTWIKKELING TERUGGESCHROEFD DANKZIJ HET IMF

De economische groei in de ontwikkelingslanden heeft zich in de voorbije twintig jaar, sedert het IMF in 1982 begonnen is de landen met buitenlandse schulden te bewaken, dramatisch vertraagd. Dit kan men vaststellen wanneer we de evolutie van het BIP pro capita nader bekijken. De door het IMF opgelegde restricties in de staatsuitgaven van deze landen hebben geleid tot een verslechtering van de levensomstandigheden van de burgers. Zo moeten volgens de gegevens van de Wereldbank 300 miljoen Afrikanen, dat is praktisch de helft van de bevolking, met minder dan 0,65 euro per dag leven. In de Arabische staten, inclusief Algerije en Marokko, ging de stijging van het bjp pro capita van 1960 tot 1980 van + 175% naar minus 2%.

#### CONCLUSIE

Globalisering is een begrip dat dikwijls onnauwkeurig gebruikt wordt. Wanneer we het begrip globalisering gebruiken om naar het totaal proces van het door IMF en Wereldbank gevoerde beleid van neokolonialisme onder het dollarsysteem verwij-

zen, dan is het een beschrijvend begrip. Het beschrijft het scheppen van een wereldwijd dollarimperium, een pax-Americana.

Voor de tegenstanders van dit gevestigd IMF-systeem, is het beleid van de instelling een volledige verkeerde politiek die alleen maar de problemen groter maakt maar tevens de oorzaak is van problemen.

Maar instellingen zoals het IMF en Wereldbank en WTO zijn vooral in het leven geroepen om de globalisering van het dollarsysteem, naast de militaire

macht als tweede zuil van de pax-Americana te versnellen en te bestendigen.

Bron:

F. William Engdahl

Joseph Stiglitz

- Boek "Globalization and its Discontents"
  - Boek "Die Schatten der Globalisierung"
  - Art. "The Globaliser who came from the cold" London Observer van 10.10.01
- Wereldbank - World Development Indicators 2002 - table 4.16, External Debt.

## MASEREELFONDS WORDEN

### *Kritisch, progressief, onafhankelijk*

Begin het nieuwe jaar goed, en word lid van het Masereelfonds:

#### UIT OVERTUIGING:

Masereelfonds komt op voor democratisering van cultuur en kennis. Kritisch en lastig voelt het de polsslag van de maatschappelijke actualiteit. Masereelfonds biedt een toevluchtsoord aan mensen van diverse politiek pluimage, die in het Masereelfonds een vrijplaats vinden om echt openhartig en met visie te kunnen discussiëren. Het Masereelfonds ontpopt zich als motor en loyaal partner van uiteenlopende emancipatorische en democratiserende projecten.

#### UIT ECONOMISCHE OVER-WEGINGEN

Masereelfonds organiseert talrijke activiteiten op de meest uiteenlopende plaatsen in Vlaanderen en Brussel, en leden genieten daarbij van korting. Leden ontvangen viermaal per jaar het tijdschrift *Aktief*, met gedegen artikels van interessante mensen, en bovendien vijfmaal per jaar *Agenda*, een naar volledigheid streven becommentarieerd overzicht van de vele Masereelfondsinitiatieven. Bovendien is er af en toe een exclusieve ledenactiviteit, of bieden we de gelegenheid het interessantste uit het aanbod van gerenommeerde cultuurhuizen aan geen of zeer lage prijs bij te wonen...

#### LID WORDEN IS NIET DUUR

Lid worden kost slechts 16 euro (en een schamele 10 euro voor vervangingsinkomens, +3 en studenten). Huisgenoten betalen slechts 5 euro per hoofd, maar lezen *Aktief* en *Agenda* wel mee met hun medebewoner.

Stort vandaag het verschuldigd bedrag op rekening 000-094464-72 van Masereelfonds, 1000 Brussel, met vermelding 'lidmaatschap' en de naam van de huisgenoten.

#### MEER INFORMATIE NODIG?

Masereelfonds, Kazernesstraat 33, 1000 Brussel

tel. 02/ 502 38 80, fax. 02/ 502 41 53

mail: [brussel@masereelfonds.be](mailto:brussel@masereelfonds.be)

web: [www.masereelfonds.be](http://www.masereelfonds.be)

We sturen U graag aanvullende informatie en een proefnummer van *Aktief*

# DE ISRAËLISCHE VREDESBEWEGING

| Ludo De Brabander |

*De Israëlische samenleving is allesbehalve een homogeen geheel. De Israëlische bevolking komt uit zowat alle uithoeken van de wereld en dat vertaalt zich ook in een politiek landschap dat sterk versnipperd is. Er zijn (extreem)rechtse, religieus rechtse en linkse partijen. Verder is er de belangrijke Palestijnse minderheid, die zo procent van de bevolking uitmaakt en zich ook politiek en sociaal heeft georganiseerd.*

Ook de vredesbeweging is divers. Je hebt radicale ('post-zionistische') en gematigde (veelal 'links'-zionistische) groepen en opvallend veel organisaties die door vrouwen zijn gedragen. Hun invloed en mobilisatiekracht zijn afhankelijk van de politieke situatie. Maar vast staat dat ze in staat zijn om politiek invloed uit te oefenen. Met de protesten tegen de oorlog in Libanon (1982) en de vele acties daarna heeft de vredesbeweging bijgedragen tot het door-

Palestijnse leiders in dialoog te treden

Toch is de vredesbeweging er nooit echt in geslaagd uit de marginaliteit te treden, hoewel er ongetwijfeld enkele hoogtepunten waren. Vredesactivist zijn in een van angst doordrongen samenleving waarbinnen een sterk vijandbeeld heerst, is allesbehalve vanzelfsprekend en vergt de nodige dosis moed. Kritiek op Israël wordt binnen de eigen samenleving moeilijk aanvaard. Vredesactivisten en dienstweige-

desbeweging geregeld op soms pijnlijke wijze blootleggen, niet alleen voor wat betreft de zeer gevoelige vluchtelingenkwestie. 'Vrede Nu' wordt grotendeels bevolkt door leden en sympathisanten van de Arbeiderspartij en vooral de sociaal-democratische Meretz, wat tot hevige discussies kon leiden op ogenblikken waarop deze partijen lid waren van de regering. Toen deze partijen de regering Rabin vormden, steunde Vrede Nu haar beleid over de

Foto: SIVMO - NL



Het Actieplatform Palestina gaf een brochure uit met een overzicht van de Israëlische vredes- en mensenrechtenorganisaties. Te bestellen bij App, grasmarkt 105/b46, 1000 Brussel of ook bij Vrede.

breken van de tot dan heersende consensus over het zionisme als gemeenschappelijk gedragen goed. Het is ook vanuit de vredesbeweging dat er eerste contacten kwamen met de 'terroristische' PLO en zo haar politieke leiders het signaal gaf om met de

raars krijgen geregeld het verwijt naar het hoofd geslingerd dat ze 'verraders' zijn.

## 'VREDE NU'

De eerste – en zeker ook de tweede – Intifada zou de verschillen binnen de vre-

Palestijnse kwestie. Maar binnen de radicale vredesbeweging groeide het wantrouwen omdat Rabin geen aanstalten maakte om de Oslo-akkoorden meteen in de praktijk om te zetten: de ontmanteling van de nederzettingen, de vrijlating van de politieke gevangenen en de terugkeer van de vluchtelingen van de periode 1967 en 1993. Toen Premier Rabin 415 Palestijnse activisten deporteerde was dit het ogenblik voor de radicale vredesactivisten om te reageren. Zij haalden het nieuws door het opzetten van een tentenkamp in een stuk 'niemandslaan' tussen Israël en Libanon en startten brief-, advertentie- en petitiecampagnes. Het initiatief ging uit van het Arabisch-Joodse comité tegen de deportatie' (AJCAD), waaruit later het Gush Shalom (Het 'Vredesblok') zou ontstaan. De stichters van Gush Shalom wilden zich 'Peacemore than Peace Now' opstellen.

Aanvankelijk vereenzelvigde Vrede Nu zich danig met het regime dat ze zelfs een advertentie plaatsten om de deportatie te verdedigen als steun aan het vredesproces.

Toen Oslo tot stand kwam, kreeg dat veel bijval vanuit de vredesbeweging en er volgden grote steunmanifestaties. In Tel Aviv stond het Rabinplein tot de nok toe vol en moedigden nationale artiesten de menigte aan vanaf een groot podium. In Jeruzalem kwamen de vredesactivisten bijeen op het Zionplein en demonstreerden tegen de bezetting van de West Bank. De radicale vleugel besefte echter al gauw dat Oslo niet tot de verhoopte duurzame vrede zou komen omdat de Israëlische regering niet bereid was de noodzakelijke stappen te ondernemen (de opdeling in A,B,C-gebieden i.p.v. overheveling op basis van VN-resolutie 242, de kwestie Jeruzalem en de vluchtelingen). Na de verkiezingsoverwinning van Barak vestigde Vrede Nu alle hoop op de nieuwe premier en diens onderhandelingen met de Palestijnen. De steun van Vrede NU voor Barak was groot. Toen de onderhandelingen in Camp David (zomer 2000) mislukten, hielp 'Vrede Nu' lange tijd mee de mythe in stand houden dat de Palestijnen de kans op duurzame vrede vergooiden door het zogenaamd 'generieuze aanbod' van de Israëlische premier af te wijzen. Intellectuelen zoals de Israëlische schrijvers: Amos Oz, David Grossman en Abraham Yehoshua lieten die boodschap horen in heel de internationale pers. De val van Barak betekende dan ook de – tijdelijke – val van 'Vrede Nu'.

Veel andere vredesorganisaties maakten een andere analyse door te stellen dat Baraks aanbod weinig ernstig te nemen was omdat het Israël de "controle zou geven over alle grensovergangen van de Palestijnse staat en de Palestijnse gebieden zou opdelen in niet-levensvatbare enclaves". In pamfletten worden de voorstellen van Barak "een vernederende eis tot overgave" genoemd.

De vredesbeweging lag er verweesd bij. Typerend zijn uitspraken van bekende vredesactivisten. Michel Warschawski van het AIC: "de grote verliezer van de grove leugen van Barak was de vredesbeweging. Die is ingestort, van de kaart geveegd."<sup>1</sup> Gideon Levy: "Eigenlijk heb ik er altijd aangetwijfeld of het vredeskamp wel bestond.

Ze waren actief zolang de Palestijnen zich op de gewenste manier gedroegen. (...) Het (vredeskamp) stortte in van zodra de Palestijnen zich begonnen te weren."<sup>2</sup>

## NIEUW VREDESKAMP

De Palestijnen startten een nieuwe Intifada. Veel vredesactivisten hielden het voor bekeken: de Palestijnen wilden geen vrede en Sharon zou toch de verkiezingen winnen, zo vonden ze. Het daaropvolgende jaar was voor de vredesbeweging een van de moeilijkste ooit. Toch weerhield het negatieve klimaat en het heersende pessimisme de radicalere vredesactivisten er niet van, om met overtuiging actie te voeren tegen de ronddolende mythes. Gush Shalom vindt zelfs dat dit de uitdaging is voor wat genoemd wordt een 'Nieuw Vredeskamp'. In een goedgekeurd discussiedocument van de organisatie staat: "de belangrijkste rol van een nieuw vredeskamp bestaat erin om komaf te maken met valse mythes en de eenzijdige kijk op het conflict" als voorwaarde om de publieke opinie voor het vredeskamp te winnen. Sami Michael, schrijver en voorzitter van ACRI (de 'Associação voor Burgerrechten In Israël'), stelt het zo: "Het argument dat we ons in staat van oorlog bevinden is een grote leugen. Een olifant kan niet in staat van oorlog zijn met een vlieg. We zetten een militaire macht in tegen een volk onder bezetting. Het is waar dat dat volk ons pijnlijke slagen toedient, maar we vechten niet om Tel Aviv te redden, we vechten voor de Joodse nederzettingen in de gebieden. Bedreigd door een leger worden we niet."<sup>3</sup> En zo komt zelfs het voormalige hoofd van Shin Bet (de Israëlische geheime dienst), Ayalon, tot de conclusie: "Als we Hamas willen bestrijden zullen we eerst de kolonies moeten evacueren. Hun aanwezigheid maakt de haat van de Palestijnen alleen maar erger."<sup>4</sup>

Vandaag zijn misschien wel de kiemen gezaaid voor een nieuw vredeskamp. Het pessimisme lijkt plaats te ruimen voor een nieuwe generatie van vooral jonge mensen die zich op allerlei mogelijke manieren zetten tegen de politiek van hun regering en solidariteitsacties ondernemen. Opnieuw, twintig jaar na de oorlog in Libanon, is het protest ook terug te vinden in het leger. Een groep van 53 reservisten

publiceerde een protestbrief, waarin zij te kennen geven geen dienst meer te willen doen in de bezette gebieden ('de moed om te weigeren').<sup>5</sup> Ondertussen hebben vele honderden soldaten en reservisten - waaronder opvallend veel officieren - er zich bij aangesloten. Het protest is uitgebreid naar een groep van piloten die bekend maakte niet langer burgerdoelwitten te willen bestoken. Zeer actief zijn ook de vrouwelijke vredesactivisten die de wacht houden bij de checkpoints (Machsom Watch). Ook de "Vrouwen in het Zwart" zitten niet stil. Zij houden bijvoorbeeld al jaren elke vrijdagmiddag in Jeruzalem een wake onder de slogan 'de bezetting vermoordt ons allemaal'. Veel jongeren hebben zich aangesloten bij Ta'ayush (Arabisch voor 'Samenleven'), een politieke (Joods-Palestijnse) beweging die ondermeer door humanitaire hulp en betogingen solidariteit met de Palestijnen betuigt.

De Israëlische vredesbeweging mag dan wel klein zijn, ze is uitermate actief. Michel Warschawski verklaart de gedrevenheid als volgt: "Elke ochtend als we naar het nieuws luisteren, als we naar de waarheid achter het nieuws luisteren, worden we gedreven om iets te doen. Een tijdje geleden merkte ik dat ik op één dag op wel vijf demonstraties was. De gekte waarmee we van de ene naar de andere demonstratie rennen, van Jeruzalem naar Ramallah, en dan weer naar Tel Aviv, alles liever dan thuisblijven en niets doen."<sup>6</sup>

Uittreksel uit de brochure "De Israëlische vredesbeweging", een uitgave van het actieplatform Palestina. Tekst door Lduo De Brabander en Stijn Deconinck. Verdere informatie bij SIVMO en hun publicatie "de Brug" [www.xs4all.nl/sivmo](http://www.xs4all.nl/sivmo)

<sup>1</sup> De Brug, Nr 48, maart 2003

<sup>2</sup> Geciteerd in Anja Meulenbelt. *Een spiegel liegt niet. Ander stemmen uit Israël*. Bulaaq, 2002

<sup>3</sup> Haaretz, 19 februari 2002, geciteerd in Anja Meulenbelt. Op. Cit.

<sup>4</sup> Le Monde, 23 december 2001

<sup>5</sup> Anneke Jos Mouthaan en Bart Nooy. *De moed om te weigeren*. Sivmo en EAIG, Amsterdam, juni 2002

<sup>6</sup> De Brug, maart 2003



# DE ISRAËLISCHE TEKST EN CONTEXT VAN HET GENÈVE-AKKOORD

| Shiko Behar en Michael Warschawski |

*Shiko Behar is de directeur van het Alternative Information Center, een Palestijns-Israëlische organisatie die gevestigd is in Jeruzalem en Beit Sahour. Michael Warschawski is mede-voorzitter van het bestuur van dat centrum.*

Het Genève-akkoord dateert van medio oktober 2003 en is dus meteen ook het recentste niet-officiële plan voor vrede tussen Israël's en Palestijnen. Ook al werd het niet aangegrepen als opstap naar officiële onderhandelingen, toch heeft het al één ding teweeggebracht: het heeft zowel aan Israëlische als aan Palestijnse zijde evenveel hoopvolle verwachtingen als afkeurende commentaren uitgelokt. De Israëlische regering heeft het plan al afgewezen, terwijl de Palestijnse Autoriteit het nog steeds niet officieel heeft goedgekeurd. In wezen gaat het om een herverpakte versie van het plan waar president Bill Clinton eind 2000 mee op de proppen kwam. Het Geneefse initiatief steunt op een reeks principes die de weg moeten effenen voor een duurzaam vredesakkoord.

Al wie begaan is met een blijvende en billijke vrede tussen Israël's en Palestijnen heeft er dan ook alle belang bij het akkoord aandachtig tegen het licht te houden. Bij de onderhandelingen was een indrukwekkend aantal bekende figuren betrokken. De besprekingen werden geleid door Yossi Beilin, een voormalige minister van de Israëlische Arbeiderspartij, en Yasser Abed Rabbo, tot voor kort de Palestijnse minister van Informatie en een hoofdrolspeler bij vorige onderhandelingen. Tot op heden is het akkoord van Genève het meest verregaande dat ooit door vooraanstaande Palestijnse en Israëlische politici werd bereikt. Toch vertoont dit moedige document ook zijn zwakke punten, net als de initiatieven uit de Clinton-jaren. En ook nu weer wordt een en ander op een (zelf)misleidende manier voorgesteld

door de Israëlische onderhandelaars.

## EEN DRINGENDE NOODZAAK

Krachtens het akkoord van Genève worden de joodse nederzettingen op de bezette Westelijke Jordaanoever, waar thans zo'n 300.000 kolonisten wonen,

een heilige plaats is. Alle niet-veiligheidsaspecten vallen onder de Palestijnse bevoegdheid. De joden krijgen onbeperkte toegang tot deze heilige plek. De Palestijnen die in 1948 van hun woonplaats werden verdreven, zullen daar op een of andere manier voor vergoed wor-



Actie: Gents Actieplatform Palestina

gelegaliseerd, inclusief alle nederzettingen die na 1967 werden gebouwd in het oostelijke, Arabische deel van Jeruzalem. In ruil krijgen de Palestijnen evenveel land van Israël. Ze krijgen ook zelfbestuur in het gebied dat hen bij die landruil wordt toegewezen, alsook in de rest van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, inclusief in de Arabische wijken van Oost-Jeruzalem. Dit soevereine Palestijnse gebied blijft een gedemilitariseerde zone. Een permanente internationale troepenmacht waakt over de veiligheid op de Tempelberg/Haram al-Sharif, die zowel voor joden als voor moslims

den, al is het enkel Israël dat beslist hoeveel van de in totaal meer dan 4,1 miljoen bij de VN geregistreerde vluchtelingen mogen terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaats, in het huidige Israël. We zien hier dus een zware toegeving vanwege de Palestijnen wat betreft het recht van de vluchtelingen op terugkeer, hoewel men dit recht nu ook weer niet helemaal opgeeft. In die zin is Palestijns verzet tegen het akkoord dan ook volkomen gewettigd, niet enkel vanuit politiek en moreel oogpunt, maar ook qua humanitair en internationaal recht. De Palestijnse onderhandelaars rechtvaardig-

gen deze toegeving door te wijzen op de dringende noodzaak om tot een vergelijk te komen met de Israëli's, en wel om twee redenen.

Ten eerste dringt de tijd. Als er niet snel een akkoord wordt bereikt, blijft er in de nabije toekomst misschien niets meer over om over te onderhandelen, aangezien er steeds nieuwe joodse kolonies bijkomen op de Westelijke Jordaanoever en Israël nu ook nog een "apartheidsmuur" bouwt in dat gebied. Ten tweede raakt zowel de Palestijnse als de Israëlische publieke opinie er steeds meer van overtuigd dat er geen geloofwaardige gesprekspartner te vinden is aan de 'andere kant'. Volgens de Palestijnse onderhandelaars zal men de Palestijnen en de Israëli's er weldra niet meer kunnen van overtuigen dat men nog uit de impasse kan geraken via een onderhandeld akkoord. De Israëlische onderhandelaars delen die zienswijze. Vandaar dat ze wijzen op het belang van het Geneefse initiatief als kans om de spiraal van (Israëlische) wanhoop om te buigen of in ieder geval toch een halt toe te roepen.

#### DE LESSEN VAN OSLO

Hoewel de slaagkansen van het Genève-akkoord nog allerminst duidelijk zijn, vertolkte een andere Palestijnse minister, Ghassan al-Khatib, de mening van menige waarnemer toen hij zei dat het akkoord in ieder geval "nuttig rumoer" verwekt in Israël. Nu er onder de regering-Sharon al drie jaar lang geen officiële onderhandelingen meer zijn gevoerd, en nu ook Moshe Yaalon, de chef-staf van het Israëlische leger, en drie oud-directeurs van de binnenlandse veiligheidsdienst Shin Bet onverbloemd kritiek uiten op het harde optreden van Sharon in de bezette gebieden, kan het akkoord van Genève voorkomen dat de joodse inwoners van Israël steeds verder naar rechts opschuiven. Toch mag men niet vergeten hoe het uiteindelijk is afgelopen met de akkoorden van Oslo, uit 1993. Ook die hielden een belofte op vrede in, maar in de tweede helft van de jaren '90 viel het hele vredesproces in duigen. Velen dachten dat de Oslo-akkoorden voor een rechtvaardige vrede zouden zorgen, maar hun analyse beperkte zich tot wat er op

papier stond, waarbij ze ervan uitgingen dat het akkoord tegemoet kwam aan de minimale verzuchtingen van het Palestijnse volk. Hoewel de Oslo-akkoorden niet eens aan die minimale verzuchtingen tegemoet kwamen, hadden ze niettemin kunnen dienen als opstap naar een vrede die de basisnoden van de Palestijnen (in de Gaza-strook en op de Westelijke Jordaanoever) en de Israëli's lenigde. Dit op voorwaarde dat Israëli's en Palestijnen de tekst van de akkoorden op dezelfde manier zouden interpreteren en dat de verdere onderhandelingen in een sfeer van wederzijds vertrouwen zouden verlopen. Spijtig genoeg is dit lang niet het geval gebleken.

Daar waar de Palestijnse onderhande-

een vredesopvatting op te leggen die berustte op volgehouden dominantie.

Veel analisten van het Geneefse initiatief vergeten dat Israël in de jaren '90 hoofdzakelijk bestuurd werd door linkszionistische regeringen, veeleer dan door de Likoeid en de ultranationalisten. Tussen de verkiezingsoverwinning van Rabin in juni 1992 en die van Sharon in februari 2001, waarbij ex-premier Ehud Barak een zware nederlaag leed, lagen bijna zes volle jaren tijdens dewelke Israël geregeerd werd door de Arbeiderspartij en de progressieve Meretz-partij. In tegenstelling tot wat men doorgaans denkt, is het dus zionistisch links, veeleer dan zionistisch rechts, dat de hoofdverantwoordelijkheid draagt voor het mislukken van

## Palestijnse en Israëlische onderhandelaars delen de zienswijze dat men de bevolking weldra niet meer zal kunnen overtuigen dat er via onderhandelingen nog een oplossing komt. Vandaar dat ze wijzen op het belang van het Geneefse initiatief.

laars écht aanstuurden op wat zij zagen als een "historisch compromis", gebaseerd op resolutie 242 van de VN-Veiligheidsraad en waarbij de Palestijnen maar liefst 78% van hun oorspronkelijke territoriale aanspraken opgaven, gebruikten de Israëlische politici de akkoorden van Oslo enkel om hun greep op de Palestijnse bevolking en gebieden te verstevigen, o.a. via de nederzettingenpolitiek. Het hele "vredesproces" lang ging de bouw van nieuwe nederzettingen en de uitbreiding van bestaande nederzettingen voort en is het aantal joodse kolonisten meer dan verdubbeld. Daar kun je maar één conclusie uit trekken: de premiers Yitzhak Rabin en Shimon Peres hebben van meet af aan misbruik gemaakt van het machtsonevenwicht tussen de Israëlische bezetter en de Palestijnen in bezet gebied, om de Palestijnse Autoriteit

het "vredesproces" in de jaren '90. Aangezien het akkoord van Genève voortspuit uit dezelfde Israëlische kringen die de akkoorden van Oslo hebben voortgebracht, hadden Beilin & Co de politieke levenskansen van het nieuwe proces kunnen vergroten door alvast hun falen in de jaren '90 openlijk toe te geven. Door dat niet te doen, hebben ze meteen al de kans gemist om het Israëlische publiek een alternatieve verklaring te geven voor de intifada. Nu denkt de grote meerderheid van de Israëli's nog altijd dat de Palestijnen "voor het geweld kiezen".

In plaats van te proberen de Israëli's ervan te overtuigen dat er een nieuw tijdperk van vreedzaam samenleven op gelijke voet kon aanbreken, baseerden de leiders van de coalitie van de Arbeiderspartij en de Mertz-partij in 1993 hun marketingstrategie louter op veiligheid, afschei-



ding van de Palestijnen en een voortzetten van de nederzettingenpolitiek. Elke verantwoordelijkheid van de Israëli's – of de zionisten, vóór het ontstaan van Israël – in het nu al meer dan honderd jaar aanslepend conflict wezen ze van de hand. In plaats daarvan legden ze bewust een verband tussen dat conflict en het Palestijnse "terrorisme".

Wanneer je aandachtig luistert naar de Israëli's die betrokken waren bij de onderhandelingen in Genève, vooral dan wanneer ze zich uitdrukken in het Hebreeuws, dan wordt het al snel duidelijk dat ze nog niets hebben geleerd van de mislukking van de Oslo-akkoorden, waarvan ze indertijd zelf de architecten waren. Ook nu weer bedienen ze zich van dezelfde marketingstrategieën ten opzichte van de Israëli'sche publieke opinie.

### 'REALISME EN GULHEID'

Los van de politieke en journalistieke context waarin het nieuwe akkoord wordt verkocht aan het Israëli'sche publiek, heeft de tekst ervan niet bijster veel betekenis. Eigenlijk moet je vooral kijken naar de mondelinge en schriftelijke uitleg die aan het Geneefse initiatief wordt gegeven. Die omstandige uitleg is op zich al een aanwijzing dat het wellicht spoedig zal uitdraaien op een politiek fiasco. Veel wordt al duidelijk als je het artikel leest dat onlangs verscheen in *The Guardian*, van de hand van een van de Israëli'sche hoofdonderhandelaars in Genève, met name de internationaal geroemde schrijver en commentator Amos Oz. Het droeg als titel "We Have Done the Gruntwork for Peace" en was gebaseerd op een Hebreeuws artikel dat hij eerder al had gepubliceerd in Israël. Oz stelt dat de onderhandelingen in Genève verschillen van eerdere besprekingen tussen Israëli's en Palestijnen. Zo is er nu niet langer sprake van "het recht van de vluchtelingen op terugkeer", maar van "een oplossing voor het vluchtelingenprobleem". Er is ook geen sprake meer van een "terugkeer naar de grenzen van 1967", maar van een "logische kaart die ook rekening houdt met het heden en niet louter met het verleden". Argeloze lezers zullen misschien denken dat de

linkse zionisten logisch denkende mensen zijn en dat de Israëli's, in tegenstelling tot de Palestijnen, bij hun nationale aanspraken nooit verwezen naar de geschiedenis. De grondgedachte bij Oz is deze: bij de onderhandelingen in Genève gaven de Palestijnen eindelijk blijk van "realisme". Ze zien niet alleen af van het recht op terugkeer, maar ook van de eis tot volledige terugtrekking achter de grenzen van 1967. Hoewel hij een van de boegbeelden van de Israëli'sche vredesbeweging Peace Now is, wijst Oz er nog maar eens op dat het te wijten is aan de Palestijnse koppigheid dat de Oslo-akkoorden en de topbijeenkomst in Camp David in juli 2000 met een sisser zijn afgelopen. Volgens Oz is het Israëli'sche vredeskamp er eindelijk in geslaagd de "irrationele" Palestijnen zo ver te krijgen dat ze de standpunten van de Israëli'sche linkerzijde willen overnemen. Die standpunten behelzen volgens een van zijn collega's een groot offer, aanzien hij naar eigen zeggen bereid is "afstand te doen van een deel van mijn religieus geloof, in die zin dat ik bereid ben, met pijn in het hart, de Palestijnse soevereiniteit over de Tempelberg te aanvaarden." Al evenzeer gedrenkt in propagandistische symboliek is zijn verklaring dat "we de soevereiniteit afstaan in bepaalde delen van het Land van Israël waar onze harten liggen". Waar hebben Oz en de "school van Genève", waarvan hij zo'n treffende vertegenwoordiger is, het dan zo moeilijk mee ten opzichte van de Israëli'sche publieke opinie?

Door zijn gebrek aan zelfkritiek sterkt Oz de Israëli's in hun overtuiging van het eigen gelijk en berooft hij de Palestijnen meteen ook van hun slachtofferrol, door zichzelf en Israël af te schilderen als de échte slachtoffers. Blijkbaar wil hij maar niet inzien dat de Palestijnse zijde enorme toegevingen heeft gedaan. Zijn stukje proza stoelt op dezelfde gedachten als het "gulle" aanbod dat Barak de Palestijnse leider Yasser Arafat deed in Camp David, in juli 2000.

Om het Israëli'sche volk over de streep te halen, zo denken de Israëli'sche onderhandelaars, moeten we het laten zien dat we "gewonnen" hebben en dat de Palestijnen zich gewonnen hebben gegeven. De grootste tekortkoming van het

Genève-akkoord is dat Oz & Co de basisidee van onvervreembare menselijke en politieke rechten van het Palestijnse volk volledig over het hoofd zien. Dezelfde fout werd gemaakt in Oslo. Net als Barak vervangt Oz het begrip "rechten" door het begrip "gulheid" – "Mochten we hen in 1967 hebben gegeven wat we hen nu geven...". Als je ziet hoe sterk de machtsbalans overhelt naar de kant van de illegale bezetter, hoeft het niet te verbazen dat de Israëli's de zaken als volgt zien: de Palestijnen zien af van geweld (voor Oz & Co is "terugkeer" een codewoord voor de vernieling van Israël), en dus hebben wij, het Israëli'sche vredeskamp, beslist erg gul te zijn.

### AVERECHTS EFFECT

Los van haar morele tekortkomingen werkt de "marketing" van de Israëli'sche onderhandelaars politiek gezien averechts als het erop aankomt de Israëli'sche publieke opinie over de streep te halen. Indien er geen rekening wordt gehouden met politieke en menselijke rechten en indien men denkt dat het conflict het gevolg is van het denkbeeldige Palestijnse voornemen om de joden uit te roeien, welke Israëli zal dan nog willen geloven dat de Palestijnen ooit zullen veranderen? Bovendien, indien de Palestijnen louter veranderd zijn doordat het Israëli'sche vredeskamp zich hard heeft opgesteld, waarom zich niet nóg harder opstellen en ze dwingen zich neer te leggen bij de Israëli'sche dominantie, zonder dat Israël nog enige toegeving hoeft te doen?

Zelfs politieke alchemisten als die van de "school van Genève" kunnen geen vrouwen wekken als ze uitgaan van een leugen: om de Israëli'sche publieke opinie te paaien, drukken ze erop dat de Palestijnen dit keer afzien van het recht op terugkeer. Uit artikel 7 van het akkoord blijkt duidelijk dat de Palestijnse onderhandelaars inderdaad verregaande toegevingen willen doen wat betreft de rechten van de Palestijnse vluchtelingen. Toch hebben ze het "recht op terugkeer", zoals voorzien in VN-resolutie 194 (goedgekeurd in 1948), niet opgegeven, want dan zouden ze meteen elke geloofwaardigheid hebben verloren in de ogen van het

eigen volk.

Wie een duurzame en zo billijk mogelijke vrede tot stand wil zien komen tussen Israël's en Palestijnen dient zich dan ook af te vragen waarom de Israëlische onderhandelaars hun eigen publiek proberen te overtuigen door net het tegenovergestelde te beweren van wat de Palestijnse onderhandelaars zeggen tegen hun volksgenoten? De afloop van het nieuwe vredesinitiatief laat zich dan ook al raden: doordat de Israëlische en Palestijnse onderhandelaars het akkoord elk op hun eigen manier interpreteren, zullen de Israël's de Palestijnen uiteindelijk weer gaan bestempelen als leugenaars, en die mening zal wellicht nog gedeeld worden door de kopstukken van de "school van Genève" ook.

Sommige van de meer cynische Israëlische deelnemers aan de besprekingen in Genève weten maar al te goed dat er een brede kloof gaapt tussen de Palestijnse lezing van het akkoord en wat zijzelf vertellen aan het Israëlische publiek. Ze denken dat een verkeerde voorstelling van de Palestijnse positie hen kan helpen de Israël's zo ver te krijgen dat ze de Arbeiderspartij weer aan de macht brengen, zodat die de kans krijgt het "akkoord" erdoor te drukken.

Toch zal de Arbeiderspartij er niet in slagen de teugels van het land weer in handen te krijgen, omdat haar politieke standpunten niet meer dan een flauw doorslagje zijn van die van de rechtse partijen. Nu haar laatste kandidaat voor het premierschap, Amram Mitzna, is afgetreden als voorzitter en mensen van de linkervleugel van de partij, zoals Beilin en Yael Dayan, hun pogingen staken om een nieuwe sociaal-democratische partij in de steigers te zetten, blijkt duidelijk hoe moeilijk het is om de Arbeiderspartij grondig te hervormen. Op sociaal-economisch gebied houdt de partij er gelijkaardige neoliberale opvattingen op na als Benyamin Netanyahu, van de Likoeid-partij. Wat het Israëlisch-Palestijnse conflict betreft, zijn sommige parlementsleden van de Arbeiderspartij, zoals de generaals Benyamin Ben Eliezer, Efraim Sneh en Dany Yatom, zo mogelijk nog erger dan sommige Likoeid-vertegenwoordigers in de Knesset. De doorsnee Israëlische kiezer

stelt zich dan ook nog altijd de vraag: waarom stemmen voor een kopie (die van de Arbeiderspartij) als je kunt stemmen voor het origineel (dat van de Likoeid)?

### WAT MOET ER GEBEUREN?

Indien de Israëlische politici écht begaan zijn met een duurzame en levensvatbare vrede, dan zullen ze toch ooit eens moeten uitpakken met een vredesakkoord dat de goedkeuring kan wegdragen van de modale Palestijn. Het Israëlische volk zal de diepere sociaal-politieke oorzaken van



Een muur van mensen tegen de apartheidsmuur

het Arabisch-Israëlische conflict dan ook op een nuchterder manier moeten leren bekijken. Wie echt vrede wil, moet zich niet zozeer blindstaren op deze of gene clausule van het Genève-akkoord, maar luisteren naar diegenen die op een onverbloemde manier zeggen hoe de zaken echt staan.

Vooreerst moeten de kritische Israël's het eigen publiek duidelijk maken dat de oorzaak van het conflict niet in het Palestijnse terrorisme of fanatisme moet worden gezocht, maar veeleer in de Israëlische bezettings- en onteigeningspolitiek. Het zijn de Israël's zelf die de Israëlische verantwoordelijkheid in deze kwestie onder ogen moeten zien. Elk billijk vredesakkoord dient rekening te houden met de menselijke en politieke basisrechten van de Palestijnen, die nu brutaal worden miskend door het Israëlische beleid van bezetting en kolonisatie. Men dient het Israëlische publiek duidelijk maken dat het enige "gulle aanbod" de bereidheid van de Palestijnen is om 78% van hun territoriale aanspraken op hun

historische thuisland te laten varen.

Het recht op terugkeer is een menselijk basisrecht. Indien sommige Palestijnen bereid zijn dit tot voorwerp van onderhandelingen te maken, omdat ze rekening willen houden met de angst van de Israël's voor de demografische consequenties van die terugkeer, dan mag dat gerust als een tweede "gulle aanbod" worden gezien. Kritische Israël's, inclusief de "school van Genève", moeten hun volksgenoten maar eens durven de vraag voor te leggen hoe ze kunnen eisen

van de Palestijnen dat ze afzien van hun recht op terugkeer terwijl Israël dat recht nog niet eens heeft erkend?

Verder moeten de kritische Israël's, en uiteindelijk ook de Israëlische politieke klasse, consequent vasthouden aan een positieve benadering van het begrip vrede, gebaseerd op samenleving en de gelijkwaardigheid van alle mensen. Een interpretatie van het begrip vrede die met klem moet worden afgewezen, niet louter wegens het morele failliet ervan, maar ook omdat het totaal niet werkt, is die van Oz en de andere Israëlische onderhandelaars van Genève. Die zien "vrede" als een manier om de Palestijnen weg te moffelen, aan de andere kant van een muur, en beschouwen de Palestijnen als een reëel gevaar.

Net als bij de akkoorden van Oslo, is ook nu, bij het akkoord van Genève, de context oneindig veel belangrijker dan de tekst, en zeker wat de Israëlische publieke opinie aangaat.

# NOBELPRIJS VOOR DE VREDE

| Marie Jeanne Vanmol |

*Chirine Ebadi, winnares van de Nobelprijs voor de vrede 2003, is afkomstig uit Teheran.*

*Tijdens haar toespraak ter gelegenheid van de uitreiking van de prijs door het Nobelcomité nam deze mensenrechtenactiviste een paar duidelijke politieke standpunten in.*

"Mensenrechten worden niet alleen geschonden door de gekende tegenstanders maar ook door Westerse democratieën". Chirine Ebadi, advocaat en de eerste moslimvrouw om de Nobelprijs in ontvangst te nemen viseerde hiermee de Verenigde Staten zonder hen te vernemen.

"In de afgelopen twee jaar hebben sommige staten de mensenrechten geschonden onder het voorwendsel van de gebeurtenissen van 11 september en de oorlog tegen het terrorisme". Haar aandacht ging hierbij naar de 660 gevangenen op Guantanamo. "Ze zijn opgesloten zonder de bescherming voorzien in de internationale overeenkomsten van Genève".

In haar toespraak vroeg ze zich ook af waarom gedurende de afgelopen 35 jaar tientallen VN-resoluties betreffende de bezetting van het Palestijnse grondgebied door de staat Israël onvoldoende of niet werden uitgevoerd en waarom dat gedurende de laatste twaalf jaar de Irakese staat en de bevolking het voorwerp werden van militaire aanval, economische sancties en uiteindelijk een militaire bezetting.

## STEUN VOOR VROUWENRECHTEN

Chirine Ebadi droeg geen sluier en schudde de hand van de voorzitter van het Nobelcomité. Daarmee negeerde ze volkomen de bedreigingen van de extremisten die erop hadden aangedrongen dat ze de regels van het regime van de mullahs zou respecteren. Chirine Ebadi is een moedige vrouw die bewezen heeft dat ze zich niet laat intimideren. Ze is ervan overtuigd dat de prijs een belangrijke ondersteuning is voor de vrouwen die strijden voor hun rechten. "In de Islamitische landen heeft de discriminatie van de vrouw op burgerlijk vlak of op het sociaal, poli-

tiek of cultureel domein zijn wortels in de patriarchale en mangedomineerde cultuur die in deze maatschappijen heerst en niet in de islam". Met deze stelling sluit Chirine Ebadi aan bij een hele reeks mensenrechtenactivisten, academici en feministen uit de landen van de Moslimwereld. Veel van deze landen hebben de VN Conventie voor de Eliminatie van alle vormen van Discriminatie tegen vrouwen (CEDAW, 1979) slechts ondertekend mits een hele reeks voorwaarden en beperkingen. De eisen van deze vrouwen voor een volwaardig burgerschap worden teruggeschroefd in naam van culturele of nationale integriteit. In Iran strijden de vrouwen om de toepassing van hun eigen wetgeving inzake persoonlijk statuut en familiale aangelegenheden (gestemd in 1975, voor het aan de macht komen van de mullahs). Volgens Sima Wali<sup>1</sup> gaf het Islamitisch regime in Iran aan de mannen de controle over hun vrouwen om hun frustraties over het verlies van macht in de interne economische en politieke aangelegenheden ten gevolge van de oorlog met Irak te compenseren. De praktijk werd geïntroduceerd in de context van de islam. Tegelijk met de sociale en economische onderdrukking zijn de vrouwen het slachtoffer van huiselijk geweld.

## IN HECHTENIS

Chirine Ebadi is 56 jaar en moeder van twee kinderen. Tussen 1975-1979 was zij rechter en voorzitter van het tribunaal in Teheran. De islamitische regering gaf haar het bevel haar functies neer te leggen omdat de mullahs geen vrouwen dulden in openbare functies. Zij werkt nu als advocate en is in Iran gekend als verdigster van de slachtoffers van het verbod op vrije meningsuiting en politieke vrijheid. Ze zet zich in voor de rechten van vluchtelingen, vrouwen en kinderen. Zij is

de stichtster en voorzitter van een organisatie die de rechten van de kinderen in Iran behartigt. Als advocate was ze betrokken in een reeks van controversiële politieke processen ondermeer van de families van de schrijvers die het slachtoffer waren van opeenvolgende moorden in 1999-2000. Als rechter en advocate zet Chirine zich onvermoeid in voor de democratie en de mensenrechten. Over deze thema's schreef ze verschillende boeken. Zij nam deel aan of stichtte vele burgerinitiatieven en heeft zich ondanks dreigingen en represailles niet laten afschrikken. Ze werkte met succes rond de opheldering van de aanslagen op studenten in Teheran in 1999 waarbij verschillende demonstranten de dood vonden. Zij had een videotape vrijgegeven waarin prominente conservatieven de brutale aanslagen van de islamitische milities ondersteunden. Als gevolg daarvan werd Ebadi verschillende malen gevangengenomen. In 2000 werd haar straf opgeschort. Ebadi vecht voor geweldloze actie voor de oplossing van sociale problemen. Volgens haar is er geen conflict tussen de islam en fundamentele mensenrechten. De Nobelprijs is een cheque ter waarde van 1,12 miljoen euro. Ebadi zal het geld gebruiken voor haar activiteiten in Iran.

De radio en televisie in Iran hebben slechts weinig aandacht besteed aan de uitreiking van de Nobelprijs aan hun landgenoot. In een interview met "Le Monde" verklaarde Mohammed Khatami dat Chirine Ebadi in alle veiligheid aan haar project zal kunnen verder werken. ■

Bronnen: Le Monde, Freitag, Nobel Foundation.

<sup>1</sup> Sima Wali in Faith & Freedom. Women's Human Rights in the Muslim World. Ed. by Mahnaz Afkhami. Taurus 1995



## BOEKBESPREKINGEN

### “ONDERDRUKKING VAN KOERDEN IN TURKIJE, EEN MISDAAD?”

| HUGO VAN ROMPAEY, EPO/KIB |

Met dit boek poogt de auteur, jarenlang parlementslid, een antwoord te geven op de stelling die in de titel van dit boek is weergegeven. Daarom vangt het boek aan met een summiere geschiedenis van de Koerden die na het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk over verschillende landen verspreid geraakt zijn. De auteur staat stil bij de vorming van de Turkse republiek en de verdrukking die uitgaat van haar Kemalistische beginselen: één land, één taal, één volk en één cultuur. Daarna probeert de auteur d.m.v. een antropologische analyse niet de typische karakteristieken van de Koerden als etnie bloot te leggen maar aan te tonen dat de Koerden wel degelijk een te onderscheiden volk zijn (iets wat de Turkse staat

resoluut ontkent). De Koerden hebben een eigen cultuur en identiteit, eigen tekens, symbolen en feesten, een eigen taal, etc. Het assimilatiebeleid van de Turkse overheid brengt het (voort)bestaan van het Koerdische volk in het gedrang en dat betekent een groot verlies aan mogelijke interacties en rijkdom voor de hele wereld. In een volgend hoofdstuk wordt de strijd van de Koerden om erkenning vergeleken met die van andere etnische groepen. De verschillende strategieën worden aldus overlopen: gebruik van geweld of eerder geweldloosheid, streven naar afscheiding of niet. In het voorlaatste hoofdstuk probeert de auteur een duidelijk onderscheid te brengen tussen terrorisme en de bevrijdingsstrijd.

Argumenten worden aangevoerd die aantonen dat de Koerdische strijd, ondanks het gebruik van geweld, niet kan afgedaan worden als terrorisme. In het laatste hoofdstuk wordt het volksnationalisme bestudeerd. Hoe verhoudt het zich tot de Staat, wat is de theologische visie hierop en wat is de ethische dimensie hiervan? De scheldbrieven ingesloten in de bijlagen tonen aan dat nog lang niet iedereen klaar is voor een open discussie over het Koerdische probleem in Turkije. Het boek is een geëngageerd schrijven dat vele pijnpunten blootlegt van de Turkse staat maar niet altijd even gemakkelijk om lezen is. ■

### “DE STRIJD OM HET GEHEUGEN VAN ISRAËL”

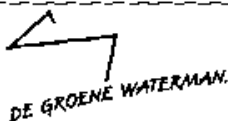
| LANDER CORLUI, ACCO. |

In dit boek vertrekt de auteur van het belang van een waarheidsgetrouwe geschiedschrijving om in het heden als mensen op een normale manier met elkaar te kunnen omgaan. Hij tracht het werk van drie Israëlische historici, 'de New Historians' (o.a. Ilan Pappé, Avi Shlaim en Benny Morris), onder de aandacht te brengen en de invloed ervan na te gaan op de Joods-Israëlische samenleving. Deze revisionistische geschiedschrijvers probeerden vanaf eind jaren 80 een meer waarheidsgetrouw beeld te schetsen van het Israëlische verleden. Hierbij doorprikken ze een aantal mythes (David versus Goliath, de Palestijnse vluchtelingen en Israël als moreel superieur land) en gaan

ze in tegen de gevestigde zionistische geschiedschrijving die enkel het joodse karakter van Israël in de verf zet. Dit betekent echter niet dat deze verschillende historici het onderling altijd volledig eens zijn.

Aangezien het werk van 'de New Historians' raakt aan de fundamentele kenmerken van de joodse identiteit en de Israëlische staat bespreekt de auteur deze kenmerken in deel een van het boek. De New Historians waren natuurlijk niet de eerste Israëli die kritiek gaven op de gang van zaken. Voorafgaand en volgend op voor Israël cruciale gebeurtenissen was er reeds sprake van democratische bewegingen en kritiek op het beleid, ook dit komt

in deel een aan bod. Het belang van geschiedschrijving, de verschillen tussen 'de Old' en 'New Historians' en het doorprikken van enkele mythes wordt in deel twee van het boek besproken. In deel drie gaat de auteur de impact na van het werk van 'de New Historians' op de media, de politiek en de staatsinstituties. Het boek eindigt met een beschrijving van de groeiende ideologische onenigheid tussen de drie historici en met een positionering van hun werk t.o.v. het postzionisme, de vredesbeweging en het neozionisme. Dit boek is heel helder geschreven en toont aan dat er ook binnen Israël kritische geluiden bestaan. Een echte aanrader. ■



Alle boeken die in Vrede besproken worden, kan je verkrijgen bij De Groene Waterman, Wolstraat 7 Antwerpen T.03/232.93.94 of [groenewaterman@groenewaterman.be](mailto:groenewaterman@groenewaterman.be) - [www.groenewaterman.be](http://www.groenewaterman.be)

20 MAART 2004

INTERNATIONALE ACTIEDAG  
GEEN OORLOG, GEEN BEZETTING

## BETOOGING TE BRUSSEL

Vertrek aan Brussel-Noord

De Europese Assemblée van de sociale organisaties riep op haar bijeenkomst in Parijs in november 2003 op om de verjaardag van de oorlog tegen Irak tot internationale protestdag uit te roepen. In alle Europese hoofdsteden, in de Verenigde Staten en in vele andere landen van Amerika, Afrika en Azië zal betoogd worden tegen de agressiepolitiek van Bush en de zijnen in het Midden-Oosten. Ook in Brussel.

Ordewoorden

1. Vrede in het Midden-Oosten
2. Neen aan de oorlogspolitiek
3. Recht op zelfbeschikking en soevereiniteit
4. Stop de bezetting, terugtrekking van de troepen
5. Geen enkele Belgische steun aan de bezetting

COLLOQUIUM  
HULP OF BEVRIJDING?  
WAARHEEN MET DE DERDE-  
WERELDBEWEGING?

ZATERDAG 14 FEBRUARI 2004  
13U30-17U

Kerkstraat 121 2060 Antwerpen  
(10 min van Centraal Station)

twee korte inleidingen:  
Marc Vandepitte en Bogdan Van Doninck

Panelgesprek met debat  
Rudy De Meyer (studiedienst 11.11.11)  
Bart Bode (Broederlijk Delen)  
Bert De Belder (Intal)  
Veerle Verleyen (werkgr. Internationale  
Solidariteit ACV-Brussel)  
Moderator: Georges Spriet (Vrede)

Deelname in de kosten: € 3,-

Een organisatie van Christenen voor het  
Socialisme, Werkplaats Theologie en  
Maatschappij, Intal, Vrede, Iteco,  
Guatemalacomité, Filippijnengroepen,  
Honduraswerkgroep

\*\*\*

VIER DINSDAGEN OVER DE  
EUROPESE UNIE  
De Markten Brussel - 20U

een reeks van vier gespreksavonden in  
aanloop naar de Europese verkiezingen

17 FEBRUARI:  
DEMOCRATIE IN DE EUROPESE UNIE  
Francine Mestrum van Attac en Anne Van  
Lancker, SP-a europarlementslid (gevr.)

2 MAART:  
SOCIAAL EUROPA?  
(gevr.) Frank Slegers (Europese Marsen)  
en Guy Tordeur (ACV-Brussel)

16 MAART:  
EUROPA VAN DE VOLKEREN  
Bart Staes, europarlementslid Groen! En  
Pol Van Capelle van E-land

30 MAART:  
INTERNATIONALE ROL VAN DE  
EUROPESE UNIE  
Dirk Van der Maelen, SP-a lid federaal par-  
lement en Georges Spriet van Vrede vzw

DIALOOGAVONDEN  
OOSTENDE

13 FEBRUARI 2004 - 20U STIPT  
De Koerden in Irak

Door Derwich M. Ferrho  
Directeur van het Koerdisch Instituut  
Zaal Den Anklap (culturele raad)  
Leffingestraat 85 te Oostende  
Een organisatie van de Vredesbeweging  
Regio Oostende ism Vrede vzw

12 MAART 2004  
Venezuela

23 APRIL 2004  
De wereld is niet te koop  
Prof.em. François Houtart

\*\*\*

Bertrand Russell Tribunaal Brussel  
De wereldpolitiek van de ploeg  
Bush

14-17 APRIL 2004  
Beursschouwburg, Hallen van  
Schaarbeek.  
(zie ook Voor de Vuist, blz. 55)

\*\*\*

STUDIEDAG:

VREDE IN HET  
MIDDEN-OOSTEN

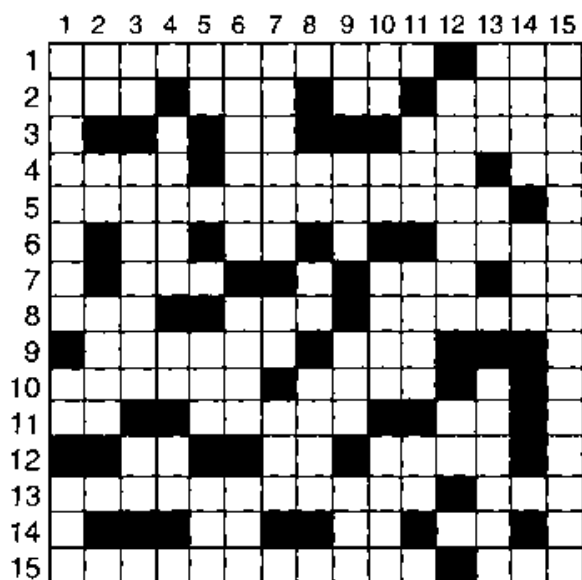
Vrede vzw organiseert begin augustus  
2004 in samenwerking met het Actie-  
platform Palestina en het Vlaams  
Palestina Comité, een studiereis van  
1 week naar Israël. Naast de situatie van  
de Palestijnen in de Bezette Gebieden is  
het voornamelijk de bedoeling om con-  
tacten te hebben met de Israëlische vre-  
desgroepen, de Palestijnen in Israël zelf,  
en de gevolgen van de Muur beter te  
leren kennen.

Het gaat om een beperkte groep van  
8 mensen. Geschat budget € 800,-; vlieg-  
tuigreis, lokale verplaatsingen en verblijf  
zonder eten en drinken te tellen.

# KRUISWOORDRAADSEL

## "RETRO"-KRUISWOORDRAADSEL NUMMER 24

GEBASEERD OP DE INHOUD VAN NR 364 -  
NOVEMBER-DECEMBER 2003



### HORIZONTAAL

- 1) Gedicht van Wim Roos - Bulgaarse munt. 2) Wanneer - Hert - Bestaat - Op (bamboe)stokjes gestoken geroosterde stukjes vlees.
- 3) Eerste persoon enkelvoud (grammatica) - Inhoudsmaat voor vloeistoffen. 4) Papierklem - In lijnen afbeelden - Namelijk (afkorting).
- 5) Titel van een Vredesachier (3 woorden). 6) Dubbele klinker - Nieuw testament (afkorting) - Sappige vrucht. 7) Grote bijl - Scandinafse munt - Muzieknoet. 8) Muzieknoet - Dik en plomp - Hoofdstad van Lombardije. 9) Schrijfmiddelen (ijverig schrijven) - Vermeerdering (ook vervoegingsvorm van het hulpwerkwoord "Zijn"). 10) Daar had van 10-14 september de W.T.O.-ministerconferentie plaats - Kunstenaars club (ook vervoegingsvorm van het hulpwerkwoord "Zijn"). 11) Stang - Huisgerief - Omgekeerd voegwoord. 12) Reeds - Dubbele klinker - Hemellichaam. 13) Het editoriaalstema van Georges Spriet - Nederlands (afkorting). 14) Heden - Voorvoegsel - Onmeetbaar wiskundig getal (3,1416...) 15) Bevindt dit land zich in een uitzichtloze situatie? - Katjesdragende boom (kan ook een meisje of vrouw zijn).

### VREDESRAAD

Het jaar 2004 belooft weer een bijzonder actief jaar te worden. Om onze politieke prioriteiten beter te kunnen prioriteren en te kijken hoe we een en ander aanpakken nodigen we u, beste lezers, uit om met ons te komen overleggen op de Vredesraad van dinsdag 3 februari 2004 om 19u in onze lokalen.

- Agenda:
- Internationale antioorlogsdag 20 maart
  - vredesbeweging in Vlaanderen
  - Midden-Oosten
  - Bewapening en Globalisering

### VERTIKAAL

- 1) Is studie - medewerker voor 11.11.11. "De Noord-Zuidkoepel" (Voor- en familienaam) - Centiare (afkorting) - Verwarde bos (snoes). 2) Reeds - Omgekeerde meetstok - Grootvaders. 3) Stoomschip (afkorting) - Droombeelden - Stang. 4) Leer van het heldendicht - Na Christus (afkorting) - Lectori salutem (afkorting). 5) Siede - Dienst en voordeel - Ontvangt. 6) Herkauwende dieren - Siberische rivier (kan ook een meisje of vrouw zijn) - Blijkens het voorgaande. 7) Telt - Voorvoegsel - Sprookjesfiguur (tovergodin). 8) Knockout (afkorting) - Landbouwwerktuig - Lichaamsdeel (bot). 9) Zes (Romeinse cijfer) - Godin van de dageraad (Mythologie) - Bron (naar behoren) - Gekuipt houten vat. 10) Loofboom - Nummer (afkorting) - Arabische sultanaat - Kleiner, korter of smaller dan gewoon. 11) Afhangend deel van het oor - Reeks van aan elkaar geregen gelijksoortige voorwerpen - De twee eerste linkers van ons alfabet. 12) Heraldieke kleur (groen) - Achter. 13) Lang en smal stuk hout - Persoonlijk voornaamwoord - Die vrouw bracht een reisverslag uit Afghanistan en is tevens coördinatrice van "Moeder voor Vrede" (... Vanlerberge). 14) Voedsel tot zic nemen - Tijdperk. 15) Het gedicht van Jozef Vandromme (2 woorden).

MICHEL BILLIAU, Werviksesteenweg 431, 7780 KOMEN

## "RETRO"-KRUISWOORDRAADSEL NUMMER 23

GEBASEERD OP DE INHOUD VAN NR 363 -  
SEPTEMBER-OKTOBER 2003



# De Lingerie

van de Kerkstraat DE MUNCK

L O K E R E N

LINGERIE CORSETTERIE BADMODE

KERKSTRAAT 47 ■ 9160 LOKEREN ■ 09/348 58 23

*Wat gevoelig ligt,  
wordt goed opgevangen.*

[Linde Vanneste]



## De Lombarde

Camping en vakantiehuisjes op 500 meter van de zee!

De Lombarde omvat een groene, kindvriendelijke camping met modern sanitair.

Voor de kleinsten is er een speeltuin en

tijdens de schoolvakanties is er een ruim animatie-aanbod voor groot & klein.

Je kunt hier ook terecht voor een partijtje air-hockey, tafelvoetbal, biljart, tafeltennis, petanque, basket, tennis ...

Vissers worden verwacht langs de uitgestrekte visvijver.

Het restaurant en het caf taria hebben een goede naam.

Door een ruim aanbod, lage prijzen en heerlijk verse broodjes, zorgt de winkel ervoor dat je van een deel van de dagelijkse bestemmingen verlost wordt.

Voor de fietser en/of wandelaar staan er 5 trekkershutten ter beschikking.

De routes kunnen ter plaatse uitgestipoeld worden, er is een ruime keuze.

Kom gerust eens langs of vraag vrijblijvend een folder aan met prijshijst.

De Lombarde, Elisabethlaan 4, 8434 Lombardsijde - Tel. (058) 23 68 39

Een initiatief van vzw Volkstoerisme.

### Beste lezers,

*In het vorige nummer van Vrede lanceerden we een oproep om ons te helpen bij het vergroten van het tijdschriftenaanbod van onze bibliotheek. Dankzij enkele genereuze lezers hebben we al 170 euro ontvangen voor de abonnementskosten van Z-magazine, New Left Review en The Ecologist. Wij bedanken de nieuwe 'peters' en 'meters' van harte. Toch zijn we nog altijd op zoek naar steun voor de volgende tijdschriften: Peace news (40 euro), Third World Resurgence (45 euro), The Nation (94,97) en Middle East Report (55 euro). Als u geïnteresseerd bent kan u ons altijd bellen (09/233.46.88), faxen (09/233.56.78) of mailen (vrede@vrede.be).*

## OPROEP

U heeft wat vrije tijd?

U wil de vredesbeweging helpen?

Welkom!

Spandoeken maken, thuis vertaalwerk doen,

dossiers updaten hier in de bibliotheek,

bijhouden van krantenartikels

twijfel niet: 09 233 46 88

# EEN RUSSELL TRIBUNAAL OVER DE BUITENLANDSE POLITIEK VAN DE VS

1 Lieven De Cauter |

*Het BRussells Tribunal wil een hearing organiseren over 'The Project for the New American Century' en de Nieuwe Imperiale Wereldorde.*

Het BRussells Tribunal is een onderzoekscommissie over de Nieuwe Imperiale Wereldorde en de oorlogslogica van de regering Bush. Met vele miljoenen over de hele wereld hebben we ons verzet tegen de Brits-Amerikaanse aanvalsoorlog tegen Irak. De doctrine van "pre-emptive war" heeft een gevaarlijk precedent geschapen voor eenzijdige oorlogsvoering en de internationale instellingen zijn zwaar gehavend. Intussen blijkt overduidelijk dat Bush en Blair niet alleen op flagrante wijze het internationaal recht met de voeten hebben getreden, maar dat de aangehaalde argumenten voor deze oorlog op los zand berusten. De wreedheden van het regime van Saddam Hussein zijn slechts het meest recente alibi (achteraf naar voren geschoven om de afwezigheid van massavernietigingswapens te camoufleren). Irak is nog steeds bezet en het land lijkt goed op weg om in een spiraal van geweld en onderontwikkeling terecht te komen. De wereld is geen stap dichterbij gekomen, noch bij de vrede, noch bij de aanpak van de grondslagen van het terrorisme. Integendeel. Dat de ontwerpers van Amerika's nieuwe "imperiale" politiek de toon aangeven in Washington is uitermate verontrustend.

Vandaar het initiatief om de denktank achter de Bush-administratie, de PNAC ("Project for the New American Century") met als belangrijkste leden Cheney, Rumsfeld & Wolfowitz, eens grondig door te lichten. Dit beleid werd officieel bevestigd in een document van het Witte Huis dat door President Bush persoonlijk is ondertekend: "The National Security Strategy of the United States of America" (september 2002). De gebeurtenissen hebben intussen aangetoond dat de theorie van meedogenloze wereldhegemonie nu in de praktijk wordt gebracht. Het gaat om een onafhankelijke hearing (in de traditie van het Russell tribunaal), gesteund door een breed platform van NGO's, vredesorganisaties en culturele

instellingen. De getuigen zijn internationale auteurs en specialisten en de commissie zal bestaan uit mensen met intellectuele en morele autoriteit. Het initiatief maakt deel uit van het *World Tribunal on Iraq*, een reeks hearings en onderzoekscommissies over de hele wereld met eindsessie in Istanbul. Het BRussells Tribunal gaat door in de Beursschouwburg en Les Halles in Brussel van 14 april tot 17 april 2004.

We hebben helaas weinig middelen. We zijn dus op zoek naar WAPs, Wealthy Angry People. Echt rijk hoeft u niet te zijn, maar wel voldoende woest over hoe de arrogantie van de macht de wereld in de richting duwt van een planetaire uitzonderingstoestand. We hopen dat je kwaad genoeg bent om het BRussells tribunaal te steunen met een wap bijdrage (liefst van 100 €, min of meer. Maar meer of minder mag ook). Uiteraard ben je ook van harte uitgenodigd om de zittingen van de hearing bij te wonen. Je vindt onze platformtekst, en allerhande informatie over het project op onze website: [www.brusseltribunal.org](http://www.brusseltribunal.org)

Het BRussells Tribunal directiecomité

Lieven De Cauter (filosoof, K.U. Leuven/RITS), Annick Deville (directrice van Les Halles), Guido Minne (directeur Beursschouwburg), Patrick Deboosere (socioloog, VUB)

**Gelieve over te schrijven op het**

**nummer: 001-417951-86 van het**

**BRussells Tribunal. IBAN code: BE 78**

**0014 1179 5186 Fortisbank Belgium**

**(Warandeborg 3 B-1000 Brussel) Bic-**

**code: GEBABEBB. gelieve te**

**vermelden: gift.**

1 Voor verder informatie over het

PNAC, zie

[www.newamericancentury.org](http://www.newamericancentury.org) een

uitstekend bestand over PNAC is

samengesteld door

[www.moveon.org](http://www.moveon.org) (wordt op

aanvraag toegestuurd); zie ook

volgende websites:

[www.pnacrevealed.org](http://www.pnacrevealed.org) of

[www.pnac.info](http://www.pnac.info)

## AANKLACHT

Wij zijn van oordeel dat het PNAC-programma, in de praktijk gebracht door het Oorlogskabinet van Bush, rechtstreeks aanleiding geeft tot schendingen van het Internationaal recht, duizenden onnodige oorlogsslachtoffers maakt en de gehele planeet op sociaal, politiek en humanitair gebied destabiliseert. Het leidt tot een ongebreidelde militarisering van de wereld. Deze Nieuwe Amerikaanse Hegemonie strekt in wezen tot meerdere eer en glorie van de olie-industrie en het militair-industrieel complex (waarmee vele PNAC-leden en Bush-medewerkers nauwe banden onderhouden). Dit beleid vormt een blijvende en ernstige bedreiging voor de wereldvrede.



# TEZOTOMLOSTELOPEN

## AVOND

De verboren nevel rondom mij  
Waarin de dag gevangen zit,  
Weeft langzaam om me heen  
De nacht die in zijn klauwen ligt.

Hulpeloos schiet de zon  
Haar stralen over de aarde heen.  
De mist heeft nu het land hervormd  
Spant nijdig zijn webben om het  
laatste licht.

Stilaan gaat de zonneglans  
verkwijnen  
Sterft langzaam achter de horizon.  
Van de straathoek zie ik  
Het eerste lantaarnlicht bloeien.

Jozef Vandromme

# INDEX-VREDE – JAARGANG 46 – 2003

ONDERWERP	MAAND	BLZ	ONDERWERP	MAAND	BLZ
<b>LATIJS-AMERIKA</b>			<b>UITKIJK</b>		
Brazilië op een keerpunt	jan-feb	9	Anti-Amerikanisme	jan-feb	4
Venezuela: de hoop van links in Latijns -Amerika	mei-juni	10	Betekent oorlog tegen Irak het einde van de VS	ma-apr	4
Sociale onrust in Peru	juli-aug	13	Omdat hij het machtigste is	mei-juni	4
			Vazallen	juli-aug	4
			Volksraadpleging over een grondwet voor de EU	nov-dec	4
<b>MAATSCHAPPIJ</b>			<b>VERENIGDE STATEN</b>		
Watercrisis	mei-juni	9	Congolezen van de VS	ma-apr	48
DE 17 <sup>de</sup> verjaardagcatastrofe van Tchernobyl	sept-okt	43	De macht van het geld	ma-apr	49
			Dienstverleners	mei-jun	22
<b>MIDDEN-OOSTEN</b>			De defensiebegroting voor 2004	mei-juni	24
De Arabieren en resolutie 1441	jan-feb	47	De koning van de duisternis	mei-juni	25
Palestijnen in Israël: feinstütionaliserende discriminatie	jan-feb	49			
Verkiezingen in Israël	jan-feb	4	<b>VOOR DE VUIST</b>		
Jordanië: dansen op een slappe koord	mei-juni	14	Geen logistieke steun aan "preventieve oorlog"	jan-feb	55
Boycot Israël	mei-juni	16	De waarheid over Irak	ma-apr	55
Geïsoleerd in ellende	mei-juni	18	Uniting for peace	mei-juni	55
De Palestijnse muur	juli-aug	17	1438: een slechte resolutie op maat van de oorlogs-coalitie	juli-aug	55
Het leven zoals het is	juli-aug	20	9 argumenten pro referendum over de Europese Grondwet	sept-okt	55
Diefstal van water	nov-dec	19	Irak aan de Irakezen, Palestina aan de Palestijnen	nov-dec	55
Landrovers vedrijven 402 families	nov-dec	20			
			<b>VREDESBEWEGING</b>		
<b>MILITARISERING</b>			CNN telt 100 miljoen betogers, wie is nu geïsoleerd	ma-apr	9
Militarisering is deel van neoliberale agenda	ma-apr	20	De macht van de basis respecteren	mei-juni	43
Gerechtigheid? Niet voor collateral schade	sept-okt	43	De veldslag voor het imperium	mei-juni	44
"Het oude Europa"	ma-apr	23	Discussietekst: Europees leger	juli-aug	35
Tegen oorlog	ma-apr	41	De macht van de basis respecteren	juli-aug	43
			De veldslag voor het imperium	juli-aug	44
<b>ONTWIKKELING</b>			<b>20<sup>ste</sup> EEUW</b>		
Hoe armer het gebied, hoe meer kans op burgeroorlog	juli-aug	36	De moord op Julien Lahaut	jan-feb	43
De eeuwige honger	juli-aug	37	Er was niet alleen Hiroshima en Nagasaki	ma-apr	51
			Veroordeling van he Franco-regime	mei-jun	49
<b>REISVERHAAL</b>					
Reisverslag uit Afghanistan	nov-dec	5			
Noord-Korea een schurkenstaat?	nov-dec	8			
<b>SOCIAAL FORUM</b>					
Het grootste solidaty festival ter wereld	ma-apr	14			
Het kapitalisme draagt de oorlog in zich (Jean Jaures)	ma-apr	11			
Italië, verlengstuk aan het Europees sociaal forum van Firenze	ma-apr	15			
Grote VS delegatie in Porto Alegre	ma-apr	16			
"Nepad" of de Amerikaanse uitverkoop	ma-apr	18			
Porto Alegre aandacht voor de media	ma-apr	19			
<b>TURKIJE</b>					
Stille revolutie in Turkije	sept-okt	38			
PKK dreigt met nieuw geweld	sept-okt	40			

**20 MAART 2004**  
**INTERNATIONALE ACTIEDAG**  
**GEEN OORLOG, GEEN BEZETTING**  
**BETOOGING TE BRUSSEL**

**Vertrek aan Brussel-Noord**

De Europese Assemblée van de sociale organisaties riep op haar bijeenkomst in Parijs in november 2003 op om de verjaardag van de oorlog tegen Irak tot internationale protestdag uit te roepen. In alle Europese hoofdsteden, in de Verenigde Staten en in vele andere landen van Amerika, Afrika en Azië zal betoogd worden tegen de agressiepolitiek van Bush en de zijnen in het Midden-Oosten

Ook in Brussel.

- Ordewoorden
1. **Vrede in het Midden-Oosten**
  2. **Neen aan de oorlogspolitiek**
  3. **Recht op zelfbeschikking en soevereiniteit**
  4. **Stop de bezetting, terugtrekking van de troepen**
  5. **Geen enkele Belgische steun aan de bezetting**

